

Marksist Teori

40

Ocak/Şubat
2020

Marksist Teori - Yaygın Süreli Yayın
Varyos Yay. San ve Tic. Ltd. Şti. Adına
İmtiyaz Sahibi: Şengül Güneş Bali
Sorumlu Yazışları Müdürü: Şengül Güneş Bali
Yönetim Yeri: Aksaray Mah. Müezzin Sok. İlhan Apt. No: 12/1 D:7 Fatih/İSTANBUL
Tel: (0212) 529 15 94 **Faks:** (0212)529 06 75
Web Sitesi: www.marksistteori.org
Baskı: Ceylan Matbaacılık Tel: (0212) 613 10 79
Abonelik: Yıllık 40 TL (Posta çekini yatırdıktan sonra bilgilerinizi e-posta veya faksla iletiniz.)
Posta Çeki: Varyos Yayıncılık 17182760

İçindekiler

- 7** | Kadın Grevi Üzerine Hatırlatmalar
Tezer Marmara
- 15** | Kanal İstanbul'un Maliyeti
75 milyon TL mi?
Mine Deniz
- 23** | Ayaklanmaların Diyalektiği
Arif Çelebi
- 33** | 2019: Ayaklanmalar Yılı Oldu
- 45** | Şili Ayaklanması'nın Merkezindeki
Halk Meclisleri
Çeviri: Bree Busk
- 55** | Faşist İşgalciliği Seyretmek:
Sosyal Şovenizmin Bir Türevi
Ziya Ulusoy
- 67** | N.Fazıl'ın "İdeolocya Örgüsü":
"Başyücelik" Türk Tipi Başkanlık
Berçem Öter
- 79** | Hindistan Üzerinden Bugünkü Faşizmi
Anlamak
Çeviri: P.J. James
- 91** | Doğanın İnsancillaştırılması ve
Marksizmin Doğallaştırılması
Çeviri: Troy Vettese

Kadın grevi üzerine hatırlatmalar

Tezer Marmara

Kadın grevinin bir başka önemli noktası ise; sadece işyerlerinde -fabrikalar, okullar, bürolar vs.- değil, kadınların ürettiği ve var olduğu her alanda iş bırakması. Grev çağrısını yapan kadın örgütlerinin sıkça kullandığı bir ifade şu: Kadınların hayattan çekilmesi durumunda ne olacağını gösterelim. Bu fikir, işyerlerindeki ve evlerdeki kadın emeğinin değerinin ne olduğunu hem kapitalist devlete hem patrona hem de kadınların evdeki patronları erkeklere hatırlatmak istiyor.

2019 yılına kadın isyanları damgasını vurdu. İran'dan Bolivya'ya kadınlar, hem halklara yoksulluk ve ölümden başka bir şey vermeyen gerici kapitalist iktidarlara karşı süren ayaklanmaların temel öznelerinden biri oldu, hem erkek şiddetine karşı direnişini bu ayaklanmaların bir parçası haline getirmeye çalıştı, hem de kadın grevinden **“beyaz çarşamba”** eylemlerine kadar çeşitli biçimlerde kadın direnişini kendi kulvarında örgütledi. İran'da kadınların 2017 yılında beyaz çarşamba eylemleri ile rejimin giyim dayatmasına karşı başlattıkları direniş, 2019 yılında da farklı biçimlerde sürdü. Üstelik bu eylemlerin bedeli ağır oldu. İdam cezasının çok yoğun uygulandığı ülkede, kadınlar ağır hapis ceza-

ları ile karşılaştı. “Erkek kılığında stadyuma maç izlemek için girdiği” gerekçesiyle hapis cezasına çarptırılan Seher Hedayari ise, 1 Eylül günü İslam Devrimi Mahkemesi'nin önünde bedenini ateşe verdi.

Kadınlara karşı en gerici yasakların dayatıldığı Sudan'da İslamcı Beşiri diktatörlüğüne karşı ayaklanmanın başını da kadınlar çekti. “Toplum ahlakı için müstehcen ya da tartışmalı” giyindikleri gerekçesiyle kadınların kırbaçlanarak cezalandırıldığıbu ülkede de kadınlar başörtülerini çıkartarak eylemler yaptı. Bolivya'da Morales iktidarını devirmek için gerçekleştirilen Amerikan darbesine karşı ilk direnen de yerli kadınlardı. Şili'deki ayaklanmada yoksulluğun simgesi olarak kullandıkları tencere-

ler ile kadınlar öne çıktı. **Las Tesis** şarkısı ve dansı ise tüm kadınların isyan şarkısına dönüştü. Şili devleti, isyanı bastırmak için özel olarak kadınları hedef aldı, tecavüz işkenesi yaygın olarak kullanıldı. Polislin şiddetini belgeleyen kadın gazeteci Albertina Martinez Burgos, evinde ölü bulundu. Ayaklanmaya katılan

Verili bir durumda başvurulmuş rastgele bir araç gibi de görmemek lazım bunu. Kadın emeğinin bütünsellik kazanması. Evde ve toplumsal üretimdeki sömürülme koşullarının daha ileri bir bilincini elde edişinin de yansıması.

dansçı Daniela Carasco'nun ölümü de hala aydınlatılmadı. Polis tarafından öldürüldüğü tahmin ediliyor. Tüm bunların yanı sıra bu yıl ki **8 Mart kadın grevi**, önceki yıla göre çok daha kitlesel ve yaygın geçti.

Kadınları bu kadar çok ve yaygın bir şekilde isyanın öznesi haline getiren nedir? Başka bir ifadeyle, neden kadın devrimi sürecindeyiz? Bu sorunun yanıtını Markist Teori'nin 39. sayısında yayımlanan MLKP Eş Genel Başkanları Berçem Güneş ve Kerim Gökdeniz ile yapılan röportajdan bir alıntı yaparak verelim. Eş Genel Başkan Berçem Güneş, kadının, cins bilincini elde ederek başlı başına bir maddi kuvvet haline gelişinin en ileri düzeyinin yaşandığını belirttikten sonra emperyalist küre-

selleşme dönemine dikkat çekiyor: *“Emperyalist küreselleşme öncesi dönemde kadın emeğinin, kadın işgücünün yaygın bir şekilde kullanımı ile evsel köleliğin, modern burjuva ailenin pekiştirilmesi arasında oluşturulmuş denge taşınabilir durumdaydı. Emperyalist küreselleşme bu dengeyi bozan, parçalayan, burjuva aileyi krize sokan, kadın işgücünü, nicelik olarak şimdiye kadar hiç olmadığı ölçüde toplumsallaştıran, dolayısıyla cins çelişkisini bütün yönleriyle büyüten bir dönem. Maddi temelinin merkezinde bu gelişme duruyor. Yani işgücünün daha kitlesel bir biçimde, esnek çalışma koşullarında, en ucuz sömürü koşullarında pazara çıkışı. Bu pek çok dengeyi bozuyor. Zaten toplumsal üretime katılım arttıkça, kadın hareketinin gelişimi doğal olarak kuvvetleniyor.”*

MLKP Eş Genel Başkanı Berçem Güneş röportajda, toplumsal mücadele bakımından yüzyılın en görünür gelişmelerinden birinin büyük kadın mücadeleleri dalgası olduğunu belirttikten sonra dikkat çektiği kadın grevini niteliksel bir gelişme olarak değerlendiriyor: *“Verili bir durumda başvurulmuş rastgele bir araç gibi de görmemek lazım bunu. Kadın emeğinin bütünsellik kazanması. Evde ve toplumsal üretimdeki sömürülme koşullarının daha ileri bir bilincini elde edişinin de yansıması. Benim, fabrikadaki gibi evde de emeğim var, bütün alanlarda var. Benim emeğimin bu şekilde örgütlenişi akıldışı. Buna isyan ediyorum. Bu çok büyük bir dalga ve geçici bir dalga da değil. Nesnel bir durumun ürünü olarak da gelişen bir dalga. Dolay-*

stıyla, bir kadın devrimi programı bu bakımdan da özel olarak önemli.”

Berçem Güneş’in altını çizdiği kadın grevi, somut bir gerçeklik kazanmış oldu. 2019 yılında kadın grevi, 50’yi aşkın ülkede gerçekleşti. Kadın özgürlük mücadelesinin en önemli kazanımlarından biri de bu oldu. Kadınların grev çağrısına sendika ve sol partilerin olumlu yanıt verdiği İspanya, 2019 yılında da öne çıktı. Madrid’de yaklaşık 400 bin, Barselona’da 250 bin ve Valensiya’da 200 bin kişi yapılan yürüyüşe katıldı. Toplu ulaşım dururken, uçak seferleri de grevden etkilendi. Diğer bir çok iş kolunda da üretim durdu. İspanya’nın önde gelen gazetelerinde El País’in kamuoyu araştırması, halkın yüzde 82’sinin grevi desteklediğini gösterdi.

Genel olarak, 2018 yılına kıyasla sokak eylemlerine katılım artarken, Arjantin, Filipinler, Meksika, Brezilya, Paraguay, Şili, Almanya, İsveç, Belçika, Fransa’da da kadın grevi çağrısı değişik düzeylerde karşılık buldu. Türkiye ve Kuzey

Kürdistan’da ise greve hazırlık, genel çağrılarının dışına çıkamadı. Sosyalist Kadın Meclisleri’nin verdiği bilgiye göre İstanbul’da iki küçük tekstil atölyesinde kadınlar grev yaptı. Ev işleri yapmayı durduran kadınlar da mutfak tezgahları ya da kapı ve pencerelere **“Bu evde grev var”** yazılı dövizler, pankartlar asarak, bunları sosyal medyada paylaştı. Ayrıca 2019 yılında AKP faşizmine rağmen 8 Mart’a bir önceki yıla göre katılım daha çok oldu.

Sosyalist Kadın Dergisi’nin Kış 2018 tarihli 23. sayısında Sema Duru Boran’ın **“20 Soruda Kadın Grevi”** başlıklı yazısı kadın grevinin hangi tarihsel mirastan yükseldiği, daha önce nasıl ve ne zaman hayata geçtiği, nasıl sonuçlar aldığı ve kadın örgütlerinin greve ilişkin gündeminde olan güncel tartışma konularına ilişkin detaylı bilgiler içeriyor. Söz konusu yazıdan özetlersek; Arjantin, Polonya ve ABD’nde 2015-2017 yılları arasında yaşanan üç büyük kadın isyanı, kadınlara esin kaynağı oldu. Polonya’da kadınlar 3 Ekim 2016’da kürtaj hakkının tamamen yasaklanmasına karşı grev yaptı. Arjantin’de ise 16 yaşındaki Lucia Perez’in katledilmesi üzerine kadınlar 19 Ekim 2016’da tüm ülkede bir saatlik grev gerçekleştirdi. Aynı yıl Arjantinli kadınlar, 2017 yılının 8 Mart’ını kadın grevi ile karşılama çağrısını yaparken, ABD’nde, kadın ve göçmen düşmanı, ırkçı Trump’a karşı bir kadın grevi gerçekleştirildi.

Elbette bir mücadele aracı olarak kadın grevi, kadınların mücadele tarihinde 150 yıldır değişik zamanlarda kullanıldı. 8 Mart’ın kadın özgürlük

mücadelesinin önemli bir gündemi olmasını sağlayan 1857 tarihli grev de bir kadın greviydi. O gün, ABD'nin New York kentinde 40 bin dokuma işçisi kadının "16 saatlik iş gününün 10 saate indirilmesi, ücretlerin yükseltilmesi, daha iyi çalışma koşulları ve eşit haklara sahip olmak" için gerçekleştirdiği grev, 120 kadının katledilmesiyle sonuçlanmıştı.

Kapitalist barbarlığa karşı

Nasıl, piyasada değersizleştirilen emeğimizle (Arjantin'de kadın-erkek arasındaki ücret farkı yüzde 27 düzeyinde) ve ev içindeki hakkı teslim edilmeyen emeğimizle kapitalist ekonomiyi ayakta tutuyorsak, onu aynı şekilde yıkabiliriz de.

Almanya'da ilk büyük grevi gerçekleştirenler de kadın dokuma işçileriydi. Bu tarihsel grevden 55 yıl sonra yine ABD'nin Massachusetts eyaletinde dünyanın en büyük tekstil fabrikası Lawrence'de kadınlar "54 saatlik haftalık çalışma saati, ücret artışı, fazla mesai ücreti ve eşit işe eşit ücret" talebiyle grev gerçekleştirdi. İngiltere'nin ilk kadın grevi, 1918'de Londra'da kadın tramvay işçilerinin "eşit ücret" talebiyle gerçekleştirdiği grevdi. 1968 yılında Ford'un Dagenham imalathanesindeki kadın grevi, 1970 yılında İngiliz Parlamentosu'nun "Eşit

Ücret Yasası"nı kabul etmesini sağlayan mücadelenin öncüsü olmuştu.

24 Ekim 1975 tarihinde İzlanda'da gerçekleşen grev ise çok daha özgün bir deneyimdi. Katılımın yüzde 90 oranında olduğu grevde cinsel özgürlük ve eşitlik talepleri iç içeydi, ev içi emek alanını da kapsıyordu. Grev işyerlerinin yanı sıra evlere de taşınmıştı.

İsviçre'de ise 14 Haziran 1991 tarihinde kadınlar, 10 yıl önce Anayasa'ya eklenen "eşitlik" maddesinin uygulanmaması üzerine greve çıktı. Yaklaşık yarım milyon kadın greve katıldı, sokağa çıktı, süpürgeleleri evlerin pencerelerinden sarkıttı. Bu grevden 28 yıl sonra, 2019 yılında İsviçreli kadınlar bir kez daha cinsiyetçiliğe karşı grev yaptı. Bu greve de ülkenin tüm kantonlarında kadınların katılımı yüksek oldu.

Türkiye ve Kürdistan'da da kadın grevi deneyimi var. İlk kadın grevi 22 Ağustos 1876 tarihinde Feshane'nin kadın işçileri tarafından yapıldı. O gün kadınlar, dönemin başbakanlık ve bakanlık makamlarının bulunduğu Babıali'ye yürüyerek, sadrazama dilekçe verdi, ödenmeyen ücretlerinin ödenmesini istedi. Daha yakın tarihten ise 26 Eylül 2006 tarihinde başlayan Novamed grevi deneyimi var. 81 kadın işçinin 448 gün sürdürdüğü grevin nedenleri arasında gebeliğin patron tarafından takvime bağlanması ile regl dönemlerindeki ihtiyaçların dikkate alınmaması da vardı. Sendika üyesi oldukları için işten atılan Flormar işçilerinin 297 gün sürdürdüğü grev de tarihe kadın grevi olarak geçti.

Son üç yıldır ise “8 Mart’ta kadın grevi” gerçekleştirme çağrısına çok yaygın bir şekilde yanıt geldi. İşyerleri ile evlerde üretim ve hizmetin tüm gün durmasından 1-2 saatlik iş bırakmaya, işyerinde donup kalmaktan işyerini terk etmemeye, alışveriş yapmaktan cadde ve yolların kapatılmasına, nöbet eyleminden yakaya kurdele takma, fular taşımaya, telefon kullanmaktan pencere ve balkonlara toz bezi, bulaşık önlüğü asmaya kadar çeşitli biçimleri hayata geçirdiler.

Kadın grevi, tartışma düzleminden kadınların, günlük hayatına indi ve gerçeklik kazandı. Dolayısıyla “Kadın grevi olur mu olmaz mı?” sorusunun yanıtını hayat verdi. Bu konuda Markist Teori dergisinin Temmuz-Ağustos 2019 tarihli 38. sayısında Bahar Özmez’in “**Grev Hakkı ve 8 Mart İçin Mülkiyet Mücadelesi**” başlıklı yazısı hayli zihin açıcı. Teori ve Eylem dergisinin Şubat 2019 sayısında, Fulya Ali Koç ve Sevdâ Karaca imzalı ve “**8 Mart Kadın Grevine Esastan İtirazlar**” başlıklı yazıya yanıt veren Bahar Özmez, “Kadın grevi neden, nasıl olur?” sorusuna esaslı yanıt veriyor. Yazıdan alıntılarsak: “*Evet, grev üretimden gelen gücün kullanılmasıdır ve tıpkı, ‘salt işçi’lerin üretimi durdurmasının, ‘burjuvazi ve proletarya arasındaki çelişkinin kendini dışa vurduğu bir moment olarak grev’ olması gibi, kadınların üretimi durdurmasının, ‘kadınlar ile sermaye ve erkekler arasındaki çelişkinin kendini dışa vurduğu bir moment olması’ pekala mümkün olabilir. Kadın grevi, kadın emeği ile sermaye arasındaki çeliş-*

kileri de, cinsler arası çelişkileri de açığa vurabilir.” Yazının devamında Bahar Özmez, kadınların üretimden çekilmesi durumunda yaşanacakları ise şöyle sıralıyor: “*Birincisi, kadınların toplumsal üretime katılım düzeyini ortaya çıkarır; ikincisi kadınların üretimi durdurmasının öncelikli olarak etkilediği, eğitim, sağlık, temizlik, tekstil gibi alanlara bakarak, bu toplumsal üretime katılımın ne derece cinsiyetçi işbölümü temelinde gerçekleştiğini ve toplumun ihtiyaç duyduğu pek çok gereksinimin kadın emeği üzerinde yükseldiğini ortaya çıkarır. Üçüncüsü, evdeki üretimini ortaya çıkarır. Bu nedenle, kadın grevi herhangi bir grev değildir ve erkeklerin katılımını talep etmez. Toplamda, sayısız değişik tipte sokak eyleminin yanı sıra, tüketim boykotunu da içeren bir kadın grevi, ‘vardık, varız, varolacağız’ı ortaya çıkarır.*”

Kadın grevi çağrısını yapan Ni Una Menos Hareketi’nden Cecilia Palmeiro da bir röportajda, Bahar Özmez’in altını çizdiği kadın

emeğinin gücüne şu şekilde vurgu yapmıştı: “*Nasıl, piyasada değersizleştirilen emeğimizle (Arjantin’de kadın-erkek arasındaki ücret farkı yüzde 27 düzeyinde) ve ev içindeki hakkı teslim edilmeyen emeğimizle kapitalist ekonomiyi ayakta tutuyorsak, onu aynı şekilde yıkabiliriz de.*”

Bu gücü daha etkin ve yaygın bir şekilde nasıl açığa çıkartacağız? Temel soru bu. Kadın grevi örgütlendikçe ortaya çıkabilecek yeni sorulara, kadınlar yine deneyimlere bakarak yanıt bulacaktır. Ancak şimdi tartışır-

Kadın grevi, kadınların Kev içinde “sevgi ilişkisi” dahilinde sundukları bakım hizmeti ile yaptıkları ev işlerinde harcadıkları emeğin görünmesi için çok önemli bir yerde duruyor. Kadınların emeğini çektiğinde hayatın duracağı yerlerden biri de “aile” kurumunun inşa edildiği bu “özel ev”ler olacaktır.

ken, bir adım ötesine geçme zamanı.

Özellikle *Türkiye ve Kuzey Kürdistan’da kadın grevini nasıl örgütleyeceğiz?* Bu sorunun yanıtı da aslında kadınların üç yıllık grev pratiğinde var. Özellikle İspanya örneğinde -14 Haziran grevi nedeniyle İsviçre’de- öne çıkan nokta şu: Kadınlar çok yaygın yerel ve esnek örgütlenmeler oluşturdular. Sonuçta hiçbir politik fikir, örgüt olmadan -esnek ya da katı, merkezi ya da

yerel- hayat bulmuyor. Bu nedenle işe, yerelerde grev komite, komisyon vs. kurarak başlamak gerekiyor.

Kadın grevinin bir başka önemli noktası ise; sadece işyerlerinde -fabrikalar, okullar, bürolar vs.- değil, kadınların ürettiği ve var olduğu her alanda iş bırakması. Grev çağrısını yapan kadın örgütlerinin sıkça kullandığı ifade şu: *Kadınların hayattan çekilmesi durumunda ne olacağımı gösterelim.* Bu fikir, işyerlerindeki ve evlerdeki kadın emeğinin değerinin ne olduğunu hem kapitalist devlete hem patrona hem de kadınların evdeki patronları erkeklerle hatırlatmak istiyor. Cecilia Palmeiro’nun da belirttiği gibi, kadın iradesi ve emeğinin yıkıcı gücünü göstermeyi amaçlıyor. Bu nedenle de kadının olduğu her alanda herhangi bir biçimde hayatı durdurmak, “**kadınsız bir gün**”ünün nasıl olduğunu dünya aleme göstermek amaç.

Türkiye ve Kuzey Kürdistan’da bunu nasıl yapacağız?

Kadın cinayetlerindeki tablo ortada. Üstelik bu cinayetler karşısında iktidarın tutumu da. “Kadın erkek eşitliğine inanmadığını” her fırsatta söyleyen faşist şef Erdoğan ile çocuklara yönelik cinsel istismarı olağan gören bakanları, kadın katili erkekleri cezasız bırakmaya hevesli erkek yargı, her gün kadın ve LGBTİ+’lara yönelik nefreti ve düşmanlığı körükleyen ve olağanlaştıran medya ile karşı karşıyayız. Kuzey Kürdistan kentlerinde ise bu tabloya ek olarak Saray rejimi, kayyum yoluyla el koyduğu belediyelerdeki tüm kadın kurumlarını kapattı. Belediyelerdeki eşbaşkanlık sistemi yok edildi.

OHAL KHK'ları ile kadın örgütleri zaten kapatılmıştı. Figen Yüksekdağ, Sabahat Tuncel, Gültan Kışanak gibi siyasetin öznesi olma iradesini gösteren kadınlar da hapiste. Faşist şefflik rejimi ile günlük hayatta erkek şiddeti kadınların canına kast ediyor. Adeta her yer suç mahalli. Hele evler kadınlar için bir mezar. Bu şiddete bir de savaş durumu ile de bağlantılı ekonomik krizin yoksulluk, işsizlik gibi sonuçlarını eklemek gerek.

Bu durumda ileri süreceğimiz taleplerimiz neler olabilir? Örneğin; erkeklerin katlettiği her bir kadın için grevdeyiz. Ya da kayyum rejiminin çaldığı kazanımlarımızı geri almak için grevdeyiz.

Bu yıl 8 Mart, pazar gününe denk geliyor. O gün, kamu kurumlarının tamamı ile özel sektöre bağlı işyerlerinin ağırlıklı olarak kapalı olduğu düşünüldüğünde, grev çağrısının hedefi daha çok evlere yönelecek gibi görünüyor. Kadın grevi, kadınların ev içinde "sevgi ilişkisi" dahilinde sundukları bakım hizmeti ile yaptıkları ev işlerinde harcadıkları emeğin görünmesi için çok önemli bir yerde duruyor. Kadınların emeğini çektiğinde hayatın duracağı yerlerden biri de "aile" kurumunun inşa edildiği bu "özel ev"ler olacaktır. Komünist Kadın Örgütü'nün 2. Konferansı'nın belgelerinde ev içi emekle ilgili olarak belirttiği gibi, "***Kadının evsel köleliği zemininde hayat bulan ev içi emek, 21. yüzyılda da kadın özgürlük mücadelemizin hem teorik, hem de pratik olarak önemli gündemlerinden biri olmaya devam ediyor.***" Bu nedenle de 8 Mart'ta yemek yapmayalım, evi temizlemeyelim, ütü

yapmayalım, çocuk, hasta ve yaşlı bakımını üstlenmeyelim, alışveriş yapmayalım, eşimizle ya da sevgimizle sevişmeyelim. Özetle kadınların ömür törpüsü haline gelen ev işlerini ve bakım hizmetlerini bırakalım.

2020 8 Mart'ı için özel sektörde çalışan kadınların işe gitmemesinden evde bakım hizmeti vermeye, erkeklerin katlettiği kadınların mezarlarını ziyaret etmekten, kadınların katledildiği yerlere eylemler yapmaya, kapımızın önüne boş tencereleri koymaktan balkonlara, pencerelere toz bezi, bulaşık önlüğü asmaya, mahalle parkında ütü masasını kadın kürsüsüne dönüştürmekten yakalarımıza "grevdeyiz" yazılı kokart takmaya, tencereler ile ses çıkarma eyleminden kent merkezlerinde donup kalmaya bir dizi eylem biçimi ile bu grev ve direnişin bir parçası olmak mümkün.

Kuzey Kürdistan kentlerinde kayyumun kapattığı kadın kurumlarının binalarına grev ile ilgili yazılar ile siyah bezler asmak ya da önünde kadın kürsüleri kurmak, eşbaşkanların görevden alındığı belediyelerin önünde ses çıkartma eylemleri yapmak gibi biçimler de denenebilir.

8 Mart'ta alışveriş yapmamak kadar hediye kabul etmemek de önemli. Hele, kadın özgürlük mücadelesine ilişkin algısı, "Kadınlar çiçektir, ezmeyelim" in ötesine geçmeyen erkek aklının 8 Mart'ı "kadınlara hediye alma günü" olarak algıladığı bu günlerde hediye kabul etmemek çok daha önemli.

Sendikaların kadın grevinin neresinde duracağı bir tartışma konusu elbette. İspanya'da sendikaların çağ-

rı yaptığı greve katılım çok daha yüksek oldu. Bu da bir gerçek. Ancak, kadın grevi herhangi bir grev olmadığı için erkeklerin katılımının talep edilmemesi temel ilke olmalı. Fakat grev hakkının sadece toplu sözleşme dönemlerinde tanındığı -ki bu hak da grev yasakları nedeniyle uygulanamıyor- düşünüldüğünde ara bir formül bulunabilir. Örneğin, kadın üyelerin ağırlıkta olduğu sendikalardan, sadece kadın üyelerinin greve katılımını sağlamak bakımından grev çağrısı yapmalarını istemek de mümkün.

MLKP Eş Genel Başkanı Berçem Güneş, kadın devriminin 60'larda küçük burjuva feminist harekette "soyut ve zihinsel bir devrim" fikri olarak var olduğunu hatırlattıktan sonra, komünistler bakımından "kadın devrimi"nin ne anlama geldiğini şöyle açıklıyor: *"Bizim için bu bir ideolojik kavram değil. İdeolojik, politik, teorik, örgütsel karşılıkları olan bir somut politik program. Bizim kadın devrimi anlayışımız, kadın devriminin maddi temelinin, nasıl gerçekleşeceğinin ve bunun stratejisinin,*

dolayısıyla bunun kuvvetlerinin, ittifaklarının belirlenmesini, programa da bu haliyle yansıtılmasını içeriyor."

Kadın devriminin programatik olarak bu kadar somutluk kazandığı bir dönemde, kadın komünistlerin de kadın grevini örgütleme sorumluluğu artıyor elbette. Kolay değil zor. Hele zor ve zorlu dönemlerde daha da zor. Ancak imkansız olmadığını biliyoruz.

Kadın özgürlük mücadelesinin gücünün nedenlerinden biri de, kadınların birbirlerinin mücadelelerinden ve deneyimlerinden öğrenmesidir. Dünyanın herhangi bir yerinde kadınlar lehine olan en küçük bir değişimi bile tüm kadınların kazanımı olarak görmeleri ve bunu güce dönüştürmeleridir. Bu nedenle de son üç yılın bize gösterdiği **"kadın grevinin mümkünlüğü"** gerçekliği üzerinden ilerlemeliyiz. O zaman, İspanya ya da İsviçre'deki kadınların deneyimlerinden öğrenerek, kolları sıvayalım ve işe başlayalım. 8 Mart'a çok bir zaman kalmadı.

Kanal İstanbul'un maliyeti 75 milyon TL mi?

Mine Deniz

Yalnızca maliyetin 75 milyar mı 118 milyon TL mi olduğuna, kaç yılda ödenebileceğine ya da kara geçip geçmeyeceğine odaklanmak yerine hem cebimizden hem 'çevre'mizden çıkacakların çok boyutluluğuna ve çeşitliliğine odaklanmak, emeğimizin ve doğamızın sömürü mekanizmalarının birliğini görmek, mücadeleyi de bu çok yönlü ve bütüncül yanılla kurmak çok önemli.

*"...tefeciliğin, hırsızlığın ve eşkıyalığın batağı, tüm canlı varlıkları: sudaki balıkları, gökteki kuşları, toprak üzerindeki bitkileri kendi mülkleri yapan prensler ve beylerdir."*¹

Müntzer prens ve beylerin tüm canlı varlıkları mülk olarak görme, kendine mülk edinme mantığı ve 'becerisi'nin nasıl da hem bugünün yöneticilerine hem de toplumun geneline sirayet edebildiğini görse şaşırır mıydı acaba? Altyapıda sürekli emek ve doğa sömürsüne ihtiyaç duyan bir sistemin üst yapıda bu ikisini de meşrulaştıracak ideolojileri ve düşünsel örüntüleri dayatacağını duysa hak verirdi belki. Bu sömürünün doğa ayağını azaltmak ya da doğanın bir kısmını korumaya ça-

lışmak adına bazı iktisatçılar piyasa içinde bulunmayan insan dışı varlıkların ekonomik değerini göstermeye çalışıyor. Temelde ekosistem servislerinin (temiz hava, orman, tarım alanları vs.) insanlara sağladığı fayda üzerinden parasal değer biçiliyor. Örneğin kirli havayı soluyan insanların sağlık masrafları ya da hastalanıp iş gücüne katılamaması üzerinden temiz havanın değerinin ölçülmesi. Bir diğer parasal ölçü yöntemi ise bir 'şeyin' (örn. bitki örtüsü, buzul, bir canlı türü vs.) 'değer'ini insanların ona biçtiği değerın parasal ifadesi ile ölçmek. Yani buzulların erimemesi için bütçelerinden vazgeçebilecekleri para ya da korunması için ödebilecekleri miktar ile. Bu çabalar

[1]Engels, F. (1999) Köylüler Savaşı (Kenan Somer, Trans) Ankara, Sol Yayınları

aslında doğanın ekonomik olarak ne kadar değerli olduğunu göstererek aslında korunma altına sağlanmasını amaçlasa da insan dışı varlıkların var olabilme hakkını gözden geçiriyor ve neoliberalizmin tam da yapmak istediği gibi hayatımızın her alanına ve ilişkisine giren ekonomik bakiş açısına yenik düşüyor:

“En sonunda, insanın ayrılmaz parçası olan her şeyin alış veriş ve pazarlık konusu olduğu zaman gelip çattı. Bu, o zamana kadar el değiştiren fakat ticaret konusu olmayan, erdem, duygu, kanaat, bilgi ve bilinç gibi şeylerin de ticaret konusu olduğu bir zamandır. Tek kelimeyle her şey ticaret konusu oldu. Bu genel konuşma ve evrensel ölçekli alış-veriş dönemidir. Eğer ekonomik terimlerle ifade etmek gerekirse, bu, maddi olsun manevi olsun, her şeyin gerçek değerinin saptanması için pazara getirildiği bir zamandır.”²

Kanal İstanbul tartışmalarında da rastlanan doğayı ekonomik değerini göstererek korumaya çalışma yöntemlerinin etik açıdan olduğu kadar pratik açıdan da ne kadar yetersiz ve indirgemeci olduğunu detaylıca değerlendirmek bu yazının sınırlarını aşılıyor. Konuyla ilgili bir tartışmaya şuradan ulaşılabilir:³

Bu yazıda amaçladığımız Kanal İstanbul’un maliyetini ve bedelini değerlendirirken tek bir ölçevi mer-

keze alıp diğerlerini yan unsur olarak belirtmemek ya da diğer unsurları tek bir ölçüye, paraya, indirgemen, temelde ekolojik ekonomik ve sosyal maliyetinin bütünselliği, birbirinden ayrılamazlığı ve birbirinin yerine konulamazlığı üzerinden bir tartışma yapmak ve sadece ekonomik değil ekolojik ve sosyal maliyetin de eşitsiz dağılımına vurgu yapmak. Buradan doğru da ekoloji ve emek sömürsünün ilişkiselliğine dikkat çekmek. (Yazıdaki ekolojik maliyetten büyük ölçüde WWF Tr- Ya Kanal Ya İstanbul Raporu⁴, Kanal İstanbul Çed Raporu⁵ ve Prof. Dr. Doğanay Tolunay’ın Kanal İstanbul’un Çevresel ve Ekolojik Etkileri raporundan⁶ hareketle bahsedilmiştir.)

Öncelikle pek çok raporda ve değerlendirme yazısında belirtildiği gibi bu Kanal Projesi’nin ekolojik bedeli, tahribatı ve maliyeti çok yüksek. Üstelik bu maliyeti doğrudan ve en fazla ödeyecek olan, hali hazırda zaten yoğun kentleşme, betonlaşma, endüstrileşme baskısı altında olan su ve kara ekosistemleri. Ekosistem derken belirli bir alan içindeki canlı ve cansız bütün varlıkların birbiriyle ilişkiselliği kastediliyor. Her ne kadar belirli bir alan dense de bu alanlar bizim yapay ülke, il ya da ilçe sınırlarımız gibi değil daha geçişgen, çoğunlukla katı sınırlar barındırmayan ve genellikle geçiş

[2] Marx, K. (1966) Felsefenin Sefaleti: M. Proudhon’un Sefaletin Felsefesine Cevap (Başar Erdoğan, Trans.) Ankara, Sol Yayınları

[3] Adaman, F. ve Özkaynak, B., 2012, ‘Doğaya Fiyat Biçilebilir mi? Biçilmeli mi?’, EKO IQ dergisindeki Kasım ayındaki söyleşi <http://ekoiaq.com/dogaya-fiyat-bicilebilir-mi-bicilmeli-mi-prof-dr-fikret-adamandoc-dr-begum-ozkaynak/>

[4] WWF Tr. (2018) Ya Kanal Ya İstanbul- Kanal İstanbul Projesinin Ekolojik, Sosyal ve Ekonomik Değerlendirilmesi

[5] T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı Altyapı Yatırımları Genel Müdürlüğü (2019) Kanal İstanbul Projesi Çed Raporu Ankara

[6] Tolunay, D. (2020) Kanal İstanbul’un Çevresel ve Ekolojik Etkileri

koridorlarına ihtiyaç duyan alanlar. İstanbul ve İstanbul Boğazı'ı tam da hem denizel hem de karasal anlamda Anadolu ile Avrupa'yı ve Karadeniz ile Marmara'yı sonra dolaylı olarak da Karadeniz ile Ege ve Akdeniz'i birbirine bağlaması açısından bir koridor özelliği görüyor. Binlerce yıllık döngülerle akış dengesini bulmuş İstanbul Boğazı'nın bir yapayını yapmak, yoğunluk, sıcaklık, tuzluluk, barındırdığı besin miktarı ve oksijen bakımından birbirinden farklı Karadeniz ve Marmara'nın dengesini bozacak, hatta uzmanların belirttiğine göre besin yüklü ve yoğunluğu düşük Karadeniz'in suyunun üst akımlarla Marmara'ya girişini hızlandıracak; ilk yıllarda belki Marmara'da balık bolluğuna yol açabilecek olsa da uzun vadede Karadeniz'in kirli ve oksijensiz suyunu Marmara'ya taşıyacak ve Marmara Denizi'ni adeta öldürecek.

Marmara Denizi'nin dibinde oksijensiz ortamda biriken H₂S, kenti çürük yumurta kokusuna boğacak. Üstelik belki bu kadar yoğun olmasa da bozulan dengenin hem Karadeniz'i hem de Ege ve Akdeniz'i olumsuz yönde etkileyeceği belirtiliyor.

Kanal Projesi, denizlerin akış dengesini bozması ve deniz canlılarının yaşamını tehdit etmesi dışında ormanları, sulak alanları, kumul, mera ve fundalıkları ile buraların barınak olduğu binlerce bitki, hayvan ve kuş türünü tehdit ediyor, habitatlarını parçalıyor, yaşam alanlarını daraltıyor, zaten yoğun nüfus birikimi ve şehirleşmeyle baskılanmış ekosistem akışını bozuyor. Dahası yapay bir ada yaratılması sonucu ekosistemlerin geçişini bıçak gibi kesmesi ve ada içinde kalan canlıların akıbetine dair yoğun adaptasyon sorunları yaşanması, daralan habitatlarda birbiriyle çiftleşmesi sonucu genetik bozukluk oranının artması gibi sorunlara davetiye çıkarıyor.

Kanal İstanbul'a dair tartışmaların çoğunda kanalın hem kendisinin hem etki alanının içme suyu havzalarından geçmesinden dolayı özellikle Avrupa yakasında oluşturacağı içme suyu baskısına genişçe yer veriliyor. Kanal projesi, İstanbul'un önemli su kaynaklarından Sazlıdere Barajı'nı doğrudan yok ediyor, Terkos'un ise çok yakınından geçiyor ve pek çok bilim insanı tuzlu suyun içme suyuna karışma riskinin yüksekliğine dikkat çekiyor. Bunların sonucunda ise Sazlıdere Barajı'nda 375 milyon metreküp, Terkos'ta ise 52 milyon metreküp su kaybı olabileceği varsayılıyor. Bu kayıpların İstanbul civarı su kaynaklarından ve yapım aşamasındaki Sakarya-Melen Barajı'ndan giderileceği söylese de tüketim alanlarına çok yakın kaynakları kullanmak varken dışarıdan içme suyu temini hem ekonomik hem ekolojik açıdan daha maliyetli. Üstelik bu

maliyetin faturasası da büyük ölçüde kent yoksullarına kesilecek. İstanbul su kıtlığı tehdidi altındaki 11 büyük kentten biriyken⁷ su kaynaklarının bu şekilde heba edilmesi toplumsal ve ekolojik faydadan çok uzak, kar ve güç hırslının bir göstergesi. Su kıtlığının en ağır koşullarda yaşandığı metropol kent Cape Town'da suya erişimdeki eşitsizliğin gelir dağılımı ve sınıfsal farklılıklarla birebir ilişkisi bize olası bir su kıtlığının İstanbul'daki sonuçlarına dair ipucu verebilir: Cape Town'da su kıtlığı yaşanırken nüfusun çok küçük bir kesimini oluşturan zenginler özel şirketler aracılığıyla kendilerine yeni su kuyuları açtırabilir, kirlenmiş yer altı suyunu arıtıp yüzme havuzlarını doldurabilir, arabalarını yıkayabilir ve fahiş fiyatlarla şişelenmiş içme suyu satın alabilirken, nüfusun büyük kısmı kamusal çeşmelerden devletin belirlediği kotalar kadar su kullanabiliyor, üstüne çıkmaya çalıştıklarında ödeyemeyecekleri para cezalarına çarptırılıyorlar.⁸ Henüz Türkiye iklim değişikliğinden Afrika kadar etkilenmemişse de hatta altyapısal, ekonomik ve doğal kaynaklar açısından farklılıklar taşısa da neoliberalizmin 'azalan' bir kaynağı daha fazla özelleştirme ve kar aracı haline getirme refleksi, paran kadar kirletebilir ve tüketebilirsiniz mantığının egemenliğinden dolayı muhtemelen nüfusu 20 milyona da-

yanacak bir şehrin su kıtlığı çekmesi durumunda yaşanacaklar bundan çok farklı olmayacak. Sadece bu örnek bile ekolojik mücadelenin, doğa savunusunun ne kadar sınıfsal olduğunu göstermeye yetiyor. "*Yoksulluk hiyerarşik, kirlilik demokratiktir*"⁹ gibi ekolojik sorunların herkesi eşit derecede etkilediği görüşleri ise hem kirliliğin yaratılmasındaki sorumluluğun hem de bunun sonuçlarından etkilenme oranlarının ve biçimlerinin eşitsizliğinin ve sınıfsallığının üzerini örtmeye çalışıyor.

İBB'nin belirttiğine göre proje 136 milyon metrekare tarım alanını ortadan kaldıracak. Bu tarım alanı kaybı hem Kanal Projesi'nin doğrudan tarım alanlarından geçmesinden hem de civarının imara açılmasından kaynaklanıyor. Yani bu alanlara kamulaştırılarak el konulacak, bir kısmından doğrudan Kanal geçerken, bir kısmı özel şirketlere devredilecek ve yapılaşmaya açılacak. Hatta Erdoğan'ın belirttiğine göre Kanal Projesi'nin tamamının 'yap-işlet-devret' modeliyle yapılması muhtemel. Projenin yaklaşık %52'sinin tarım alanlarından oluşması, üzerinden geçtiği köylerin sosyal, ekonomik ve ekolojik yapısını bozacak olması, bunlara doğrudan devlet aracılığıyla el konulacak olması ve sonuçta kimini daha da zengin ederken kimini daha da yoksullaştıracak olması yani yoksunlaştırarak birikim sağlaması¹⁰,

[7] 11 Büyük Kent Su Kıtlığı Tehdidi Altında: Cape Town "Bitti", Ya İstanbul? - İklim Haber (2018) Retrieved 20 January 2020, from <https://www.iklimhaber.org/11-buyuk-kent-su-kitligi-tehdidi-altinda-cape-town-bitti-ya-istanbul/>

[8] Sieff, K. (2018) Divided by drought. Retrieved 20 January 2020, from <https://www.washingtonpost.com/news/world/wp/2018/02/23/feature/as-cape-towns-water-runs-out-the-rich-drill-wells-the-poor-worry-about-eating/>

[9] Beck, U. (1992) Risk Society: Towards a New Modernity, İng'ye Çev. M. Ritter, Londra, Sage, pp.36-40.

[10] Harvey, D. (2005) A Brief History of Neoliberalism, Oxford University Press, Oxford

17. yüzyılda İngiltere'de başlayan çitleme (çevreleme) hareketine çok benziyor. O zamanki birikim ve dolayısıyla yönetim krizinin yansıması olan çitleme hareketi 1980'lerin başından itibaren bütün dünyada ama özellikle kırsal yaşamı ve tarımsal üretimi görece daha fazla olan 'yeterince gelişmemiş' ülkelerde 'ikinci çitleme' (çevreleme) olarak uygulanıyor.

Türkiye'de de etkisini 2000'lerle beraber daha hızlı gördüğümüz ikinci çitleme (çevreleme) hareketi diğer bir ifadeyle henüz piyasa mekanizmalarının ihtiyaç duyduğu kadar özelleşmemiş tarımsal üretim alanları ya da ormanlar, meralar, kıyıları gibi ortak kullanım ve kamusal alanları enerji, maden, inşaat ve turizme açıyor.¹¹

Böylece hem tarım alanları azalıyor hem de toprağın, havanın, suyun bu endüstrilerle kirletilmesiyle civardaki tarımın verimi ve kalitesi düşüyor. Bu da halkın giderek gıda güvencesinden uzaklaşması ve gıda üzerindeki enflasyon baskısına yol açıyor. Aynı zamanda, kırsalda son ve küçük nüvelerini barındıran ortak yaşam ve üretim kültürü kente göç baskısıyla dibi görüyor; insanlar kentin bireyci, doğadan ve doğal yaşamdan uzak, tüketime dayalı ve havası, suyu, gıdası kirli yaşamına mecbur ediliyor. Bütün bunların sonucu olarak ise doğanın sermaye birikimine katkısı artark en sınıfsal eşitsizlikler derinleşiyor.

Kanal Projesi'nin bir başka etkisi ise yaklaşık %60'ını tarım, mera alanları ve yaklaşık %30'unu çayır, fundalık, kıyı kumulu ve ormanların oluşturduğu güzergah ve etki alanının giderek betonlaşarak kentsel ısı adası oluşturması, fosil yakıtlara bağımlılığı ve CO2 salınımlarını arttırması. Bu birbirine bağlı üç durum hem birbirinin nedenine hem de sonucuna katkı yapıyor. Isıyı tutma ve yansıtmama kapasitesi daha yüksek olan betonlar şehirlerin kırsala göre yaklaşık 5-6 derece daha sıcak olmasının temel nedenini oluşturuyor.

Betonlaşma ve şehirleşmeye bağlı nüfus akışı ise yoğun trafiğe ve bina içi yakıtı dayalı CO2 salınımlarını arttırıyor. Artan salınımlar ısıyı daha da arttırıyor ya da ekstremleştiriyor ve özellikle bina içi enerji kullanımını (klima, doğalgaz vs) arttırıyor. Enerji kullanımındaki artış da daha çok salınımına yol açıyor ve kısır ama genişleyen bir döngü oluşturuyor.

Kentsel ısının artması ise mikro iklimler oluşturuyor ve daha büyük ölçekte küresel ısınma ve iklim değişikliği ile birleşince ekstrem hava olaylarına (ısı dalgaları, ani ve yoğun yağışlar sonucu taşkınlar vs) davetiye çıkarıyor. Ekstrem hava koşulları gibi iklim değişikliği sonuçları ile hava kirliliğinin faturasını ödemeye mecbur bırakılan yine büyük oranda kent yoksulları ile dezavantajlı konumdaki gruplar (yaşlılar, kadınlar, çocuklar, azınlıklar vs) olurken¹², madde ve enerji tüketimini sürekli

[11] Çoban A., Özlüer, F., Erensü, S., "Türkiye'de Doğanın Neoliberalleştirilmesi Ve Bu Sürece Karşı Mücadeleler." Yerel yönetim Kent Ve Ekoloji: Can Hamamcı'ya armağan, Çoban Aykut, İmge Kitabevi, 2015, pp. 399-456.

[12] Socially vulnerable groups sensitive to climate impacts | Climate Just. (2014) Retrieved 20 January 2020, from <https://www.climatejust.org.uk/socially-vulnerable-groups-sensitive-climate-impacts>.

arttıran, doğadan kopuk, hizmet sektörüne dayalı yoğun nüfuslu kentler ise metabolik yarılmayı derinleştiriyor.

92 bin İstanbullu'nun itirazına rağmen Kanal İstanbul Projesi'ne izin çıkması ve hükümetin bu konudaki söylemleri ise göstermelik ÇED süreçlerinin ve burjuva liberal demokrasinin halkı karar alma süreçlerinden ne kadar uzakta tuttuğunun bir göstergesi. Göstermelik bir şekilde halka tanınmış itiraz hakları bir şeye itiraz edebilme imkanı sunarken, fiiliyatta bu itirazların nasıl ve ne kadar değerlendirileceği, kararlar alınırken nasıl bir etkisi olacağına dair bir şey söylemiyor. Ne projenin yapım aşamasına ne de karar aşamasına halk dahil edilmiyor. Diğer taraftan böyle büyük rant projeleri sermayenin ihtiyaçlarına göre şekilleniyor. Toplumsal eşitsizliğin varlığı sermaye gruplarının bu projelerin karar katılım mekanizmalarına her zaman daha müdahil olmasını sağlarken halkın karar alma süreçlerine katılımı engelleniyor, yok sayılıyor. Böylece ne katılımcı karar alma süreci, ne de bu sürecin sonuçları, çevrenin korunmasını ve ekolojik adaleti mümkün kılıyor. Çünkü tüm paydaşların sürece eşit biçimde katılmaları ve eşit söz hakkına sahip olmaları yalnızca bir yanılısama olarak kalıyor.¹³

Bunun yanında birikim krizinin sonucu olarak doğanın rant projelerine daha da fazla alet edilmesi ve doğanın neoliberalleşmesi,¹⁴ hükümetlerin otoriterleşmesini de beraberinde getiriyor. Bu yüzden benzer otoriterleşmeyi son yıllarda işçi grevlerinin yasaklanması¹⁵, HES, RES, JES direnişleri, kent hakkı mücadeleleri ya da herhangi bir demokrasi talebine karşı gördüğümüz gibi başından beri şeffaflıktan uzak yürütülen bu proje için de hükümet yetkilileri 'aleyhine konuşmanın yasaklanması' tehditleri savurabiliyor.¹⁶ Ancak A.Çoban'ın da¹⁷ belirttiği gibi böyle süreçlerin hem doğa hem toplum üzerindeki yıkımı o kadar fazladır ki toplumsal muhalefet üretmesi kaçınılmazdır.

Sonuç olarak burada hepsine değinilemeyecek kadar fazla miktarda ekonomik, ekolojik ve sosyal maliteyi var Kanal İstanbul projesinin 3. köprü ve İstanbul hava limanı örneklerinde de olduğu gibi halka tepeden ihtiyaç dayatılması yoluyla meşrulaştırılmaya çalışılan, gayri safi milli hasılatı balon gibi büyütecek, birikim krizine girmiş sermayeye nefes aldırarak ama, eğer olursa, karının bölüşümünün nasıl gerçekleştiğinden asla söz edilmeyecek 'milli gurur kaynağı' bu mega projeler, hem doğanın hem emeğin en vahşi

[13] Keleş, R., C. Hamamcı, A. Çoban (2012) Çevre Politikası, 7. Baskı, İmge, Ankara.pp.371-379.

[14] Castree, N. (2008) "Neoliberalising Nature: The Logic of Deregulation and Reregulation," *Environment and Planning A*, Vol. 40, No. 1, 131-152.

[15] AKP hükümeti 16 grev yasağı ile işçilerin grev hakkını gasbetti (2019) Retrieved 21 January 2020, from <https://www.evrensel.net/haber/370882/akp-hukumeti-16-grev-yasagi-ile-iscilerin-grev-hakkini-gasbetti>

[16] Barış Yarkadaş: Kanal İstanbul aleyhinde konuşmak yasaklandı. (2019) Retrieved 20 January 2020, from <https://www.birgun.net/haber/baris-yarkadas-kanal-istanbul-aleyhinde-konusmak-yasaklandi-281910>.

[17] Çoban, A.(2013) "Sınıfsal Açından Ekolojik Mücadele, Demokrasinin Açmazları ve Komünizm," *Yaşayan Marksizm*, Yeni Seri Sayı 1,243-282.

sömürüsüyle hayata geçiriliyor ve geçirilmeye çalışılıyor. Havalimanı inşaatı sırasındaki vahşi çalışma koşulları ve orman katliamlarının da gösterdiği gibi birikim krizine girmiş sermaye ve destekçisi iktidarın ne emekçilerin alınteri ve yaşam koşulları umurlarında ne ormanların varlığı, içme suların yeterliliği, habitatların bütünlüğü, yüzlerce kuş türü ne de binlerce yıllık döngülerle oluşmuş doğal dengeler. Ücretli çalışanların, mülksüzlerin, kırdan kente sürüklenenlerin, geleceksizliğe mahkum edilen gençlerin yani bizlerin ise kaderi ve çıkarı o doğal dengelerle, ormanlarla, kuşlarla ve ekosistemlerle birdir. Evet projenin ekonomik maliyeti kuşkusuz ister doğrudan kamu hazinesinden karşı-

lansın ister “yap-işlet-devret” modeliyle yapılsın yine bizim cebimizden çıkacak ama yalnızca maliyetin 75 milyar mı 118 milyon TL mi olduğuna, kaç yılda ödenebileceğine ya da kara geçip geçmeyeceğine odaklanmak yerine hem cebimizden hem ‘çevre’imizden çıkacakların çok boyutluluğuna ve çeşitliliğine odaklanmak, emeğimizin ve doğamızın sömürü mekanizmalarının birliğini görmek, mücadeleyi de bu çok yönlü ve bütüncül yanılla kurmak çok önemli. Bu projenin geri döndürülemez ekolojik etkileri olacak ve hem emeğimiz hem doğamız için tüm gücümüzle mücadele ederken özneyi hem gelecek nesiller hem de doğayla birlikte kurmamız gerekiyor.

Ayaklanmaların Diyalektiği

Arif Çelebi

Böyle bir sınıf bilinci için devrimci örgütlerin ilkin dünyanın her yanında bir ayaklanma potansiyelinin biriktiğini kavramaları ve bu potansiyeli açığa çıkarmaya aday devrimci bir hazırlık içinde olmaları gerekir. Bu, mücadelenin bütün araç ve biçimlerini kullanmada tecrübe biriktirmeyi şart koşar. Günümüzde bir mücadele ve örgüt biçiminden diğerine bir anda geçilebilmektedir.

Ayaklananlar Kimler: Ezilenler

Neredeyse her gün dünyanın herhangi bir ülkesinden yeni bir ayaklanma haberi geliyor. Kim bunlar? İşçiler mi, köylüler mi, esnaflar mı, kent yoksulları mı, kadınlar mı, öğrenciler mi? Hepsi, evet hepsi. Sınıfsal olarak ezilen toplumun bütün kesimleri bir arada. Bunlar fabrikalardan, tarlalardan, okullardan başlayan, bir toplumsal sınıf ve tabakanın damgasını vurduğu ayaklanmacılardan farklı. Emperyalist küreselleşme evresinin tipik ayaklanmaları emperyalizm evresinden bu yönüyle ayrışıyor. Mensup oldukları sınıf ve tabakaların kanallarından akarak bir ortak havuzda toplanmanın ötesinde aynı anda yer altından fişkıran su kaynaklarına benziyorlar. Bir avuç sömürücü burjuva ve onların siyasi ve ideolojik temsilcileri hariç toplu-

mun bütün ezilen kesimleri aynı anda karmaşık bir bütün olarak oraya çıkıyorlar. Çoğunluğunu işçiler ve işsizler oluşturuyor ama kapitalizmin zulmünden bezmiş bütün emekçi tabakalar bir arada. Onları birleştiren aynı sınıfa mensup olmaları değil, aynı düzen tarafından hiçleştirilmeleri, aynı düzen tarafından işsizliğe, yoksulluğa, sefalete mahkûm edilmeleri. Daha tam olarak şöyle söyleyebiliriz: Emperyalist küreselleşme evresinde varoluşsal krize saplanan kapitalizm emekçilerle sömürücüler arasındaki gelir eşitsizliğini sürdürülemez düzeyde derinleştirirken bütün emekçi tabakaları ve emekçi gençliği proletarya saflarına itiyor ve çıkarlarını proletarya ile eşitliyor.

Kapitalizmin emperyalizm evresinde ezilen sınıf ve tabakaların kendine özgü sorunları ve taleple-

ri vardı. İşçilerin burjuvaziye karşı ücret ve sosyal haklar ekseni sendikal mücadeleleri, yoksul köylülerin toprak ağa ve beylerine karşı toprak reformu talepleri, kırsal ve kent küçük mülk sahiplerinin büyük burjuvazi ve büyük toprak sahiplerine karşı korumacılık istekleri, öğrenci gençliğin akademik demokratik hak talepli mücadelesi öne çıkıyordu. Bunlar o gün de ezilen toplumsal sınıf ve tabakaları oluşturuyordu fakat istemleri farklıydı. Her birinin sınıf çıkarını savunan farklı sendikaları, örgütleri, partileri vardı. Ekonomik ya da politik mücadeleye dair ittifaklar bu partiler, sendikalar ya da birlikler üzerinden gerçekleşiyordu. Emperyalist küreselleşme evresinde ise küçük mülk sahiplerinin mülksüzleştirilmesinin, kamu hizmetlerinin özelleştirilmesinin hızlanmasına bağlı olarak proletaryanın safları genişledi. Henüz proleterleşemeyenlerin ise emperyalist küreselleşme saldırılarına direnme umudu yıkıldı. Kaçınılmaz olarak işçi sınıfı ile bunların talepleri arasındaki fark giderek belirsizleşti, birbirine yaklaştı ve iç içe geçti. Emperyalist küreselleşme evresinde mülksüzleştirilen yığınların büyük bölümü ya işsizler kervanına katılarak ya da yarı proleter yoksullar olarak büyük kent yoksulları yığına dahil oldu.

Öğrenci gençliğin sayısı artsa da eğitim görmek daha iyi bir iş ve daha iyi bir hayat düzeyi için fırsat yaratmıyordu artık. İşsizlik ve güvencesizlik onların da başlıca iki korkulu rüyası haline geldi. Emperyalist küreselleşme koşullarında işsizlik, yoksulluk ve güvencesizlik

bütün emekçiler ve emekçi gençliği için kronik bir sorun haline aldı.

Ayaklanmalarda kadın rengi özellikle genç kadın rengi öne çıkıyor. Kadın özgürlük mücadelesi ile sınıf mücadelesi çoğunlukla iki ayrı kalandan akıyordu. Birinde cins eşitliği diğesinde ücret ve sosyal haklar talebi öne çıkıyordu. Emperyalist küreselleşme aşamasında cins çelişkisi ve sınıf çelişkisi hiç olmadığı kadar iç içe geçti. Emperyalist küreselleşme aşamasında iş ve eğitim alanına çekilen kadınların sayısı arttı. Dünya ölçeğinde kadının sosyal varlık koşullarındaki değişimler cins aydınlanmasının nesnel zeminini güçlendirdi. Buna karşın erkek egemen kapitalist sistemin kadını ikincileştiren ve nesneleştiren, buradan da cinsel ve sınıfsal sömürüyü derinleştiren karakteri daha görünür hale geldi.

Ayaklanmaların oluşturucu zeminini yoksulluk, işsizlik, eşitsizlik, bir başka deyişle keskinleşen ve artık kapitalist üretim ilişkileri altında uzlaşmaz ve çözümü çeşitli reformlarla ertelenemez olan emek-sermaye çelişkisidir. Emek-sermaye çelişkisinin diğeri yüzü devlet-halk çelişkisidir.

Emek-sermaye çelişkisi keskinleştikçe ve ara çözümlerle yumuşatma olanağı kalmadıkça devlet çok da-

ha çıplak ve açık biçimde sermaye devleti olarak kendini gösterir.

Ekonomik olduğu kadarıyla burjuvazinin siyasi ve ideolojik çözümsüzlüğü, devletin ideolojik aygıtlarının işlemez hale gelmesi ile burjuva siyaset fazlalıklarından arınarak çıplak sınıfsal özü ile ortaya çıkar: İçerde devlet baskısı, faşist yasalar ve sıkılaştırılan merkezileştirilme, artan polisleşme; dışarıda savaş ve militarizasyon.

Sefaletin biriktiği
bu mekanlar
aynı zamanda öfke
bombalarının da üretim
merkezlerine dönüşüyor.
İşçiler, işsizler, kadınlar,
gençler, LGBT+'lar, ulusal
ve mezhepsel olarak
ezilenler kendiliğinden
ve zorunlu olarak aynı
zeminde buluşuyorlar.

Özellikle politik özgürlükten yoksun olan ülkelerde yoksulluğa karşı savaşım politik özgürlük mücadelesiyle ya da politik özgürlük mücadelesi yoksulluğa karşı savaşım ile iç içe geçer. Buradan bakınca bu ülkelerde sınıf çelişkisi bazen daha örtük, politik özgürlük mücadelesi ya da devlet-halk çelişkisi daha belirgin görünür. Bu nedenle ayaklanmaların olduğu kimi ülkelerde sınıf çelişkisi çok berraktır, mesela Şili böyledir, Ekvator ayaklanması böyleydi, buna karşın Irak ya da İran'daki ayaklanmalarda politik özgürlük talepleri yoksulluğa karşı mücadele talepleri ile belirgin biçimde iç içe geçmiştir

ve bazen ikincisi birincisinin önüne geçmektedir. Kuşkusuz bunların istisnaları da vardır. Örneğin Katalonya zaman zaman ayaklanma düzeyine ulaşan gösterilerin asıl sebebi ulusal bağımlılığa karşı yükseltelen itirazdır. Sonuçta sınıfsal, cinsel ya da ulusal çelişkilerden doğsa da bu, ayaklanmacıların asıl gövdesini işçi sınıfı ve yoksulların oluşturduğu ezilenler olduğu gerçeğini değiştirmez.

Kimi ayaklanmaların gerici temelde geliştiğini de not etmekte fayda var. Örneğin Bolivya'da askeri darbe destekçileri ya da Venezuela'da halkçı yönetime karşı kimi zaman şiddetlenen gösterileri bu türdendir. Hali hazırda sürmekte olan Hongkong'daki gösterilerin de ilerici bir içeriği olmadığı görülüyor. Çin'in baskı yasalarına karşı mücadele batılı emperyalistlerin hegemonyasını isteme hedefine bağlanıyor.

Bu türden gerici ayaklanmalar bir yana, burjuva toplumun, kapitalist üretim ilişkilerinin çıkmaza saplandığı her durumda ezilenlerin bir kısmı gerici faşist siyasi oluşumları bir kurtuluş olarak görebilir. Bugün, kitle tabanını ezilenlerin oluşturduğu yeni faşist hareketlerin güç toplamasının nedeni de budur.

Ayaklanmalar Nerede: Kentlerde

Sınıfsal olarak ezilenlerin büyük çoğunluğunu işçi sınıfı oluşturuyor ve emekçilerin ezici çoğunluğu kentlerde yaşıyor artık. Emekçiler kent merkezlerinden giderek daha uzak bir çeperde yoksul yaşamlara mahkûm ediliyor. Örgütsüzleştirilen, taşeronlaştırma ile birbirinden koparılan işçiler ve işsizler; emperyalist

küreselleşme saldırıları sonucu iflasa sürüklenerek kent yoksulları saflarına katılan küçük esnaf ve küçük toprak sahipleri; gelecek umudundan yoksun hale getirilmiş bu emekçi tabakaların gençliği ve şiddetlenen cins çelişkinin acılarını giderek daha çok hisseden, işçi, işsiz ya da ev emekçisi kadınlar bir arada büyük bir yoksullar ordusunu oluşturmaktadır. Sefaletin biriktiği bu mekanlar aynı zamanda öfke bombalarının da üretim merkezlerine dönüşüyor. İşçiler, işsizler, kadınlar, gençler, LGBT+'lar, ulusal ve mezhepsel olarak ezilenler kendiliğinden ve zorunlu olarak aynı zeminde buluşuyorlar. İşsizliğe, sefalete, yoksulluğa öfkeli ama kime yönelecekler? Ya kaderciliğe, dine, uyuşturucu ve alkole, mafyacılığa sarılacaklar ya da düzene başkaldıracaklar, başka bir yolu yok. Böyle olmak zorunda çünkü öfke duydukları şu ya da bu patron değil, şu ya da bu toprak ağası ya da beyi değil, kendiliğinden ve zorunlu olarak burjuva sınıfın kendisi, burjuva sınıfın düzeni ve devleti. Bu düzeni ve devleti burjuva kent merkezi simeliyor. Proleter kent burjuva kente hücumu geçiyor. Kitle şiddeti bir sel gibi dönüyor. Şalterler indirilmiyor hemen, önce yollar bloke ediliyor,

şu ya da bu fabrikada grev, okulda boykot değil kent işlemez hale getiriliyor. Kent meydanlarında gösteri ve meydanları, köprüleri işgal, ardından barikat, grev, boykot, kitle şiddeti ve kentin felç edilerek ele geçirilmesi... Gidişat genelde bu çizgide olmaktadır. Bu kendiliğinden hareketin genel direniş çizgisidir.

Ayaklananlara Kim Önderlik Ediyor: Hiç Kimse ve Herkes

Ayaklananların ana kitlesi ezilenler ve ayaklanma mekanları da kentler olunca kendiliğinden ayaklanmaların öncü güçleri de işçi sendikaları, öğrenci örgütleri ya da köylü birlikleri olmuyor ya da olamıyor, çünkü bunların hiçbiri sınıfsal, cinsel ve ulusal ezilmişleri tek bir bayrak altında toplayamaz. Ayaklanmacılar bir arada, birlikte savaşıyor ve ölüyorlar ama bir bayrak altında değil, herkes kendisine önderlik ettiği etkileşim halindeki bireyler, örgütler, partiler olarak harekete ediyorlar. İçlerinde sendikada, öğrenci örgütlerinde, kadın özgürlük mücadelesi ve çevre sorunlarına karşı birleşenler, tarım birliklerinde yer alanlar, şu ya da bu parti taraftarı olanlar kadar hatta onlardan daha çok hiç bir örgütle ilişkili olmayan hatta hayatında ilk kez bir gösteriye katılanlar

var. Nasıl ki hareketin kendisi ke-simsel değil ve bu nedenle düzenin şu ya da bu kurumu ya da temsilcisi-ne değil de bizzat düzenin kendisine yönelen işçilerin ve bütün yoksulların, ezilenlerin genel direnişi olarak ortaya çıkıyorsa, hiç bir kesimsel önderlik hareketi kapsayamaz, sevk ve idare edemez. Herkesin altında toplandığı o bayrak ancak bütün bu

**İçlerinde sendikada,
öğrenci örgütlerinde,
kadın özgürlük mücadelesi
ve çevre sorunlarına
karşı birleşenler, tarım
birliklerinde yer alanlar,
şu ya da bu parti taraftarı
olanlar kadar hatta
onlardan daha çok hiç bir
örgütle ilişkili olmayan
hatta hayatında ilk kez bir
gösteriye katılanlar var.**

ezilenleri bir program etrafında bir-leştirecek bir örgüt, bir birleşik cep-he ya da hepsini kapsama yeteneği gösteren bir devrim partisi olabilir. Bunun kendiliğinden olabileceğini beklemek saçmadır. Bu ancak bu-günkü dünya gerçekliğini kavrayan ve kendini buna göre konumlayan politik öznelere bilinçli bir çabası-nın ürünü ile gerçekleşebilir. Böy-le bilinçli bir yönelim olmadıkça önderlik sorunu çözümsüz kalır.

Ayaklananlar Ne İstiyor: Devrim

İster Lübnan'a, İran'a, Irak'a ister Şili'ye bakın ayaklananların slogan-

ları neredeyse aynı, iş, ekmek, öz-gürlük istiyorlar; zamlara, vergilere isyan ediyorlar; eşitsizliğe başkaldırıyorlar ama bunların çok ötesinde “Biz burada gösteri değil devrim yapıyoruz” diyorlar. Ortak bir devrim programı ya da anlayışından yoksun olmalarının bir önemi yok, önemli olan içeriği belirsiz de olsa devrim isteğinin ortaya konması. Biliyorlar ki mevcut iktidarlar tekelci kapitaliz-min çıkar beğçisi ve halk düşmanıdır-lar, insanca bir hayata ulaşmanın ilk koşulu bunların iktidardan indirilme-sidir. Bu kendiliğinden bilinçtir. Ka-pitalizmin işlemediğini, zenginlerin çıkarlarını koruduğunu, yoksulların geleceklerinin olmadığını bizzat ya-şayarak görüyor, bilince çıkarıyorlar. Kapitalizmin emekçi düşmanı oldu-ğunu biliyorlar, onu devirmek ge-rektiğini de söylüyorlar ama bunun nasıl olacağını, yerine ne konması gerektiğini bilince çıkartmış değiller.

Burada yine emperyalist küre-selleşme evresinde varoluşsal kri-ze saplanmış kapitalizmin bir baş-ka özelliğini görüyoruz. Önceki dönemlerin temel özelliği düzen içi, ekonomik demokratik hak mücade-lelerinin tipik, ayaklanmaların ise istisna olması idi. Bugün ise ayak-lanmalar tipik hale geldi. Üstelik önceki dönemlerde ayaklanmacılara ilham veren ideolojinin, sosyalizmin etkisinin bugünlerde çok zayıf ol-masına rağmen durum böyle. Bunun nasıl olabildiğini anlamak için ma-teryalist diyalektiği kullanmalıyız.

Bugünkü toplumun maddesi nedir?

Bunun üzerinde duralım biraz. Bugünkü toplumun maddesi olan

kapitalist üretim ilişkileri gelişme dinamiğini yitirdi. Sermaye genişletilmiş yeniden üretim çarkını çeviremiyor, bir yandan kronik sermaye fazlalığı diğer yandan kronik işsizlik iki karşı kutupta birikiyor. Kapitalist toplumda sermayenin kumandasına girememiş emek gücü ve emek gücüyle buluşma yeteneğini yitirmiş sermaye varoluşsal niteliklerinden yoksun kalır çünkü birinin varlığı ancak diğeri ile mümkündür.

Emek gücünün sermaye tarafından sömürülmesi kapitalist üretim ilişkilerinin temelidir. İşte bugün sarsılan şu ya da bu ilişki değil doğrudan bu temeldir. Sermaye genişletilmiş yeniden üretim yeteneğini yitirdikçe bir yandan emekgücüne daha fazla yüklenmekte, işçiyi daha çok ve daha ucuz çalıştırmakta, kadın ve çocuk emeğine daha çok başvurmakta, doğayı talan etmekte diğer yandan mali soygun yöntemlerine yenilerini eklemektedir. Bunun sonucu dünyanın her yerinde sürekli büyüyen işsizler ordusu, yoksulluk ve sefalettir. Kuşkusuz bunlar her dönem kapitalizmin zorunlu ürünleridir ve kapitalist gelişmeye bağlı olarak yükselir ve düşerler. Bugünün farkı, bunların geriye dönülmez

biçimde birikmesi ve kapitalist üretim ilişkileri içinde “normal”, sürdürülebilir düzeye indirilmesinin artık mümkün olmamasıdır.

Bu “mümkün olmama” durumu da maddenin bir başka halidir. Bütün sorunların kaynağı sermayenin aşırı merkezileşmesi ve yoğunlaşmasıdır. Bu öyle bir merkezileşme ve yoğunlaşma düzeyidir ki kapitalist krizlerle yenilenme ve yeni sermayelerin filiz vermesi imkanı yok etmiştir. Sermaye dünyasal düzeyde tekelleşince bir başka deyişle dünyasal düzeyde toplumsallaşınca bilimsel teknik devrimlerle artı kar elde etmeyi gerekli kılan zemin giderek zayıflamıştır. Sermaye bilimsel devrimlerle değil, yoksulluğu, işsizliği, eşitsizliği, doğanın talan edilmesini, kadın emeği sömürsünü büyüterek ayakta kalabiliyor. Başka bir şansı da yok. Üretimin dünyasal düzeyde toplumsallaşmasına karşın üretim araçları üzerindeki bireysel mülkiyet başka bir yola imkân tanımıyor. Sermayenin genişletilmiş yeniden üretimini sağlamanın biricik yolu, emeğin ve doğanın talan edilmesidir artık.

Bu nedenledir ki yoksullukla, işsizlikle, eşitsizlikle ilgili herhangi bir hak talebi için yola çıkanlar daha ilk adımda karşılarında şu ya da bu burjuvayı değil sermayenin kendisini, düzenini, devletini buluyor. Bu böyle olmak zorunda çünkü her iki taraf da birbiriyile uzlaşamaz, birbirini kabul edemez. Sermaye varlığını sürdürmek için ezilenleri susturmak, ezilenler de hayatta kalmak için sermaye iktidarını devirmek zorunda. Ne ki mevcut koşullar sürdürdükçe ikisi de bunu başaramaz çünkü ayaklanan

yığınları zorbalıkla susturabilirsiniz ama onları düzenin kapsam alanı içine alacak olanaklardan yoksunsanız şu ya da bu zamanda yeni ayaklanmalar kaçınılmaz olacaktır. Ezenler de bu haliyle başaramaz çünkü sermayeyi toplumsal mülkiyet altına almadıkça sorunlara geçici de olsa çözüm bulunamaz, sermayenin toplumsal mülkiyet altına alınması bir tercih değil zorunluluktur.

Ezenler de bu haliyle başaramaz çünkü sermayeyi toplumsal mülkiyet altına almadıkça sorunlara geçici de olsa çözüm bulunamaz, sermayenin toplumsal mülkiyet altına alınması bir tercih değil zorunluluktur.

Bugünkü toplumun fikri nedir?

Bugünkü toplumun bütün siyasal, ideolojik yapısı bu iktisadi-maddi ilişkiler üzerinde yükseliyor. Sınıfsal uzlaşmanın maddi temeli bizzat sermaye tarafından imha edilince burjuvazinin siyasal egemenlik aygıtının rıza üretme işlevi de dumura uğradı. Burjuva devletin, ideolojinin, kültürün asıl rolü emekçilerin sömürülmeye ikna etmektir, burjuva toplum ancak bu ikna ile uzun vadede ayakta kalabilir. İkna ise sadece boş vaatlerle gerçekleştirilemez, emekçiler, söylenenlerin sonuçlarını şu ya da bu düzeyde kendi yaşamları içinde deneyimleyebilmelidirler. Örneğin, işsizlik ne

kadar yükselirse yükselsin sonunda sürdürülebilir düzeye geriler ya da yoksulluk görecelidir, emekçinin hayat seviyesi uzun vadede yükselir denildiğinde bunun karşılığı olmalıdır. Şimdiye kadar abartılı yalanlarına rağmen kapitalizm bunun karşılığını bir ölçüde verebiliyordu. Örneğin 1900'lerin başından yüzyılın son çeyreğine kadar işçi sınıfının yaşam düzeyi bütün inişli çıkışlara karşın ortalamada hep yükselmiştir. Ya da bu dönemde işçi sınıfının çocukları ebeveynlerinden daha iyi koşullarda yaşayabileceklerini umut edebiliyorlardı. Gel gör ki bu dönem geride kaldı. Böyle olduğu için burjuvazi artık yalan bile üretmiyor çünkü işçilerin hayat standardı sürekli gerilemekte, işçi sınıfı çocukları ebeveynlerinden daha iyi bir hayat yaşayabilecekleri umudunu yitirmiştir. Ezilenleri ikna yeteneğini yitiren, onları kandıramayan burjuvazinin elinde çıplak devlet zorundan başka bir şey kalmadı. Burjuvazi elbette işçi sınıfı ve ezilenleri uyutmanın çarelerini aramaktadır, onları gerçek dünyadan koparan, zombiler ve hayali dünyalara çeken üretimlerle ideoloji çarkını yürütmek istemektedir. Yine de ne yapılırsa yapılsın, uyutma seansları işe yaramamaktadır çünkü "madde" son tahlilde yine belirleyici olmakta, işsizlik, açlık, yoksulluk, eşitsizlik işçi sınıfı ve ezilenleri uyardırmakta harekete geçirmektedir.

Kapitalist üretim ilişkilerindeki kaos ve belirsizlik, çürüme ve umutsuzluk onun ideolojik yapısını da şekillendirmektedir. Biçimsizlik, belirsizlik, kaos emekçi sınıflarda

da egemen bilinç biçimidir çünkü kapitalizmin işlemediğini bizzat hayatlarında tecrübe ediyorlar ama yerine ne koyacaklarını da bilmiyorlar. Kendisini ezenin yıkılmasını istiyorlar, devrimden anladıkları bu. Peki ne gelsin yerine? Bu sorunun bütünlüklü ve tutarlı bir karşılığı yok. Bu nedenle bu ayaklanmalar manipülasyonlara da alabildiğine açıktır.

Ayaklanmaların Diyalektiği Nedir: Ya Hep Ya Hiç

Sömürücü toplumların diyalektiği sınıf mücadelesidir. Kapitalizmden önceki sömürücü toplumlarda, krize giren üretim ilişkileri içinden yeni bir üretim ilişkisi ve buna tekabül eden yeni toplum biçimi filiz veriyordu. Kapitalizmde ise durum farklıdır. Sermaye kendisinden başka özel mülkiyet ilişkisi bırakmaz, böyle olduğu içindir ki kapitalizm içinden yeni bir toplum biçimi boy veremez bunun için sermayenin ortadan kaldırılması gerekir. Toplumsal mülkiyeti gerçekleştirecek olan yegâne güç iradeye kavuşmuş sınıf bilincidir. Varoluşsal kriz içindeki burjuva toplumda kendiliğinden sınıf mücadelesi devrimi zorunlu ve gerekli kılıyor. Herhangi bir toplumsal sorundan başlayan kıvılcım kısa sürede bütün ezilenleri tutuşturan bir devrim yangınına dönüşebiliyor. Ne var

ki sınıf bilincinden yoksun bir ayaklanma bir iradeye dönüşemez, dönüşemiyor da. Burjuva toplumu içerip aşma diyalektiği, iradeye kavuşmuş sınıf bilincinin sürece katılmasını zorunlu kılıyor. Bugünkü ayaklanmalar bu zeminin ne kadar güçlü ve elverişli olduğunu gösteriyor.

Böyle bir sınıf bilinci için devrimci örgütlerin ilkin dünyanın her yanında bir ayaklanma potansiyelinin biriktiğini kavramaları ve bu potansiyeli açığa çıkarmaya aday devrimci bir hazırlık içinde olmaları gerekir. Bu, mücadelenin bütün araç ve biçimlerini kullanmada tecrübe biriktirmeyi şart koşar. Günümüzde bir mücadele ve örgüt biçiminden diğerine bir anda geçilebilmektedir. Barışçıl ve yasal gündelik ekonomik-demokratik mücadele ve örgüt biçimlerinin yerini bir anda şiddete dayalı yasadışı biçimler alabilmektedir. Devrimci örgütler bir yandan bir çok örgüt ve mücadele biçimini bir arada kullanabilirken diğer yandan ayaklanmacıların ortaya çıkardığı yeni örgüt ve mücadele biçimlerini tanımalı ve onları sınıf mücadelesinin araçları haline getirmelidir. İkincisi, kapitalizmin, onun çürümüş, kokuşmuş halk, kadın ve doğa düşmanı yüzünü tüm çıplaklığı ile ortaya konulmalıdır. Buradan gündelik sorunların önemsizleştiği anlamı çıkarılamaz. Aksine

gündelik sorunlar o kadar çoğalmıştır ki, bulunulan her yerde bunlar politik mücadelenin konusu yapılmalı ve bütün bu sorunların asıl kaynağı olan burjuva düzen daima teşhir tahtasına çivilenmelidir. Kesimsel ya da genel sorunlardan yola çıkıldığına bakılmaksızın, bir yandan burjuva devlete geri adım attıran mevzi zaferleri önemsenirken diğer yandan her durumda ortaya çıkan her sorunda burjuva düzen ve devlet hedef haline getirilmeli, devrim fikri daima canlı tutulmalıdır.

Üçüncüsü, kapitalizm hedef tahtasına oturtulurken sosyalizm ve komünizmin bilinmez bir geleceğin değil bugünün kurtuluş yolu olduğu ezilenlere anlatılmalıdır. Kapitalizm altında bütün ara çözümler tükendiği için işçi sınıfı ve ezilenler politik uçlara kaymakta, köktenci arayışlara girmektedir. Militan devrimci mücadele sosyalizm ve komünizmin güçlü propagandası ile birleştirilerek bu arayışa yanıt verilebilir.

2019: Ayaklanmalar Yılı Oldu

Marksist Teori

Ayaklanmaya katılan kadınlar tıpkı İranlı kadınlar gibi, başörtülerini çıkartarak, kent meydanlarında salladılar, cins özgürlükçü taleplerini de yükselttiler. Böylece politik İslamcı gerici rejimin kadınları köleleştiren dayatmalarına karşı isyan ettiler. Kadınlar, gerici diktatörlüğün başı El Beşir'in devrilmesinden sonra sivil geçiş hükümetinin kurulması amacıyla yapılan eylemlere de katıldılar.

Ezilenler 2019 yılına Latin Amerika'dan Ortadoğu'ya ayaklanmaları ile damgasını vurdu. İran, Irak, Lübnan, Sudan, Cezayir, Şili, Bolivya ve daha pek çok ülkede ayaklanmaların temel nedeni; emekçilere sefaletten ve ölümden başka bir yaşamı reva görmeyen kapitalist sistem ve onların çürümüş hükümetleriydi. İnisiyatifleri, kitlesel katılımları ve kararlılıklarıyla kadınlar ayaklanmaların ön saflarıdaydı. Kendiliğinden kitle hareketleri olarak gelişen ayaklanmalar, ideolojik-politik önderlikten yoksundu. Sudan Komünist Partisi (SKP) halk ayaklanması içerisinde etkin bir güç olarak öne çıktı.

SUDAN

19 Aralık 2018'de "Özgürlük, barış, adalet" sloganları ile başlayan ayaklanma, 11 Nisan 2019 tarihinde 30 yıllık diktatör Ömer El Beşir'i de-

virdi. Sudan halk ayaklanmasını diğerlerinden farklı kılan, Sudan Komünist Partisi'nin hareketin öncüsü olmasıydı. Dünya medyası bu gerçeği görmezden gelerek safını belirledi.

Yeminli komünizm düşmanı El Beşir'in komünistleri özel olarak hedef alan katliamcı çabaları amacına ulaşamadı. 1989 yılında kadroları ve taraftarları imha edilen SKP, yeniden siyaset sahnesine girerek, ayaklanmada öne çıktı, El Beşir'in sonunu getirdi.

Faik Bulut, Gazete Duvar'da yayınlanan "Sudan halk ayaklanması hakkında ezber dışı belirlemeler" başlıklı yazısında şu bigileri veriyor: "Sudan Komünist Partisi, Değişim ve Özgürlük isimli çatı oluşumun önemli bir bileşeni. Aynı zamanda Sudan Meslek Odaları Bloku isimli hareketin de içinde yer alıyor. Çün-

kü serbest meslek erbabı ve benzer esnaf kuruluşlarının taban kitlesi, belli ölçüde SKP'nin ya üyesi, sempatzanı ve kadrosu durumunda.”

Ayaklanmanın diktatörlüğün başı politik İslamcı faşist El Beşir'i devirmesi üzerine generaller iki yıllık bir askeri yönetim ilan ederek, diktatörlüğün devamını sağlama atağı yaptı. Aslında Mısır'da Sisi'nin izlediği gibi bir taktik uygulamaya çalıştılar. Ancak, halk, generallerin bu vaatlerine kanmadı, sokağa çıkmaya devam etti. Bunun üzerine cunta, 10 üst düzey komutandan oluşan bir askeri geçiş hükümetiyle ayaklanan halkı yanıltma manevrası yaptı. Ancak başta Sudan Komünist Partisi olmak üzere birçok parti teklifi reddetti, askeri vesayetten bağımsız sivil bir geçiş hükümetinin kurulması için direndi. Halkın kararlılığı sonucu cuntacılar, devrik diktatör El Beşir'i ev hapsine alıp sonra da işkence merkezi Kobar Cezaevi'ne hapsedmek zorunda bıraktı. Halka baskı ve zulüm uygulayan çok sayıda askeri komutan ve istihbarat örgütü sorumluları da görevden alındı.

Sudan Komünist Partisi, Özgürlük ve Değişim Güçleri ile Askeri Geçiş

Konseyi arasında yapılan anlaşmayı devrimin hedeflerini karşılamaktan uzak olduğu için tanımadı, reddetti.

Ayaklanmanın bir diğer belirleyici özelliği ise kadınların güçlü katılımı oldu. El Beşir diktatörlüğü, kadınların yaşamını da zindana çevirmişti. Kadınlar “toplum ahlakı için müstehcen ya da tartışmalı” giyindikleri gerekçesiyle sık sık kırbaç cezasına çarptırılıyordu. Ayaklanmaya katılan kadınlar tıpkı İranlı kadınlar gibi, başörtülerini çıkartarak, kent meydanlarında salladılar, cins özgürlükçü taleplerini de yükselttiler. Böylece politik İslamcı gerici rejimin kadınları köleleştiren dayatmalarına karşı isyan ettiler. Kadınlar, gerici diktatörlüğün başı El Beşir'in devrilmesinden sonra sivil geçiş hükümetinin kurulması amacıyla yapılan eylemlere de katıldılar. Bu gösterilerin en büyüğü, 120'den fazla kişinin vahşice katledilmesiyle sonuçlanan Khartoum'daki ordu genel komutanlığı önündeki bir haftalık oturma eylemi oldu. Bu eyleme yönelik saldırılarda çok sayıda kadının tecavüze uğradığı ortaya çıktı. Halk ayaklanması diktatör El Beşir'i devirmekle de kalmadı, diktatörlü-

ğü sarstı, yapısında derin kırılmalar yarattı, sivil hükümetin kurulmasıyla iradesini iktidara yansıttı. Halk ayaklanması büyük kazanımlarına rağmen hala zafere ulaşmış değil, mücadele yeni koşullarda sürüyor.

İRAN

İran'da 2019 yılına damgasını vuran eylemler, 15 Kasım'da benzin fiyatlarına yapılan zam ile başladı. Eylemler başkent Tahrah dâhil en az 100 kente yayıldı. Benzin zamlarına tepki olarak ortaya çıkan ayaklanmanın temelinde yoksulluk ve işsizlik vardı. Kasım ayı verilerine göre, işsizlik oranı Tahran'da yüzde 5, Kirmanşah ve Sine'de yüzde 50. Halkın yüzde 80'i geçimini sağlayamaz durumda. Ayaklanmada kitle gösterileri, yol kapatma ve banka binalarını ateşe verme eylemleri etkili tarzda kendini gösterdi.

Kitleler arasında zaman zaman İran bayraklarını yakanlar, bazen de Rıza Şah dönemine ait sloganları atanlar da oldu. Ancak benzer türde tepkiler hareket içerisinde etkili değildi.

2019 yılının kitlesel başkaldırısı, 2017 yılında 100 kente yayılan kitle hareketi dalgasının devamıydı. Daha önce 2009 yılında "Benim oyum nerede" sloganıyla seçim sonuçlarına karşı eylemler yapılmıştı. Musavi'nin seçimi kazandığını, ancak hile ile diktatörlüğün seçim sonuçlarını değiştirdiğini düşünen halk sokaklara çıkmıştı. Daha çok sosyo ekonomik seviyesi yüksek ve eğitilmiş kesimler alanlardaydı. 2017, 2018 ve 2019 ise sokağa inenler yoksul kesimler oldu.

İran'daki halk ayaklanmasının başını çeken bir önderlik

yok. Kendiliğinden gelişen eylemlerde işçiler ve işsizler, kent yoksulları, üniversite öğrencileri kitlesel biçimde yer alıyorlar.

Eylemlerin başladığı Ahvaz kenti Arap nüfusunun yoğun yaşadığı bir bölge. Burada genç bir Arap şair öldürüldü. Bu nedenle eylemlere kitle katılım çok güçlü oldu, öfke büyüktü. Eylemler, Urmiye ve Tebriz gibi Azeri nüfusun yoğunluklu şehirlere, başta Kirmanşah olmak üzere Doğu Kürdistan kentlerine de yayıldı.

İran'da temel soru şu:
İran halkı, emperyalizm ile gerici Molla rejimi arasında sıkışmayı aşacak demokratik halkçı bir seçeneği yaratmayı başarabilecek mi?
İhtiyaç duyduğu politik özgürlüğün yolunu dönecek halkçı bir önderliği oluşturabilecek mi?

Kadınlar her ayaklanmanın içinde aktif olarak yer aldı. Onların gündeminde ise yoksulluğun yanı sıra rejimin, örtünme dayatmasına karşı cins özgürlükçü talepleri vardı. Özellikle başörtülerini çıkartarak kent meydanlarında vakurca duran dik başlı kadınlar, son iki yıldır İran'da durdurulamayan kadın direnişinin çarpıcı görünümüydü.

Özgürlük düşmanı politik İslamcı Molla rejiminin ayaklanan halka karşı tutumu sertti, tutuklamalar ve infazlarla faşist terörü tırmandırarak

halk hareketine saldırdı. Kasım ayı sonu itibarıyla bin 500’den fazla direnişçi katledildi. Molla rejimi, eylemciler arasındaki iletişimi engellemek için sık sık internet ve telefon şebekelerini kesti. En son politik İslamcı para militer Besic güçlerini halkın üzerine sürdü. Rejim, halk ayaklanmasının ardında sık sık ABD’nin olduğunu propagandasını yaptı. Bu progadanın zaman zaman İran dışındaki sol kesimlerde de etkisi oldu. İran’da temel soru şu: İran halkı, emperyalizm ile gerici Molla rejimi arasında sıkışmayı aşacak demokratik halkçı bir seçeneği yaratmayı başara-bilecek mi? İhtiyaç duyduğu politik özgürlüğün yolunu döşeyecek halkçı bir önderliği oluşturabilecek mi?

LÜBNAN

Yaygın biçimde “WhatsApp ayaklanması” olarak tanımlanan kitle hareketi, iletişime yeni vergilerin konulmasıyla birlikte Ekim ayında başladı. Ülkede internet ve telefon ücretleri yüksek, altyapı yetersiz. Bu nedenle VoIP üzerinden telefon görüşmesi ve WhatsApp üzerinden mesajlaşma iletişim bakımından önemli. Aslında iletişim vergisi bardağı taşıran son damla oldu. Kitlesele işsizlik, yüksek kira, pahalı konut, sağlık, eğitil ve sosyal güven-

lik hizmetlerinin yokluğu isyanın nedenleri. Lübnan Komünist Partisi politbüro üyesi Jana Nakhal’ın bir röportajında belirttiği gibi “ayaklanmanın kökenleri Lübnan’a 90’larda uygulanmaya başlanan neo-liberal politikaların sonucu olan sosyo-ekonomik krizde bulunuyor.”

17 Ekim’de halk, hükümet binasının yakınındaki Şehitler Meydanı’nda toplandı. Lastikler ve inşaatlardaki malzemeler yakılarak barikatlar kurdu, yolları trafiğe kapattı. Öne çıkan sloganlar; “Halk rejimi devirmek istiyor”, “Devrim” oldu. “Hepiniz yani hepiniz” sloganı da sıkça duyuldu. Halk eylemleriyle olduğu kadar sloganlarıyla da tüm yöneticilere ve mezhepçi yapılanmaya karşı tepkisini, eskisi gibi yönetilmek istemediğini gösterdi.

Başkent Beyrut’un yanı sıra başka kentlerde de eylemler yapıldı, halk harekete katıldı. Tripoli’deki eylemler de kitlesele. Eylemlere toplam katılımın 2 milyon civarında olduğu tahmin ediliyor. Ülkenin nüfusunun 6 milyon olduğu düşünüldüğünde, eylemin yaygınlığı ve kitleseleliği daha net görülüyor.

Kadınlar ayaklanmaya etkin ve kitlesele biçimde katıldılar, cins talepleri ile de ortaya çıktılar.

Ayaklanma, 2011'deki "Halk İstiyor" hareketi ile 2013, 2015 ve 2018'deki kitle eylemlerin devamı. Ancak bu kez katılım çok daha geniş ve yaygın.

İlk gün lastik yakarak yolları trafiğe kapatan halk, polis ile çatıştı. İki eylemci hayatını kaybetti. Gözaltına alınanlar ertesi gün serbest bırakıldı. Takip eden günlerde devlet güçleri hareke saldırmayı, terörle ezmeyi göze alamadı. Daha sonra ayaklanma polis şiddetine karşı görkemli bir direnişe dönüştü. 14-16 Aralık günkü eylemlerde parlamento binasına yürümek isteyen halk ile kitleleri durdurmaya çalışan polis arasında uzun süreli çatışmalar yaşandı.

Başbakan Hariri, eylemlerin 13. gününde 29 Ekim'de istifa etmek zorunda kaldı. İstifasından iki saat sonra Hizbullah yanlıları sokağa çıktı, eylemcilerin çadırlarını yıktı.

Ayaklanan kitleler Lübnan'daki dinsel çeşitliliğin yarattığı siyasi ayrışmalara karşı taktikler de geliştirdi. Müslümanlar Hıristiyan, Hıristiyanlar Müslüman mahallelerine birlikte eylem yapmak için gitti. Şii, Sünni, Hıristiyan din insanları ile Dürzi toplumunun liderleri ele ele tutuşarak birlikte yürüdüler, dinci, mezhepçi bölünmenin yerine Lübnan ulusunun demokratik birliğini talep ettiler. Ancak bu tabloyu Hizbullah yanlıları bozdu, ayrıca rejim ve neoliberal politikaların yanında saf tuttu. Şii Emel Hareketi'nin üyeleri de eylem yapanların üzerine sürüldü.

Lübnan'daki ayaklanmanın da bir önderliği yok. Eylemcilerin daha çok Lübnan bayrağı taşıması ulusal birlik talebi olarak özellikle dikkat çekiyor.

Hareketin temel talebi, vergi zamlarının geri çekilmesi ve ayaklanan kitleler bunu kazandılar. Eylemlerde rejim değişikliği, talan edilen kamu kaynaklarının iade edilmesi gibi talepler de ileri sürüldü ancak ayaklanmada vergi zamlarının geri çekilmesi talebi öne çıktı.

IRAK

2001 yılında Amerikan işgalinden bu yana Irak halkının yaşamı her bakımdan durmaksızın kötüleşti. ABD'nin güdümünde kurulan hükümetler, büyük bir yozlaşma ve yolsuzluk üretim fabrikası oldular. Yolsuzluk ve yozlaşma politikaları halka işsizlik ve görülmedik bir sefalet getirdi.

Irak, dünyada en fazla doğal gaz rezervine sahip dördüncü ülke. Ancak halk büyük bir açlık ve yoksulluk içinde yaşıyor.

Ülkede işsizlik oranı 2018'de yüzde 7,9'du. Genç işsizlik oranı ise yüzde 15 civarında. Çalışanların yüzde 17'si istediği gibi bir işte çalışmak yerine kendi seviyesinin altında bir işte çalıştığını düşünüyor. Kısa zaman önce güvenlik sorunları ve ekonomik istikrarsızlık nedeniyle 10 bin fabrika kapatıldı. Bu da yaklaşık 500 bin kişinin daha işsiz kalmasına yol açtı.

2019 yılının Ekim ayındaki ayaklanma başkent Bağdat ile güneydeki Basra, Nasiriye, Amara, Samava ve Hilla kentlerinde başladı. Güney Kürdistan'da Kerkük ile Tikrit ve Diyala'daki gösteriler ise daha küçüktü.

İsyan işsiz üniversite mezunlarının öncülüğünde başladı, yüzlerce

resmi kurum, parti binası ve benzin istasyonları eylemlerin hedefi oldu.

İlk gün eğitim ve sağlık sistemindeki sorunlar ile yolsuzluk ve yoksulluğu hedef alan pankartlar dikkat çekerken üçüncü gün rejimin saldırısı ile birlikte pankartlarda “Halk rejimin devrilmesini istiyor” sloganı öne çıktı. Bu slogan; 2011’de Tunus’ta başlayan bir çok Arap ülkesine yayılan, diktatörleri deviren, işbirlikçi bürokratik,

Eylemlerin özeti bir eylemcinin şu sözünde açıkça görülüyordu: “Biz 30 peso için değil, bize dayatılan 30 yıllık liberal politikalara karşı savaşıyoruz.”

militarist, despotik diktatörlükleri sarsan ayaklanmaların sloganıydı.

Ayaklanma boyunca taşınan pankartlarda yer alan “Başbakan ve yozlaşmış parti sistemi devrilmedikçe protestolara devam” sloganı kitle hareketinin hem nedenini hem de amacını özetliyordu.

Irak Başbakanı Adil Abdülmehdi, ayaklanmanın ilk günü bir yandan “üniversite mezunlarına iş sözü” vererek tansiyonu düşürmeye çalışırken diğer yandan da ayaklanmaya sert saldırı talimatını verdi. Dev ekranlarda Abdülmehdi’nin “reform” sözleri yayımlanırken, Bağdat sokaklarında silah sesleri duyuldu. Abdülmehdi’nin vaatleri kitleleri ikna edemeyince, 29 Kasım’da istifa etmek zorunda kaldı. İki Irak

Komünist Partisi’nden olmak üzere dört milletvekili, halkın taleplerinin hükümet tarafından karşılanmaması üzerine görevlerinden istifa etti.

Halkın isyanına karşı kontra güçler sokaklara salındı. Katledilenlerin sayısının bini geçtiği tahmin ediliyor.

Ayaklanmaya katılanların ağırlığını Şiiler oluşturdu. Zaman zaman harekete katılan kitlelerin İran’ın Irak’tan çekilmesi talebini öne sürmesi, halkın bağımsızlık özlemini yansıtıyordu.

İran ve Lübnan’da olduğu gibi ayaklanmaya katılan kitlelerin ağırlığının herhangi bir parti ya da liderle bağlantılarının olmadığı, büyük çoğunluğunun bağımsız olduğu görülüyordu. Kitleleri örgütleyen ideolojik-siyasi öncü bir gücün de olmadığı görülüyor.

Kadınlar da ayaklanmanın içinde. Ülkenin tanınan kadın eylemcilerinden Hana Edward ayaklanmanın liderlerinden. Kadınlar yoksulluk ve yoksulluğa ilişkin taleplerin yanı sıra, kadınların siyasette temsil edilme biçimlerine dair de taleplerde bulunuyor. Ayrıca Iraklı kadınlar taleplerini, duvarlara resmederek ilginç bir protesto biçimi de geliştirdi.

ŞİLİ

Şili Devlet Başkanı Sebastian Piñera, henüz Ekim ayının başında, ülkesi için “güçsüz düşmüş Latin Amerika’da hakiki bir vaha” demişti. Ancak bu açıklamasından kısa bir süre sonra 20 Ekim gecesi, halkın ayaklanmasına karşı önce OHAL, ardından sokağa çıkma yasağı ilan etti.

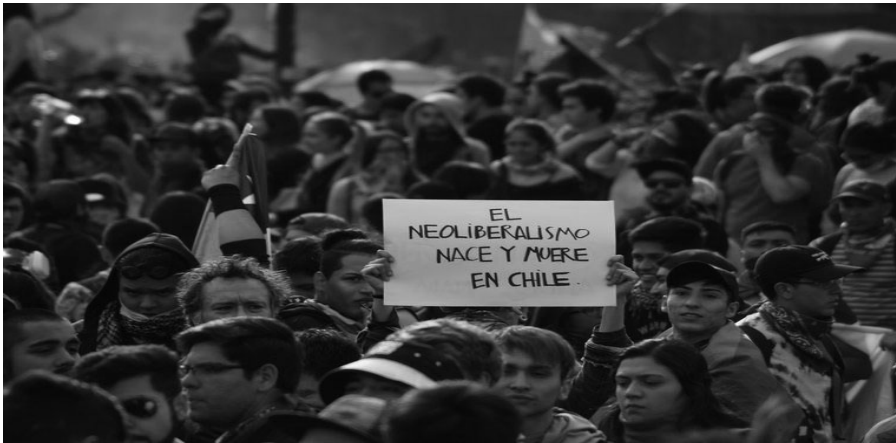
Şili, emperyalist neoliberal program ve politikaların Latin Ameri-

ka'daki "model" ülkesi. Bakır satışına bağlı bir büyüme stratejisi zengin ile yoksul arasındaki gelir eşitsizliğini gidermedi. Aksine gelir dağılımındaki eşitsizlik arttı, sınıf çelişkileri derinleşti. Ayaklanmanın en önemli nedeni de bu. Ülkedeki adaletsizlik çok derin. BM Kalkınma Programı'nın verilerine göre, 2017 yılında Şili'nin en zengin yüzde 1'i ülkedeki servetin yüzde 33'ünü elinde tutuyordu. En zengin yüzde 1'in arasında mevcut Devlet Başkanı Pinera da bulunuyor. Forbes dergisine göre Pinera'nın serveti 2.8 milyar dolar. Piñera için Latin Amerika'nın Silvio Berlusconi'si demek mümkün; tüccar/devlet başkanı, havayolu şirketinden, finans ve madencilğe, medyadan tarıma ve telekomünikasyona çok geniş bir faaliyet alanına sahip.

Hükümet, 6 Ekim'de toplu ulaşıma zam yaptı. Şili; Latin Amerika'nın en pahalı toplu ulaşım sistemine sahip. İlk tepkiler lise öğrencilerinden geldi. Öğrenciler, toplu ulaşımı ücretsiz kullanma eylemleri başlattı. Eylemin sloganı ise: "Atla, Ödeme"ydi!

Hükümet, istasyonlara asker yığarak ve eylemcilere saldırdı. Ancak hükümetin saldırganlığı kitleleri sindiremediği gibi eylemcilerin öfkesini büyüttü, kararlılığını biletti, kitle hareketini körüklemekten başka bir işe yaramadı.

Santiago'da başlayan eylemler giderek ülkeye yayıldı. 18 Ekim'de çok büyük bir başkaldırı oldu. Santiago halkı metro istasyonlarını işgal ederek, sokaklara barikatlar kurarak ve değişik gösteriler yaparak ayağa kalktı. Santiago'yu felç eden "Öfkeli Cuma" ile, Piñera hükümetini, ülke genelinde genişleyen isyanı tetikleyen ulaştırma zammını iptal etmeye zorladı, ancak bu aynı zamanda olağanüstü hal ilan edilmesiyle başlayan bir karşı saldırının da başlangıcı oldu. 20 Ekim Pazar günü hükümet "Güçlü bir düşmana karşı savaşıyoruz" diyerek, orduyu sokağa, kitlelerin üzerine sürdü. Fakat Şili halkı geri adım atmadı, caddeleri terk etmedi. Aynı gün Kuzey Liman işçileri sendikaları ve maden işçileri sendikalarının desteklediği ilk grev çağrıları geldi. 18-21 Ekim arasında en az 20 kişi yaşamı yitirdi.

Ayaklanma kuzeyden güneye yayıldı, grev çağrısı genişledi ve 70 kentte isyan yankılandı. 23 ve 24 Ekim tarihlerinde, 20'den fazla sendika ve kitle örgütünün çağrısıyla 100 bin insanı kapsayan bir genel grev düzenlendi. Genel grevi takip eden 25 Ekim Cuma günü yaklaşık 2 milyon kişi Şili çapında sokağa çıktı ve sadece başkentte 1,2 milyon insan harekete katıldı.

Eylemlerin özeti bir eylemcinin şu sözünde açıkça görülüyordu: **“Biz 30 pe-**

Ayaklanma sırasında kadınlar, iktidar güçleri tarafından özel olarak hedef alındı. 2 kadın tecavüz edilerek öldürüldü. Sorumluları olarak polis görülüyor. Çok sayıda kadın, polisin attığı gaz bombaları nedeniyle gözünü kaybetti.

so için değil, bize dayatılan 30 yıllık liberal politikalara karşı savaşıyoruz.”

Kent merkezlerinde başlayan ayaklanmalar, mahallelere de yayıldı. Özellikle mahallelerde boş tencerelere vurarak ses çıkarma eylemleri yapıldı. Hükümet saldırılarını artırdıkça eylemcilerin yanıtı da daha fazla radikalleşti, kamu ve özel şirket binaları, metro istasyonları, lüks mağazalar, otobüsler eylemcilerin saldırılarının hedefi oldu.

Halk, ülkedeki mevcut ekonomi modelinin değişmesini istiyor. General Pinochet önderliğinde darbe yapan Amerikancı faşist cuntanın dayattığı neoliberal program ve model 1973'ten beri uygulanıyor.

İsyanın ardından hükümet zammı çekti, kabineyi değiştirdi. Ancak halk geri çekilmedi. İsyan eden kadınlardan birinin taşıdığı dövizdeki slogan ayaklanmayı özetliyordu: “Neoliberalizm Şili’de doğdu, Şili’de ölecek”.

Ayaklanmanın belli bir ideolojik siyasi önderliği yok. Liseli gençler öne çıkıyor. Ancak işçilerin katılımı da yoğun. Bölgesel halk meclisleri kitle hareketinin somut örgütlenme biçimi olarak öne çıktı.

Diğer kimi ayaklanmaların aksine halkın organize olmasında sosyal medya çok özel bir rol oynamadı. Ancak ayaklanmanın şiddetini ve boyutunu gösteren videolar, sosyal medyadan bütün dünyaya yayıldı.

Komünist Parti ve Geniş Cephe'nin hâkim olduğu sendikalar ve öğrenci liderliklerinden bağımsız bir seyir aldı. Bu iki örgüt, sürece sonradan dahil oldu.

Şili’de liseli gençler 2006 yılından bu yana kitlesel eylemlere öncülük ediyor. 2011 yılının Eylül ayında iki yüz bine yakın öğrenci ve öğretmen, eğitimin özelleştirilmesine karşı sokağa çıkmıştı.

2019 yılı, diktatörlüğün sona ermesinden sonra yaşanan en büyük isyana tanık oldu.

Ayaklanmanın “Bizden o kadar çok çaldılar ki, korkumuzu bile çaldılar” temel sloganı, başkaldıran halkın korku duvarını parçalayıp dağıtarak ayağa kalktığı gerçeğini çarpıcı biçimde yansıtıyordu.

Meydanlardan en çok yükselen ortak slogan ise: “Şili Uyandı” oldu.

Şili’deki halk ayaklanmasına kadınların çok büyük katılımı ve öncülüğü söz konusu. Kadın özgürlük

mücadelesine Las Tesis şarkısını ve dansını armağan ettiler. Las Tesis, bir kadın kolektifi. Aslında şarkı, eylemlerden önce yazılmıştı. Şimdi ise dünyanın bir çok yerinde erkek ve devlet şiddetine karşı kadınların başkaldırı şarkısı oldu. Dans sırasında ellerini başının arkasında birleştirerek, oturup kalkma hareketi yapan kadınlar, tutuklanma sırasında kadın protestocuların yapmaya zorlandığı harekete atıfta bulunuyor. Ayaklanma sırasında kadınlar, iktidar güçleri tarafından özel olarak hedef alındı. 2 kadın tecavüz edilerek öldürüldü. Sorumluları olarak polis görülüyor. Çok sayıda kadın, polisin attığı gaz bombaları nedeniyle gözünü kaybetti.

FRANSA

Fransa'da Sarı Yelekliler'in isyanı Kasım 2019'da birinci yılını doldururken, işçi sınıfı yeni bir yıla Macron hükümetinin "emeklilik reformu" adı altında uygulamaya soktuğu yeni saldırı politikasına karşı grev ile girdi.

Sarı Yelekliler, Fransa'da kitle hareketinde bir dönüm noktası oldu. Çünkü, ülkede son 30-40 yıldır hep savunmada kalarak, "kazanmak" yerine "kayıpı azaltmaya" odaklanan kitle hareketinde, Sarı Yelekliler ile birlikte "kazanma",

sermayeye geri adım attırma bilinci yeniden yeşerdi. "Asla vazgeçmeyeceğiz" bu yeni bilincin şiarı oldu.

Akaryakıtta konan yeni vergilerin iptali Sarı Yelekliler'in ilk temel talebiydi. Sorun yalnızca yakıt vergisi değildi. Zorunlu vergi ve katkılar yükü 2008 krizinden bu yana sürekli arttı. Sarı Yelekliler'in temel talepleri, yoksullaştırılmanın giderilmesinden ibaret değildi. Halkın siyasal sürece doğrudan katılmasını istediler, "Yurttaşların Referandum İnisiyatifi" ile yasama hakkı talep ettiler. Macron, direniş karşısında vergiler konusunda kimi geri adımlar atmak zorunda kaldı. Ancak liberal ekonomi politikasından vazgeçmedi. Emeklilik hakkını gasp eden düzenlemeye bu kez sendikalar grev ile yanıt verdi.

Genel İş Konfederasyonu'nun (CGT) çağrısıyla 5 Aralık'ta hayat durdu. Grevin ilk günü sokağa çıkanların sayısı 1 milyonu geçti. Ulaşımdan eğitime, sağlıktan belediye hizmetlerine, hemen hemen tüm iş kollarında grev uygulandı.

Yeni düzenleme emeklilik yaşını 64'e yükseltiyor ve "puan üzerinden prim düzenlemesi"ni getiriyor. Grevin ardından düzenlemede kimi değişikliklere gidileceğine dair hükümetten açıklamalar geldi. İşçi

konfederasyonları ile hükümet arasında yapılan görüşmede bir anlaşmaya varılamadı.

Emeklilik hakkı için yapılan bu grev, 1986 yılından sonra süren en uzun grev oldu. Polisin eylemlere saldırısı sonucu yüzlerce insan yaralandı ve gözaltına alındı.

EKVATOR

Ekvator ayaklanması, devlet başkanı L. Moreno'nun, IMF ile yaptığı anlaşmadan sonra, yayınladığı, kamu harcamalarının kısılması ve akaryakıtta subvansiyonu kaldırmayı içeren kararnameyi protestoyla 1 Ekim'de başladı. Yerli halklar aynı zamanda köylüler olarak, yürüyüşlerle, yolları keserek, başkent Quito'yu kuşattılar. Quito ve diğer kentlerde, kitlesel örgütlülükleriyle, işçiler, önceki grev kararlarını kararnameye karşı hemen uygulamaya başladı, öğretmenler ve öğrenciler de greve ve alanlara çıktılar. Kentlerin büyük çoğunluğunda barikatlar kuruldu. Böylece eylemler genel halk ayaklanmasına dönüştü. Kadınlar her alandaki militanlıklarıyla öne çıktı. Ordu ve sermayeye, ABD'yle yeniden işbirliğine dayanan Moreno, ordu-polisi harekete geçirmesine, OHAL ve sokağa çıkma yasağı uygulamasına, 8 kişiyi katletmesine rağmen, halk ayaklanmayı sürdürdü. Moreno, ön-

ce hükümetiyle birlikte liman şehri Guayaquil'e kaçtı. Sonra kararnameyi geri çekmek zorunda kaldı.

Moreno yeniden ABD'ci ve sermayeci saldırılarını başlatırsa halk yeniden ayaklanacak. Çünkü zaten varolan bilinç ve örgütlülüğü, son ayaklanmayla daha da yükseldi. Ayaklanmada kitle örgütlerinin yanısıra Marksist Leninist Komünist Parti de ön planda rol oynadı.

HAİTİ

Geçen yıl 7 Şubat'ta başlayıp ay sonuna kadar süren protestolar, hükümet başkanı Moise'nin, Venezuela Petro Caribe petrol yardımında yolsuzluk yapmasına karşı patlak verdi, başkent ve diğer kentlerde yüzbinler ayaklanmaya katıldı. 9 kişinin öldürüldüğü, yüzlerce kişinin yaralandığı ve tutuklandığı başkaldırıda ABD bayrakları da yakıldı.

Ayaklanma Haziran'da yeniden patlak verdi, halk yeniden yolsuzlukla meşhur devlet başkanının istifasını istedi. İki kişi katledildi. Geçen yıl 16-30 Eylül arasında yeniden ayaklanma baş gösterdi. Boş tencerelerle açlık ve yoksulluğu protesto eden halk, hükümet başkanının istifasının yanısıra "Başka bir Haiti istiyoruz" pankartı taşıdı. 17 şehit ve yüzlerce yaralı veren halkın bir önceki yıl da ayaklandığı dikkate alınırsa adeta dinmeyen ayak-

lanmalar içinde olduğu vurgulanabilir. Sonraki süreçte de bulduğu her fırsatta ayaklanacağı şimdiden görülüyor. Bu durum, bir avuç yöneticinin yolsuzluğuna, kendisinin açlık sınırı altına artan oranda itilmesine karşı yeniden yeniden ayaklanan ve ayaklanacak olan halkın, lehine bir iktidar ve sonuç yaratmaya çalıştığını kanıtlıyor.

ENDONEZYA

Demokratik Mücadele Partisi'nin Suharto ve İslamcılarının partilerine 'alternatif' olarak kurulduğu öne sürülüyordu ve içerisinde liberalleri barındırıyordu. Fakat geçmiş başarısızlıklarından sonra, yeni devlet başkanını yoksulluktan gelme bir kapitalistte buldu. Widodo, ikinci kez seçilince, hasımlarının "hile" suçlaması dayatmasına karşı, daha çok muhazakarlık ve yasaklarla iktidarının ikinci dönemine başlıyor.

Widodo, neoliberalist saldırganlıkta zaten farksızdı. Siyasi olarak da, komünist semboller, evlilikdışı ilişki, LGBTİ+'lar, doktor raporu olmaksızın kürtaj, devlet başkanına 'hakarat'e ceza yasaları çıkarınca ve toprak reformunu tersine çevirmeye başlayınca, gençliğin protestoları 23 Eylül 2019'da başladı.

Öğrenci gençliğin iki örgütünün Cakarta ve diğer kentlerde başlattığı eylemlere, işçi sendikaları da ka-

tılarak destek verdi ve ayaklanma Endonezya'nın çoğu kentlerine yayıldı. Widodo'nun polisi sert saldırıya geçirmesi gençliğin bir çok şehit vermesine yol açtı. Batı Papua'da ise gösteriler ulusal özgürlük mücadelesinin bir parçası olarak gelişti. Halkın isyanında sol eğilim geçmiş gericiilik yıllarına göre gelişerek etkili olmaya başladı.

KOLOMBİYA

Oligark diktatör Ivan Duque'nin, sosyal hakları tırpanlamasına ve özellikle emekli maaşlarında kesintiye gitmesine karşı, 22 Eylül 2019'ta, işçiler ve gençlik başta olmak üzere yüzbinler protesto gösterileri ve genel grevi başlatarak direnişi bir haftayı aşkın süre ve ülke çapında devam ettirdi. Gösteriler, polis saldırısı, sürekli sokağa çıkma yasağı ve öldürmelere rağmen devam etti. Ve 4 kez genel grevle birleşerek direnişi güçlendirdi.

İşçi sınıfı ve ezilenler, ekonomik ve sosyal hak kesintilerine tepkiyle eyleme başlamalarına rağmen, aynı zamanda Duque ve narko oligarşinin, FARC'la yapılan barışı öldürme eylemine dönüştürmesine tepki ile, faşist rejime tepkinin eylemleri karakterize ettiği direniş, Kolombiya halkları için siyasal mücadeleyi yeniden yükselten bir aşama oluşturdu.

Şili Ayaklanması'nın Merkezindeki Halk Meclisleri*

Bree Busk

Görüldüğü üzere pek çok farklı şekilde, neoliberal bireyciliğin parçaladığı topluluklar tekrar bir araya geliyordu. Böylece bölgesel meclisler, insanların maddi destek ihtiyacının doğal ifadesi haline geldiği kadar, açığa çıkan yeni durumu kolektif olarak ilerletmek ve taleplerini formüle etmek için bir mekan arzusu haline de geldi. Ülke genelinde inkar edilemez bir öncelik açığa çıktı: Anayasanın yeniden yazılması gerekiyordu.

Şili ayaklanmasının ortaya çıkmasından bu yana elli günden fazla zaman geçti. Ayaklanmayı alanda yaşayanlar için bu süre çok daha uzun gibi geliyor. Hareket halihazırda değişen mücadele alanlarına yanıt olarak aralıklı olarak evrimleşen ve dağılan çeşitli ayaklanmalardan geçti. Pintera yönetimi ve destekçileri - harekete karşı başarılı olmadan - normale dönme çağrısında bulundular. Halk ise kesin bir dille sorunun “normallik” olduğunu belirtti. Başkent Santiago’da bir grafiti de şöyle yazıyor: “**Kaosu tercih ederim.**”

En barışçıl yürüyüşlerin bile göz yaşartıcı gaz ve tazyikli su ile da-

ğıtıldığı direniş döneminde, protestocular birbirleriyle ilgilenmeyi öğrendiler, baskı karşısında güçlü bir örgütlenme oluşturdular. Yakın zamanda açığa çıkan bu dayanışma pratiği, gönüllü sağlık birimlerinden insanların mutfaklarına, daha iyi koordine edilmiş mülk imha eylemlerine kadar pek çok şekil aldı.

Şili’nin meşhur Çocuk Koruma Sistemi aracılığıyla yetiştirilmiş bir genç eylemci eylemlerin hiç bitmesini istemediğini, çünkü “bir kişi eyleme katıldığında, ilk defa benim her gün hissettiğim bu öfkeyi paylaşıyor” diye belirtiyor. Bu sadece isyanın ve hükümetin şiddetli mü-

*Roarmag.org’da11 Aralık 2019 tarihinde yayınlanan bu yazı Marksist Teori tarafından çevrilmiştir.

dahalesinin Şililileri nasıl bir araya getirdiğine bir örnek. Sendikatsız işçiler, patronlarının normal çalışma saatlerine geri dönme önerilerini, onları hayal kırıklığına uğratarak reddettiler, hatta toplu eylemlerle karşılık verdiler. Daha önceleri iş haberleri ve dedikoduların paylaşıldığı sohbet grupları politik tartışmalara dönüştü, hatta bazen sendikalaşma konusunun tartışıldığı bir hal aldı. Şili'deki bugüne kadar sayısız öğrenci eylemine uzak durmalarıyla bilinen Santiago'nun özel üniversiteleri bile kendi kendine örgütlenmeye ve boykotları sürdürmeye başladı.

Başkentin birçok yerleşim mahallesinden Cacerolazos'a* katılmak için evlerini ilk kez terk eden insanlar, bir araya gelmek için yep yeni nedenler keşfettiler: Birkaç kişinin kar etmesinden ziyade halkının yararı etrafında inşa edilen yeni bir Şili için ilk adım olarak kendi oluşturdukları halk meclislerini ve belediyeleri güçlendirmek.

Hala lidersiz gelişen Şili Ayaklanması, daha önce kenarda kalanlar için sosyal aktivizme giden bir yol sağlamıştır.

“Tarihin En Büyük Yürüyüşleri”

Birçok Santiagolu için 18 Ekim, isyan kültürüne eklenmesi gereken yeni bir gerçekliğin başlangıcını işaret ediyordu. İlk başta metro sistemine verilen büyük hasar ve istikrarlı bir şekilde ateşe verilmiş barikatların inşa edilmesiyle şehir felç oldu. Olağanüstü hal ile ilan edilen sokağa

çıkma yasağı nedeniyle akşamları sokaklarda yalnızca eylemciler, polis ve ordu dolaşabiliyordu.

Bazı okullar ebeveynlerden çocuklarını evde tutmasını isterken, diğerleri büyük bir işgal kampanyası başlatan öğrenciler tarafından kapatıldı. Birçok yetişkine, çocuklarına bakmaları veya işe gidip gelirken tehlikeden kaçınabilmeleri için işten erken ayrılmalarına veya evden çalışmalarına izin verildi. Genel grev dalgası ise işçileri sokaklarda tuttu ve trafiği engelleyerek ekonomik faaliyetleri etkiledi.

Öyle ya da böyle bu yoğun metropolde yaşayanlar yeni ve daha yavaş bir ritme zorlandı. Bu yavaş ritim, birçok işçinin mali sorunlarla karşılaşma riskinin daha da artmasına neden olurken, aynı zamanda onları bütün günü işte geçirmek için sabahları metroya sıkıştırmanın yorulma rutininden kurtardı. Güvenilir şehir içi ulaşımının olmaması, yürümeyi zorunlu kılıyordu, bu da yol boyunca arkadaşlara ve komşulara girme olasılığını artırıyordu. Hareketin popülerliği ve yoğunluğu da bu şans karşılaşmalar için bir alan yarattı.

“Tarihin en büyük yürüyüşleri” olarak kabul edilen bir dizi protestonun ilki 25 Ekim Cuma günü gerçekleşti ve sadece her zamanki eylemcilerin değil, aynı zamanda aile üyelerinin, arkadaşlarının, komşularının ve iş arkadaşlarının da katıldığı bir eylem oldu. Bu şekilde işten ve okuldan uzakta geçen zaman sosyal bağları inşa etmek ve güçlendirmek

*Tencere-tava gibi nesnelere gerçekleştirilen ses çıkartma eylemi.

için kullanılan bir zamana dönüştürüldü.

Pinera yönetimi barış ve uzlaşma hakkında konuşmaya devam ettikçe, polis şiddeti katlanarak arttı. 27 Ekim Pazar günü olağanüstü halin sona ermesiyle ordu sokakları terk etmişti, ancak çevik kuvvet polisi kaldı ve ordunun yerine konuşlandırıldı. Geçen süre boyunca, binlerce kişi tutuklandı ve 3 binden fazla kişi hastaneye kaldırıldı. Bir diğer veri ise, polisin eylemcilerin yüzüne nişan alarak kullandığı gaz fişekleri nedeniyle 350 eylemcinin yüzünde gözle görünür yaralanma gerçekleştiğini içeriyor. Bu şok edici rakamlara ek olarak, yüzlerce işkence, cinsel işkence ve diğer insan hakları ihlalleri şikayetleri de belgelendi.

İnsanların hareket özgürlüğü üzerindeki bu düzeydeki bir baskı, halkın öfkesini arttırmasına ek olarak sokak çatışmalarına ve maddi hasar verilen eylem pratiklerine sempati duymalarını sağladı.

Bunun açık bir örneği, kullandıkları doğaçlama kalkanlarla eylemin ana gövdesini koruyan Primera Línea'nın* (Cephe Hattı) öğrenci grupları, anarşistler, futbol holiganları ve toplumun dışarıda bıraktığı gençleri açısından değer kazanmasıdır. Primera Línea aynı zamanda yüzlerini örttükleri ve polisle çatıştıkları için, her türlü yıkıcı protesto- yu cezalandırmak isteyen politikacı-

lar için mükemmel bir günah keçisi haline geldi

İsyanın başlangıcında Pinera, bari- kat kuran, izinsiz greve çıkan ve hat- ta yüzlerini örten protestoculara ağır cezalar dağıtacak Ley de Seguridad'ı (Güvenlik Yasası) önerdi. Bu yasa kısa bir süre önce ilk oylamada çok sayıda sol ve aşırı sol milletvekili- nin desteğiyle geçti. Hâlâ sokaklar- da olan insanlara, yönetici sınıfların - partileri veya siyasi etiketleri ne olursa olsun- önce kendilerini koru- yacaklarına güçlü bir hatırlatma.

Yeni ve Eski Halk Meclisleri

Şili'nin toprak ve mahalle bazlı direnişler açısından uzun bir tarihi var. Ülkenin yerli halkının toprak, özerklik ve doğal kaynakların yönetimi için verdiği mücadelelere ek olarak, 1950'lerin ortalarından bu yana güçlü bir toprak işgali geleneği sürmekte.

Alessandri ve Frei yönetimleri dö- neminde gerçekleştirilen (1958-70) ve Allende'nin Halk Cephesi hükü- meti döneminde (1970-73) genişle- yen ilk tarım reformlarından önce dahi kent yoksulları hali hazırda meseleleri kendi ellerine almak için hareket geçmişlerdi. Bu tür bir el koyma hareketi, spontane olmaktan uzak bir şekilde, kaynakların yöne- tilebilmesi ve birlikte karar alabilen yeni bir topluluğun kurulabilmesi için ileri düzey bir planlamayı ve öz örgütlenmeyi gerektiriyordu. La

* Primera Línea (Cephe Hattı) Şili'de geçtiğimiz Ekim ayında başlayan sokak eylemlerinde etkisinden söz ettirmiş, çoğunluğu gençlerden oluşan bir eylem örgütüdür. Kitle şiddetini etkili bir şekilde kullanan Primera Línea üyeleri, özellikle çatışmalarda kullandıkları süper kahraman motifleri ile sosyal medyada oldukça etki uyandırmışlardı.

Victoria olarak bilinen bu yerleşim ilk defa -ancak kesinlikle sonuncusu olmayan- politik bir topluluğun benzersiz bir şekilde bir kentsel araziye el koyması ile sonuçlandı.

Diktatörlük döneminden bugüne kadar, toprak işgalleri ile kurulmuş bu mahalleler, özerkliklerini ve direniş geleneklerini sürdürdü, sınırlarını ise çatışma zamanlarında hükümet güçlerini uyarmak için yanan barikatlarla belirledi. Medya tarafından tipik olarak suçlu ve kanunsuz olarak nitelendirilen bu topluluklar aynı zamanda kültür, sağlık, eğitim ve yerel kaynakların dağılımı ile ilgili ilişkileri güçlendiren ve işçi sınıfı aktivizmi kültürünü teşvik eden çok sayıda projeye de ev sahipliği yapmaktadır.

Yukarıda bahsedilen yerleşimler, her sakininin söz sahibi olduğu eşitlikçi sosyal örgütlenme biçimi olan "bölgesel meclisler" tarafından koordine edilmektedir. Birçok meclis, kuruluşlarına yardım eden gruplardan - Komünist Parti ya da Devrimci Sol Hareket gibi - belirli bir yönelimi miras aldı, ancak katılımcıların toplu olarak alınan kararların ötesinde herhangi bir siyasi çizgiye uymaları gerekmiyor ve meclislerde

liderlik yerine doğrudan demokrasiye vurgu yapılıyor.

Amaçları topluluklarının sesinin daha da popülerleşmesi olduğu için, bölgesel meclisler sadece bir konu veya taleple sınırlı kalmıyor. Bunun yerine, yerleşimlerinin ihtiyaçlarına ve önceliklerine uyum sağlayan en küçük yerel sorunlara cevap verebildikleri gibi, konut, kentsel gelişim ve yaşam kalitesi konularıyla ilgili ulusal kampanyalar da yürütmektedir.

Ülkenin diğer birçok emek ve sosyal örgütü gibi, önceden var olan bölgesel meclisler de isyan patladığında büyük bir şevkle kollarını sıvadılar. Aslında, bölge meclisleri sakinlere destek aramaları ve direniş örgütlemeleri için ideal alan sağladılar. Hiçbir Santiagolu, başkanın en politikleşmiş mahallelerinin direniş yükselttiklerini gördüğünde şaşırmadı; çünkü zaten bunu diktatörlüğe karşı çok daha tehlikeli koşullar altında yapmışlardı. Asıl sürpriz, direniş geçmişi çok az olan veya hiç olmayan mahallelerde veya bu tür çabaların daha önce denenmiş ve başarısız olduğu mahallelerde yeni meclislerin ortaya çıkmaya başlamasıyla geldi. Ekim sonuna gelindiğinde, düzinelerce yeni oluşum or-

taya çıktı, her geçen gün çoğaldı ve genişledi. Politikacılar ve uzmanlar isyanın liderlikten yoksun olduğundan şikayetçiydiler, çünkü insanlar zaten kendi demokratik yapılarını inşa etmeye başlamışlardı. Meclislerin popülerleşmesindeki faktörlerden biri ise, birçok insanın hem protestoların yarattığı gerilimden hem de hükümet baskısının şiddetinden korkmasıydı. Kundaklama, yağma ve polis vahşeti, sokaklarda ordunun varlığı gibi konular hakkında sürekli yazılan haberler gerginliği daha da kötüleştirdi. Özellikle diktatörlük döneminde benzer süreçleri yaşayanlar için travmatik bir manzaraydı.

Cacerolazos, sokağa çıkma yasasına meydan okumak ve gerilimi olabildiğince fazla gürültü yaparak ortadan kaldırmak için mahallelerde yaşayanları evlerinden sokaklara çekerek insanların kaygı ve yalnız kaldıkları hissine ilk panzehiri sağladı. Cacerolazos olağanüstü hal altında, her akşam bir araya gelmek için yeni bir fırsat getirdi ve katılımcıların ortak yemekler ve grup tartışmaları gibi diğer etkinlikleri dahil etmeye başlaması uzun sürmedi.

Sonuç olarak, birbirine tamamen yabancı olan insanlar, birbirlerini aynı topluluğa ait hissetti, birbirlerini ülke için benzer umut ve korkulara sahip olarak yeniden tanımaya başladılar.

Bu arada, yağma ve kundaklama hakkındaki endişeler nedeniyle neredeyse tüm büyük market zincirleri ya kapandı ya da çok sınırlı saatlerde çalıştı. Ancak birçok yerel market ve sokak pazarları ara sıra meydana gelen yağmalara rağmen açık kaldı.

Bu yerel market ve pazarların Şilililerin ihtiyacı olan yiyecek ve basit temel ihtiyaçları tehlikelere rağmen karşılamaları onları halkın gözünde kahraman kıldı. Böylelikle yabancılaşmış şehir sakinlerine bu yerel kurumların ve orada çalışanlarla kurulan ilişkilerin değeri bir kez daha hatırlatıldı.

Bazı malzemelerin edinilmesi zorlaştıkça, mahalle sakinleri, kimsenin yiyecek veya ilaç eksikliği yaşamadığına emin olmak için yerelerde kaynakların paylaşımını koordine etmek için inisiyatifler oluşturdular. Hatta bazı yağmacıların, yağmaladıkları mallarını ihtiyacı olan ailelere dağıttıklarına dair raporlar bile vardı. Görüldüğü üzere pek çok farklı şekilde, neoliberal bireyciliğin parçaladığı topluluklar tekrar bir araya geliyordu.

Böylece bölgesel meclisler, insanların maddi destek ihtiyacının doğal ifadesi haline geldiği kadar, açığa çıkan yeni durumu kolektif olarak ilerletmek ve taleplerini formüle etmek için bir mekan arzusu haline de geldi. Ülke genelinde inkar edilemez bir öncelik açığa çıktı: Anayasanın yeniden yazılması gerekiyordu.

Yeni Bir Anayasaya Doğru

1980 yılında Pinochet taraftarlarının seçtiği bir komisyon tarafından hazırlanan Şili anayasası, yetkiyi güçlü bir yürütmede yoğunlaştırdı ve aşırı neoliberal politikaların uygulanması için yasal çerçeve sağladı.

Daha sonra gelen yönetimler, 1989'da ve 2005'teki önemli değişiklikler de dahil olmak üzere anayasa da değişiklik yapmaya çalış-

tılar. Ancak, bu değişiklikler hiçbir zaman ülkedeki yaşamın neredeyse her alanının egemen sınıfın yararına özelleştirilmesini sağlayan temel ekonomik politikaları kapsamadı. Sonuç olarak, tamamen yeni bir anayasa talebi tekrar tekrar ortaya çıkmaya devam etti ve son olarak ortaya çıkan hareket bu talebi önemli bir noktaya getirdi. Oldukça popüler bir teklif olmaya devam ediyor - sağ kanttakiler dışındaki herkesin ilgisini çekiyor - ancak tartışma, yeni anayasaya nasıl bir süreçle gidileceğinde yatıyor.

Kasım ayının başlarında Pinera, kongre üyelerinin vatandaşın talebi üzerine yeni bir anayasa hazırlayacağı bir süreci desteklemeye istekli olduğunu belirtti. Yabancı basında, bu “büyük bir imtiyaz” olarak bildirildi, ancak çoğu Şilili hükümetin niyetlerinden oldukça şüpheli.

Önerilen süreç anayasada ana hatlarıyla belirtilmiştir ve hem tek tek maddelerde hem de yasalarda değişiklik yapılmasına izin verir. Ancak, bu değişiklikleri gerçekleştirebilmek için gerekli eşik - maddelerde değişiklik için kongre çoğunluğunun üçte ikisi, yasalar için ise çoğunluğun

beşte üçü- değişiklik yapmayı neredeyse imkansız kılıyor. Daha önemlisi, protestocular demokrasiye açlardı ve artık daha fazla “danışman” rolüne düştükleri bir sürece boyun eğmek istemiyorlardı.

Karışıklığa son vermek amacıyla, neredeyse tüm siyasi partilerin -en sağdan en sola- kongre temsilcileri 15 Kasım’da yeni bir anayasa tasarlama planlarını özetleyen bir belge yayınladılar.

“Toplumsal Barış ve Yeni Anayasa Anlaşması” adı verilen belgeye göre sürece vatandaşların katılımının sağlanması için olanakların genişletileceğini ve sürecin sonunda ortaya çıkacak somut teklifin lehine oy kullanacakları konusunda imzacı partiler taahhüt sunuyorlardı, böylelikle üçte iki ve beşte üçlük çoğunluğun sağlanması sorunu aşıyordu.

Ayrıca, Nisan 2020’de bir referandumla işaret ediliyordu; buna göre; vatandaşlara yeni bir anayasayı isteyip istemedikleri sorulacak, yeni anayasa talebinin ortaya çıkması durumunda ise anayasanın halk tarafından seçilen yeni bir kurucu meclis tarafından mı yoksa yüzde 50’si halde seçtiği, yüzde 50’si ise halihazır-

daki kongre üyelerinden oluşan karma bir kurucu meclis tarafından mı yapılacağı oylanacak. Yani bu oylama, nihai belgenin hazırlanmasından sorumlu olacak kurumun karakterini belirlemek için gerçekleştirilecek ve ortaya çıkacak yeni anayasa tasarısı ise Ekim ayında ikinci bir referandumda oylanacak.

Toplumsal Birlik, gelecekte bir anayasanın hazırlanması ve halkı bu bağlamda bilgilendirmek için bir öneri ve talepler listesi oluşturmak üzere herkese açık bir dizi tartışma çağrısında bulundu.

Böyle bir anlaşma geçmişte herhangi bir dönemde kesinlikle ileriye doğru atılmış büyük bir adım olarak memnuniyetle karşılanacaktı, ancak 18 Ekim'de başlayan direniş siyasi ortamı geri dönülemeyecek bir şekilde değiştirmiştir. Halk yeni bir anayasa talebini masaya koymuştu, ancak bu rağmen önerilen yeni anayasa sürecinde sesleri tamamen yoktu. Aksine, siyasi elitler hızlı ve hükümet dostu bir çözüm bulmak için tahmin edilebileceği üzere halkın taleplerinin arkasından dolandı.

Dolayısıyla, toplumsal hareketlerin hiçbir temsilcisinin olmadığı ve insan hakları ihlallerinin devam ettiği bir süreçte yeni anayasa için müzakere etmeye oturmak büyük bir ihanet olarak yorumlandı. Bu yüzden, sol partilerin koalisyonu

Frente Amplio (Geniş Cephe) en yüksek politik bedeli ödedi, kurucu üyeleri olan bir kaç siyasi parti koalisyondan ayrıldı ve pek çok üyesinin ayrılmasıyla büyük bir kan kaybı yaşadı. Anlaşmadan sonraki cumagünü, göstericiler bu kez özellikle anlaşmaya tepki olarak yeni bir kitlesel seferberlikle sokaklara geri döndüler.

Öğrenilen Ders

“Toplumsal barışı yeniden canlandırma” kumarı, tam tersi bir etki yaratmış olmasına rağmen, anayasayı yeniden yazma süreci artık hayata geçirildi ve geri dönüş yok. İlk referanduma altı aydan daha kısa bir süre kaldı ve kendi vizyonları olabildiğince çabuk bir şekilde gerçekleştirmek üzere ülkenin tömürlü meclis şebekelerinin ellerine bırakıldı.

Neyse ki, bu anayasa çalışması ayaklanmanın ilk günlerinden beri devam ediyordu ve bazı sonuçlar çıkarılmıştı: Kurucu meclisin gerekli olduğu ve hatta talep edildiği ancak tüm tekliflerin halk tarafından tüm çeşitlilikleri ile ortaya konulması gerektiğinde anlaşıldı. Bu amaçla, lise öğrencileri, feministler, göçmenler ve yerliler gibi çıkar gruplarının tümüne, siyasi önceliklerini ve temsiliyet beklentilerini kararlaştırabilecekleri meclisler, ek toplantılar çağrısında bulunuldu.

Siyasi etkinlik geleneği olan kent sel bölgelerde yüzlerce insanı hem toplantılara hem de kamusal etkinliklere çekmek mümkün oldu. Bu meclisler, komisyonlar oluşturabildi ve sığağı sığağına daha derin ve etkili politik refleksler geliştirebildiler.

Bununla birlikte, birçok bölgesel mecliste göreceli bazı anlaşmazlıklar ortaya çıkmakta, temsilcilerin ise yerel meclisleri ziyaret ederek kendilerini tanıtmaya zaman ayırmalarından dolayı bazı ağlar daha yavaş kurulmakta hatta bir çoğu hala kurulma aşamasındalar. Bu süreçler genellikle, kendi partilerinin etkisini, belirli bir politik çizgiyi etkin kılmak isteyen solcular tarafından hızlandırıldı.

Belki de en etkili ağ, ülkenin en güçlü işçi sendikaları ve demokratik kitle örgütleri tarafından yakın zamanda kurulmuş bir koalisyonu olan Toplumsal Birlik (Unidad Social) projesiydi. Geniş üye tabanlarını, mahalle meclislerinin takip etmeyi seçtiği kurucu meclis çerçevesinin oluşturulması ve yayılması için kullandılar.

Genel kamuoyunun onayını almaktan uzak olsa da, Toplumsal Birlik üye örgütlerinin çeşitliliği ve hükümeti genel grevlerle sarsabilme gücü sayesinde isyan için potansiyel bir koordinasyon gücü olarak itici bir rol oynamakta. Toplumsal Birlik, önceden var olan bölgesel meclisler arasında önemli bir etkiye sahip ve hatta bu süreçte kendine bağlı olan bazı meclislerini büyütebildi. Bu bağlamda Toplum-

sal Birlik, gelecekte bir anayasanın hazırlanması ve halkı bu bağlamda bilgilendirmek için bir öneri ve talepler listesi oluşturmak üzere herkese açık bir dizi tartışma çağrısında bulundu.

Mahalle örgütleri bu etkinlikleri organize etmek ve tanıtmak için en uygun kurumlardır. Bazı özerk meclisler Toplumsal Birlik'i ve ona bağlı gerici bir eski sol liderliği olan Şili'nin en büyük emek konfederasyonunu eleştirmeye devam etseler de, önerilen çoğu tartışma başlıklarını kabul etti ve bunları kendi gündemlerine dahil ettiler. Bu sorular, "Mevcut çatışmanın kaynağı nedir?", "Şili'yi değiştirmek için bir kurucu meclis gerekli mi?" şeklinde. Şili'de şu anki siyasal durum birbirine paralel ve zaman zaman kesişen kurucu meclis, hükümet baskısı ve en önemlisi olan kitle seferberliği tartışmaları ile karakterize oldu. Geline aşamada, Toplumsal Birlik tartışma çağrılarını yavaşça sonlandırırken, belirli garantiler karşılığında hükümetle kitle hareketinin sonlandırılmasına yönelik müzakere etmeye yönelik işaretler veriyor. Henüz çok açığa çıkmış bir durum olmasa da, tek başına olasılığı dahi Şili'de iç fay hatlarını tekrar tetikledi ve başka bir ihanet korkusu

daha yarattı. Bazı alanlarda, insanlar bu gerilimlerin açığa çıkmasını bu kadar uzun bir süre seferber kalmanın yorgunluğuna bağlıyor. Bu gibi zamanlarda, Ekim ayında başlayan isyanın kendi beklentileri ve taleplerinin ağırlığı altında kaldığını ve isyanın beklentilerinin hükümetin eline bulaşan halkın kanına rağmen yürüttüğü bu demokratik olmayan sürece kaldığını söylemek daha kolay hale geliyor. Her halükarda, yönetici sınıfın ayrı bir hayat yaşadığı

elit mahallelerden çok uzakta, mahalle sakinleri haftada birkaç kez çay içmek, birkaç paket kurabiye paylaşmak ve ülkenin geleceğini tartışmak için buluşmaya devam ediyor. İnsanlar bu isyanda birbirlerini tanıdılar ve bu dönemde öğrenilen dersler - hem iyi hem de kötü - kolayca unutulmayacak. Sonuç olarak, Şilililer hafızası olmayan insanların, geleceği olmayan insanlar olduğunu biliyorlar.

Faşist İşgalciliği Seyretmek: Sosyal Şovenizmin Bir Türevi

Ziya Ulusoy

Karşı devrimci işgalci savaşı seyretmek, Erdoğan faşizminin değirmenine su taşır, savaşın kitleler üzerindeki şovenist etkisiyle kitle tabanının ve siyasi etkisinin güçlenmesini, keza devrimci demokratik güçleri ezebilmesini kolaylaştırır. Bu politika 1. Emperyalist Paylaşım Savaşı'ndaki Kautsky'ci merkezci tavrın benzeridir. Savaşı sol adına doğrudan destekleyenlerin şovenizmini, merkezçilerin çekimsiz kalma tavrı da güçlendirmiş, onlara yaramıştı.

TKP Efrîn ile Serêkaniyê ve Girê Spî işgallerinde, ÖDP Efrîn işgalinde, “Suriye’den elinizi çekin” politikası izlediler.

“Çekin Suriye’den Elinizi”. (TKP MK, haber.sol.org.tr,02.01.18)

“AKP’nin, egemenliğini hiçe saydığı bu ülkede Türkiye’nin güvenliği gerekçesi ile giriştiği bu harekât kabul edilemez”. (TKP MK, haber.sol.org.tr, 09.10.19)

ÖDP Efrîn işgalinde; “AKP iktidarı Suriye’ye yönelik askeri bir operasyondan uzak durmalıdır”. (ÖDP BK, portal.odp.org.tr, 20.01.18) açıklaması yaptı.

Serêkaniyê ve Girê Spî işgalinde, Suriye’nin birliğini her şeyin önüne çıkardığı için, savaşa karşı mücadele etmekten uzak durdu, Suriye

vurgusunu önde tuttu: “Suriye’nin Geleceğine Birlik İçinde Suriyeliler Karar Vermelidir”, “AKP iktidarının Suriye’nin kuzeyine yönelik operasyon hazırlıkları” (ÖDP MYK, portal.odp.org.tr, 07.10.19)

Yürüyüş dergisi, Efrîn işgaline ilişkin, tutumunu yalnızca bir mahalle halk cephesinin işgali kınamasıyla sınırlayarak, merkezi tavır belirtmekten kaçındı. Serêkaniyê ve Girê Spî işgalinde ise işgale karşı olduğunu açıklamakla yetindi. Fakat, işgale karşı yazısında bile asıl hücumu Rojava devrimi güçlerine yapmaktan kendisini alıkoyamadı: “Meselenin esas yanı ise... ABD’nin Büyük Ortadoğu Projesi’nde Kürt Milliyetçi Hareketine de yer var.. Son yıllarda Kürt Milliyetçi Hareketi emperya-

lizm tarafından büyük övgülerle bu politikalar içerisinde kullanıldı.”
(Sayı: 143, 03.11.19)

Savaş karşıtı mücadele yürütmeye gerek görmedi.

Üçlü'nün, işgalci savaşa karşı tavrının öne çıkan temel iki nedeni var.

Rojava devrimci iktidarı, Rojava'da varolan bütün halkları özgürlük içinde birleştirerek, Kürt halkının ulusal özgürlüğü sınırını aştı. Devrime, halkların özgürlüğü temelinde birliğini kazandırdı, enternasyonalistliği geliştirdi.

Birincisi, antemperyalist mücadeleyi, demokratik bir devrime tabi kılmak yerine, kaba ulusalcı bakışla, üçüncü dünya burjuva devletlerini, ABD'nin emperyalist saldırılarına karşı desteklemek. İkincisi, 30 yılı aşkın süredir, Türk halkı arasında yükseltelen Kürt düşmanlığının, bölücülük paranoyasının etkilediği ilerici kitlelerin sosyal şoven atmosferinden etkilenmek.

Komünistlerin ve tutarlı antifaşistlerin görevi, üçüncü dünya devletçisi ulusalcılığa cepheden tavır almak ve şovenizmin ilerici kitlelere bulaşmış hali olan sosyal şovenizme boyun eğmeden mücadele etmektir.

Fakat daha önemlisi de, işçi sınıfı, devrim ve sosyalizm iddiasında ki bu üçlü, Rojava ve Kuzeydoğu

Suriye'de halkçı bir devrim gerçeğini reddediyor.

Üç Dünyacı Ulusalçılık Devrim Gerçeğini Karartamaz

Kürdistan ulusal özgürlük devrimi eşitsiz geliyor. Kürdistan devriminin öncüsü PKK, diğer iki alanda, Rojava ve Rojhilat'da da halkın ulusal demokratik hareketinin egemen öncüsü oldu.

Rojavayê Kürdistan'da hareket, önceleri daha çok Kuzey Kürdistan devrimine kadro ve destek sağlıyor, örgütlenmesini bu temelde geliştiriyordu. Bu hazırlık uzun yıllar sürdü ve Rojava'da Kürt halkının ulusal özgürlük eğiliminin programatik hedefini ve ideolojik yönünü belirledi.

2010 sonunda Arap halk ayaklanmalarıyla başlayan, İran ve Türkiye'de Gezi/Haziran ayaklanmasına kadar yayılan bölgesel devrimci durum ve bölge devriminin bir parçası olarak, devrime dönüştü, halkçı devrimci iktidara yol açtı. 19 Temmuz 2012, bu zaferin ilanıydı.

Kobanê'den başlayarak, bütün Rojava kent ve kasabalarında, köylerinde, ardarda halkçı devrimci iktidar ilan edildi.

Devrimin öncülüğünü Kürt halkı yaptı, ideolojik ve örgütsel önderliğini, PYD ve TEV-DEM gerçekleştirdi.

Diğer ayaklanmalar, Tunus'tan Mısır'a, Yemen'e, diktatörleri alaşağı etmelerine rağmen, halkçı devrimci iktidarlar gerçekleştiremediler ise, işçi sınıfı ve hakların devrimci örgütlülüğünün zayıflığı bu sonuçta tayin edici rol oynadı. Rojava'da ise, Kürt halkının devrimci örgütlülüğe sahip

olması, diğer ülkelerden farklı olarak halkçı devrimci iktidarın kurulmasını sağladı.

Rojava devrimi elbette “otorite boşluğu”ndan da yararlandı. Rojava devriminin öncüsü bu fırsatı tereddüte düşmeden devrimci amaçlarla değerlendirebildi, halkçı devrimci iktidarın kuruluşuna önderlik etti.

Bölge devriminin etkisiyle Suriye’de açığa çıkan kitle başkaldırısını Esat rejimi, şiddet kullanarak kanlı biçimde bastırmaya girişti. Buna karşı, ABD ve Batılı emperyalistler ve bölgedeki Suudi Arabistan, Katar, Türkiye gibi gerici, dinci-despotik, faşist rejimler, burjuva muhalefeti örgütleyerek yok edici gerici iç savaşa yolaçtılar.

Rojava’da da patlak veren kitle hareketine öncülük eden Kürt Ulusal Demeokratik Hareketi (KUDH), çatışan her iki gerici cepheden hiç birinin kuyruğuna takılmadan hareket etti. Halkların, bağımsız demokratik çıkarlarını amaç edindi. Demokratik Suriye programıyla, başlıca demokratik güçlerle cephe birliği kurdu. Bu güçlerin başında, Birleşmiş Komünist Partisi ve Ulusal Reform Partisi geliyordu. Gerici ve yok edici iç savaşın patlak verdiği koşullarda, bu

iki parti Arap yurtseverliğine kaydılar, liderlerini Esad’ın önerdiği bakanlıklara verdiler. Fakat PYD ile TEV-DEM, bu uzlaşmayı kabul lenmeyerek, Cephe’nin programına bağlı kaldılar, çatışan her iki gerici kanattan bağımsız halkçı devrimde ısrar ettiler.

Rojava devrimci iktidarı, Rojava’da varolan bütün halkları özgürlük içinde birleştirerek, Kürt halkının ulusal özgürlüğü sınırını aştı. Devrime, halkların özgürlüğü temelinde birliğini kazandırdı, enternasyonalistliği geliştirdi. Halkların birbirlerine ve devrime güvenini inşa ederek, devrime katılmalarını ve her kademede yönetimlerde yer almalarını sağladı.

Halk evleri (Mala Gel), meclisler, komiteler ve komünler tarzı örgütlenmeyi halk içinde yayarak, halkların özyönetimi ve seferberliğini gerçekleştirdi. Kantonların ardından Kuzey ve Doğu Suriye Federasyonu’nu ilan etti.

Devrim, kadın ve erkeğin yasa karşısında tam hak eşitliğinin ötesine geçti. Ezilen cinsin etkinliği için her kademede ve kitle örgütlerinde eşbaşkanlık sistemi geliştirdi. %40 kadın kotasını hayata geçirdi. Bu, eşit

temsiliyet yolunda bütün zamanların demokratik ve sosyalist devrimlerinden daha ileri bir devrimci demokratik önlem ve hamle oldu.

Barzani'nin "*ne devrimi, Esad'la anlaşmadır*" diye çamur attığı, bizim üçlünün, "*emperyalist saldırı karşısında üçüncü/orta yol olmaz*" veya "*bağımsızlık, özerklik emperyalizme yarar*", "*PKK 1500 gerillasını Esad'la savaşmak için Rojava'ya gönderdi*" diyerek benzer çamuru attıkları Rojava devrimi, hemen birinci gün kurmaya başladığı YPG/YPJ aracılığıyla, halkları ve devrimi, gerici iç savaşın saldırılarından korumayı üstlendi.

Türkiye, Suudi teokrasisi ve Katar'ın, emperyalistlerle birlikte destekledikleri, ÖSO, Nusra ve IŞİD'in ölümcül saldırılarına karşı devrimi ve halkı savunmak için canbedeli savaşlar yürüttü.

Üçlü'nün, teoriler uydurarak inkar etmeye çalıştıkları, ulusalcılığa kapılarak reddettikleri, karşısına geçip üç dünyacı ulusalcılıkla Esad'ın burjuva diktatörlüğünü desteklemeyi tercih ettikleri, Rojava ve Kuzey Suriye devriminin gerçekleridir bunlar.

Üçlü Rojava Devrimi karşısında Esad rejmiyle saf tutarken, devrimin ön cepesinde mücadeleye Marksist Leninist Komünistler, Türkiye devrimci hareketinin bölükleri, enternasyonal devrimci hareket katılarak, devrimin enternasyonal özelliklerini geliştirdikleri gibi, devrim dünya çapında enternasyonal dayanışmayı yeniden yükseltti.

Ayrıca vurgulamak gerekir ki, Erdoğan'ın Suriye yayılmacılığını iflas ettirmede, en başta Rojava dev-

rimi rol oynadı. Esad'ın yenilgisini önledi. Sonrasında, Rusya, İran ve Hizbullah'ın Esad yanında savaşa girmeleri elbette diğer temel engeli oluşturdu.

Fakat, TKP ile Yürüyüş'ün, "Suriye halkı ve yönetimi direndi zafer kazandı" övgüsünde, halk kısmı, yalnızca bağımsız ve kendi sınıfsal/emekçi çıkarlarını öne alarak direnen gerçekte Rojava devrimindeki halklar oldu. Esad'ın arkasında direnen halk, esasen Baas'ın burjuva

Rojava devrimci iktidarı, Rojava'da varolan bütün halkları özgürlük içinde birleştirerek, Kürt halkının ulusal özgürlüğü sınırını aştı. Devrime, halkların özgürlüğü temelinde birliğini kazandırdı, enternasyonalistliği geliştirdi.

iktidarı için savaştı, kendi emekçi çıkarları için değil.

TKP'nin, işçi sınıfı sosyalizmi adına, ama tam bir üçüncü dünya devletçisi ulusalcılıkla, "Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkını (UKKTH) emperyalizme hizmet eder, karşıyız", "Kürt hareketi Kürt burjuvazisinin temsilcisidir, devrimin müttefiği olamaz" vb. zırva milliyetçi teorileri yükselterek, Yürüyüş'ün de "Kürt milliyetçi hareket"e ideolojik saldırıya kapılarak, 'başdüşman ABD'dir, ABD'ye karşı bütün anti emperyalistler birleşelim" tezleriyle, Esad iktidarını desteklemeyi asıl

görevi belirleyerek, üstünü örtmeye çalıştıkları bütün temel özellikleriyle Rojava devrimi gerçeğidir. ÖDP de, “Suriye’nin birliği içinde sorun çözümlenmeli”, “Kürt hareketi önce zorunlu ama sonra gönüllü olarak emperyalizmi destekledi” diyerek, karşı çıktığı Rojava devrimi gerçeğidir.

Üçlü, değişik yerlerden hareketle, üçüncü dünya devletçisi ulusalcılıkta ve ilerici kitlelerdeki sosyal şoven atmosfere teslim olmada birleşiyor.

Ayrica vurgulamak
Agerekir ki,
Erdoğan’ın Suriye
yayılcılığını iflas
ettirmede, en başta
Rojava devrimi rol
oyladı. Esad’ın
yenilgisini önledi.
Sonrasında, Rusya, İran
ve Hizbullah’ın Esad
yanında savaşa girmeleri
elbette diğer temel
engeli oluşturdu.

Bu nedenle de, Erdoğan’ın işgallerine karşı mücadelesizliği benimseyerek, Erdoğan’ın tank ve uçaklarının, vahşi çetelerinin, Rojava ve Kuzey Suriye halklarını, devrimin halklarını boğazlamasını seyretme suçuna batıyorlar.

Üstelik, ABD, Rusya emperyalistleri ve Esad burjuva milliyetçi diktatörlüğünün, ön açarak izin verdiği Erdoğan, ilhakçı ve Kürt düşmanı amacının yanısıra, faşist karşı devrimci niteliğinin de gereği olarak, Kuzey Suriye’deki bu halkçı dev-

rimci iktidardarı yoketmek için işgalci savaşı gerçekleştirdiği halde.

Rojava Kürt Ulusu ve Halkların Devriminin Yurdu

Efrîn, Serêkaniyê ve Kuzey Suriye’ye saldırı, Suriye işgalleri değil, Rojavayê Kürdistan’ı, Rojava devriminin yurdunu işgal ve devrimi tasfiye savaşlarıdır.

Erdoğan faşizmi, Suriye iç savaşının örgütleyicileri arasında, en önde ve ABD, Batılı emperyalistler ile Sünni Arap devletleriyle birlikte yer aldı.

Bölge hakimiyeti için yeni Osmanlıcı yayılcılığının özgün politikasını güttü.

Rojava’da Kürt halkının egemenliği olasılığını, önceleyen işgalci savaşla, yoketmek istedi.

Bu amaçları doğrultusunda iç savaşta ordusunu saldırının kara gücü olarak teyakkuzda tutarak Suriye’yi işgal etmek için sürekli yayılcı-emperyalist çaba harcadı.

İki gelişme; 19 Temmuz 2012 Rojava devrimi ve Rusya ile diğer Esad müttefiklerinin askeri güçle Suriye savaşına girmeleri, Erdoğan’ın bu politikasının iflasına yolaçtı.

İflastan sonra, Erdoğan iç savaş örgütlenme, Suriye ve Rojava halklarının kanını dökme politikasını devam ettirenken, yayılcılık politikasının içeriğini değiştirmek zorunda kaldı. Suriye’yi işgalci savaş amacını, Rojava ve Kuzey Suriye’yi işgalle sınırlamak, Suriye iç savaşını ise Esad iktidarını yıpratmakla sınırlamak zorunda kaldı.

Kürtlerin ve Rojava devrimi halklarının yurdunu işgal ve ilhak etmek,

Erdoğan ve devletinin yayılmacılığının, özgün, öne çıkan, içeriğinin somutlaştığı hedefidir. İşgalci savaşının asıl amacıdır.

İŞİD, Nusra ve diğer güçleri Kobanê'ye saldırtarak Rojava Devrimi ve Kürt halkının statüsünü tasfiye etmek istedi. Başaramadığı için Cerablus, Efrîn, Serêkaniyê işgalleriyle Kürt halkına ve Rojava devrimine savaş stratejisini acımasızca sürdürüyor.

Somut durum bu iken, TKP ve ÖDP, Efrîn ve Serêkaniyê, Cerablus işgallerinde savaşın Suriye'yi işgal etme amacı taşıdığı yanlışsamasını yaymaya, bu içerikle sınırlayarak "operayona" a , "harekata" karşı olduklarını açıklamakla yetinmiyorlar.

Erdoğan faşizminin Rojava devrimini ezmek için işgalci savaşı göz çıkarırcasına orta yerde dururken, işgalci savaşa karşı mücadelenin temel amaç ve şiarını "*Suriye'den Elinizi Çekin*" olarak belirlemek, işgal alanlarının Kürt halkının ve devrime katılan halkların devrimci yurdu olduğunu reddetmektir. Bu, "üçüncü dünya devletleri"nin çıkarını öne geçiren dosdoğru sosyal şovenizmdir.

Savaşın temel amacına bağlı olarak "Rojavayê Kürdistan'ın İşgaline Hayır", "Rojava ve Kuzey Suriye Devrimi Yurdunun İşhaline Hayır", işgalci savaşa karşı mücadelenin şiarı olmalıdır.

Suriye Rejiminin Pratik Tavrı: Bilinen Sırrı Açıklıyor

İşgal ve ilhakin, Suriye'ye değil, Rojava halklarının devrimci iktidarının yurduna yapıldığını pratik olgular da keskin biçimde kanıtladı.

Cerablus-Efrîn-Girê Spî-Serêkaniyê işgallerinin her seferinde, Halep'te, İdlib'te, Esad ve Rusya'nın işgalci Türkiye ile ateşkes yapması, bu gerçeği kanıtlıyor.

Suriye rejimi bu işgalleri sözle kınamasına rağmen, Efrîn işgalinde yalnızca milislerini göndermeyle sınırlı pratik bir tutum dışında, ne YPG/YPJ ve DSG ile birlikte savaştı, ne de Rusya'yı kontrolündeki Fırat'ın batısının hava sahasını kapatmaya zorladı.

Suriye rejimi -bizimkilerin de pe-kala bildikleri gibi- Türkiye işgali eliyle Rojava devrimini ezdirerek/güçten düşürerek "en az hak"la rejim egemenliğine mahkum etmek politikası izliyor.

Suriye rejimi, Türkiye işgaline belirli bir yere kadar ve belirli bir süreyle onay veriyor. Rojava/Kuzey Suriye işgalinin kendisi için yarattığı fırsattan yararlanmayı esas aldığı için Astana anlaşmasına ve (Putin-Erdoğan) Soçi mutabakatına, TSK'nın askeri üslerine onay veriyor. İşgale karşı direniş savaşına destek vermesinin nedini de budur. Nitekim son işgalci savaşta 120/30 km'lik işgal alanının dışındaki yerleri egemenliği altına almaya baktı. Çünkü Türkiye işgalinin Rojava devrimi alanına yapıldığını biliyordu. Tavri da bilinen sırrın bu olduğunu kanıtıyor.

Üçlü, bilinen bu gerçeği, bilinmeyen bir sırta, "Suriye'ye işgal" lafazanlığına dönüştürmeye çaba harcayarak, üçüncü dünya devletleri şovenizmine destek olmayı savaş karşıtı mücadelenin içeriği olarak belirliyor.

TKP, Esad yanlısı tavrını, lafzi nitelemesinde bile gösterdi.

Efrîn işgal/savaşını: “*AKP hükümetinin Suriye topraklarında başlatıldığı operasyon*” olarak niteledi. (**Çekin elinizi Suriye’den, TKP MK, 28.01.18**)

Serêkaniyê’ye işgalci savaşın ilk iki günü, savaşı hafifsemek için “*Türkiye’nin güvenliği gerekçesi ile giriştiği bu harekât*” (**Suriye’den elinizi çekin, TKP MK, haber.sol.org.tr, 09.10.19**) nitelemesini kullandı. Ancak Suriye rejiminin kullanmasından sonra savaş kavramını kullanabildi.

Oysa aynı TKP, Suriye iç savaşını Erdoğan diktatörlüğünün örgütleyiciliğine karşı savaş kavramını kullanmış, savaşa karşı mücadeleyi geliştirme çağrılarında ve protesto için Antakya’da uluslar arası toplantı yapmaktan geri durmamıştı. Anlaşılan TKP de, Esad gibi, bilinen sırrı biliyor. Erdoğan’ın işgalci savaşlarla Suriye’yi değil, Kürtlerin ve Rojava devriminin yurdunu işgal ettiğini bilerek işgalci savaşı seyretmekle yetiniyor. Kürtlerin ve Rojava devrim güçlerinin zayıflamasından müttefiki Esad’ın yararlanmasına fırsat doğduğunu hesap ederek davranıyor.

Benzer tavrı ÖDP de takınıyor. Efrîn işgalci savaşını operasyon olarak niteledi: “*Afrin operasyonunu*” (**Afrin’e Yönelik Operasyon Ülke-mizi Büyük Bir Çıkmaza Sürükler, ÖDP Başkanlar Kurulu, portal.odp.com.tr, 20.01.18**)

ÖDP, TKP’den farklı olarak her iki işgalci savaşı teşhir etmeyi vicdan borcu olarak da olsa önemsemi. Fakat işgalci savaşa karşı mücade-

leyi önemsemedi. Teorik gerekçe olarak da, eski genel başkan ve şimdi BK sözcüsü A.Taş’ın “*Kürtlerin ABD’yle zorunlu bir işbirliği vardı ama o gönüllü işbirliğine döndü*” (**İndependent Türkçe, 8 Ekim 2019**) demecindeki, Ö. İşleyen’in “*ABD ile kurulan ittifak, Kürt hareketini giderek ABD’nin Suriye poli-*

Suriye rejimi **S**-bizimkilerin de pekala bildikleri gibi- Türkiye işgali eliyle Rojava devrimini ezdirerek/ güçten düşürerek “en az hak”la rejim egemenliğine mahkum etmek politikası izliyor.

tikasının bir kara gücüne dönüştürdü.” (**Birgün, 01.04.18**) yazısındaki suçlamayı ileri sürdü, “üçüncü dünya devletçisi” sosyal şovenizme düşmekten kendisini alıkoyamadı.

Girê Spî-Serêkaniyê işgalci savaşında, Kürt düşmanlığı ve işgalci savaşın, faşizmi güçlendirme tehlikesine daha duyarlı davranarak, “yayılmacılık” nitelemesini ve “Kürtlerin haklarının tanınması gerektiği” fikrini Alper Taş dile getirse de, yine de Suriye’ye işgaller olarak görmeye devam etti.

Yürüyüş dergisi, Efrîn işgali anında yalnızca bir mahalledeki Halk Cephesi açıklamasıyla işgale karşı açıklama yapmakla yetindi. Fakat aynı sayısında Karakol (MİT’in ve kontrgerillanın öncelidir) cemiyetinin kurtuluş savaşındaki silah sevkiyatı yurtsever-

liği üzerine dizi yazılarla övgü yağdırmayı ideolojik tercihi olarak öne çıkardı. Yürüyüş, Serêkaniyê işgalini kınar, Kürt halkının katledilmesine karşı çıkarken, işgalci savaşın gerçekte Rojava devrimini hedeflediğini gizleyerek Suriye'ye yönelik olduğunda ısrar etti:

“Türkiye'nin Suriye işgali gösterdi ki, emperyalizme dayanarak hiçbir halk hiçbir hak kazanamaz” (Yürüyüş, Sayı: 143, 03.11.19)

“Türkiye'nin 'Barış Pınarı Harekatı' Adıyla Suriye'yi İşgaline” (Yürüyüş dergisi, Sayı: 144, 10.11.19)

Fakat, üç hareket de, Erdoğan diktatörlüğünün Rojava devrimini ezip tasfiye etmeyi hedefleyen işgalci savaşa gerçekte kayıtsızlık ve seyretme çizgisi izleyerek son tahlilde fiilen uzlaştılar.

Savaşa Karşı Mücadelesizlik

TKP çok daha katı ve bilinçli tarzda, ÖDP ve Yürüyüş ise daha esneyebilir tarzda, ama her üçü de Rojava/Kuzey Suriye'ye yönelik işgalci savaşa karşı mücadelesizlik ve uzlaşma çizgisi izliyorlar.

Oysa Erdoğan, işgalci savaşa, aynı zamanda Kürt düşmanlığını ve savaş şovenizmini yükselterek, faşizminin kitle temelini onarmak/genişletmek ve pekiştirmek istiyor.

Bu yolla içte savaşa Kürt Özgürlük Hareketi'ni ve devrimci, demokratik güçleri ezme istiyor, burjuva muhalefeti ise hegemonyası altına alıyor. Nasıl ki faşizme karşı mücadele Erdoğan'ın devrimci ve demokratik güçler üzerinde kesin zaferini engellerse, işgalci savaşa karşı mücadele de, faşizmin bu karşı devrim-

ci amacına ulaşmasını engelleme rolü ile yıkılışını hızlandırır.

Karşı devrimci işgalci savaşı seyretmek, Erdoğan faşizminin değirmenine su taşır, savaşın kitleler üzerindeki şovenist etkisiyle kitle tabanının ve siyasi etkisinin güçlenmesini, keza devrimci demokratik güçleri ezebilmesini kolaylaştırır.

Bu politika 1. Emperyalist Paylaşım Savaşı'ndaki Kautsky'ci merkezci tavrın benzeridir. Savaşı sol adına doğrudan destekleyenlerin şovenizmini, merkezilerin çekimsiz kalma tavrı da güçlendirmiş, onlara yaramıştı. Bilindiği gibi Lenin merkezilerin çekimsiz/mücadelesizlik tavrını da sosyal şovenizmin bir çeşidi olarak mahkum etmişti:

“Kautsky sosyal-şovenizmin temel tezini, güncel savaşta ulusal savunmanın kabulünü, sola verilen diplomatik ve gösterişçi bir ödün ile: savaş ödeneklerinin oylamasında çekimsizlik, muhalefet anlayışının sözde kalan dışavurumu vb. ile ‘uzlaştırıyor’” (Sosyalizm ve Savaş, sayfa 14)

“Sosyal-şovenizmden, güncel emperyalist savaşta ... ‘kendi’ burjuvazilerine karşı proleter devrimci eylemlerin öğütlenmesi ve desteklenmesinin yadsınmasını vb. anlıyoruz. (Proletarya Devrimi ve Dönek Kautsky, sayfa: 166)

Söz konusu ettiğimiz bu üçlü de, hangi neden(ler)i gösterirlerse gösterirler, Erdoğan faşizminin Rojava devriminin yurdunu işgalci savaşa karşı mücadeleden kaçınarak, sosyal şovenizme batıyorlar. Suriye rejiminin devamı için Rojava devriminin politik İslamcı faşist diktatörlük ta-

rafından ezilmesini, tasfiyesini seyrederek onaylıyorlar.

Bu tavır, özellikle ulusalcıları, savaş yanlılığı için baskı yapmaya cesaretlendiriyor, CHP'nin ilerici kitleleri savaş destekçiliğine çekme çabasını güçlendiriyor.

Hangi Çizgide Savaş Karşıtlığı?

Üçlünün sosyal şoven politikalarının temel nedenlerinden başta geleni, “üçüncü dünya devletleri” milliyetçiliğini emperyalizme karşı destekleme çizgisine sahip olmalarıdır.

ÖDP, Esad'ı doğrudan desteklemese de Suriye'nin birliği ve bütünlüğü içinde hareket etmek gerektiğini açıkça savunuyor.

Bunu, TKP açıktan yapıyor. Rojava işgaline karşı direnen Rojava devrimi güçlerine, Kobanê direnişinden başlayarak, lafta dahi destek vermeyen TKP, eski genel sekreteri A. Güler'i Dünya Barış Konseyi ve Dünya Demokratik Gençlik Federasyonu'nun Şam dayanışma ziyaretine gönderdi, Esad rejimine destek sunduğunu deklare etti:

“Esad'ın, bizim oradaki deyimimizle ‘yoldaş bakan’ ve ‘yoldaş başkan’ın”,

“2011-2018 direnişi Suriye halkının direnişidir”, “Suriye Ordusunun mensupları... halkın çocukları olarak geziniyorlar sokaklarda. Savaşı kazanan onlardan başkası olabilir

mi” (A. Güler, Suriye’de zafere doğru , 14.11.19, haber.sol.org.tr)

Esad'ın bakanları TKP'nin yoldaşlarıdır, Esad da Doğu Perinçek'in yoldaşı! Aydemir Güler ile Perinçek arasındaki bu uyum, besbelli ki, üçüncü dünyacı ulusalcılıktan kaynaklanıyor.

Benzerini daha ince biçimde Yürüyüş yapıyor:

“Yapılan saldırılar Suriye halkı veya ordusu tarafından hemen sokakları dolduran halkın tepkisiyle karşılandı. Suriye halkı alışmıştı bu tür saldırılara, ancak katillere tepkilerini alanlara ülkelerinin bayrakları ile çıkararak, emperyalizmin saldırılarına teslim olmayacaklarını haykırdılar.

“Emperyalizme Ve İşbirlikçilerine Karşı Direnen Suriye Halkının Yanındayız.” (Fransa Halk Cephesi, halkinsesitv1.org/ 18.04.18)

“Suriye Halk Cephesi 11 ve 12 Eylül’de, Suriye İşçiler Birliği Sendikası’nın daveti üzerine Sahara Oteli’nde ‘Emperyalist Politikalara, Kuşatmalara ve Teröre Karşı Suriye İşçileri ve Halkı İle Dayanışma’ başlığıyla düzenlenen konferansın ikinci gününde de katıldı.” (halkinsesi1.org, 13.09.17)

“Biz, direnen Suriye’nin yanındayız.” diyor (Yürüyüş, sayı 324, 31.08.14).

Yürüyüş de, safını gizlemiyor, Baas ve birlikte hareket eden kitle örgütlerinin emperyalizme karşı mücadelesine destek veriyor, Rojava devrimine ve güçlerine değil. Bunu başka bir şekilde şöyle ifade ediyor: “3. yol diye bir yol tuttur”dular; “Ne Esad’ın ne de ‘muhaliflerin’

yanında olmayacağız. Demokratik barışçıl çözüm dediler” (Yürüyüş, sayı:34,31.08.14)

“Halklarla emperyalizm arasındaki çatışmada ara yol yoktur, dedik. Ara yolda durduğunu söyleyenler esas olarak güçlü olanı desteklemektedir. Suriye konusunda ise 3. yol adı altında örtülü olarak emperyalizm desteklenmiştir.” (Yürüyüş, sayı: 34, 31.08.14)

ÖDP, Esad’ı doğrudan desteklemese de Suriye’nin birliği ve bütünlüğü içinde hareket etmek gerektiğini açıkça savunuyor. Üçlü, emperyalizme karşı üçüncü dünya devletlerini savunan ulusalcı görüşte hemfikir ve ısrarlı. Emperyalist saldırıya karşı mücadelede, sözkonusu burjuvazi devlet aygıtına sahip ve antidemokratik ise komünistlerin, işçi sınıfı ile ezilenlerin bağımsız devrimci sınıf çıkarları, bu sınıftan ayrı durmayı şart koşar. Buna 1919-23 döneminde Kemalist burjuvazi de örnektir. Suphi TKP’si bunun acı sonuçlarını yaşamadı mı? Daha o yıllarda, bu ülkelerin burjuvazisi henüz zayıfken bile, Lenin burjuvazi demokratik değilse desteklememeyi şart koşuyordu:

“Komünistler olarak bizim, sömürge ülkelerdeki burjuva özgürlük

hareketlerini ancak, bu hareketler gerçekten devrimciyse, temsilcileri bizim köylüleri ve geniş sömürülen katmanları devrimci düşünceyle eğitip örgütlememizi engellemezlerse desteklememiz gerek”ir. (Lenin, Komünist Enternasyonal II. Kongresi’nde Ulusal Ve Sömürge-sel Sorun Komisyonu’nun Raporu, SE, c.10, s.264.)

Üstelik günümüz koşullarında, Suriye burjuvazisi yüzyılın başındaki sömürge ülkeler burjuvazisinden kıyas kabul etmez büyüklüğe sahip. Baas iktidarının yutma ve ezme deneyimi, 50 yıllık bir iktidar sürecinde pekişmiş durumda. Lübnan iç savaşında başlangıçta desteklediği demokratik Filistin ve Lübnan güçlerini, kendisi doğrudan Lübnan’a girdikten sonra faşist güçlerle işbirliği içinde ezmedi mi? 1976 Tel Zatar katliamını, acı veren bir deneyim olarak demokratik ve devrimci güçlere yaşatmadı mı? Böylesi karşı devrimci deneyime sahip burjuva milliyetçi iktidara, emperyalistlerin iç savaş saldırısı karşısında, komünistler ve devrimci Kürt hareketi neden tabi olsun? İktidardan ve burjuvaziden bağımsız bir çizgide, emperyalizme karşı mücadele etmesin ki?

Enternasyonalist çizgideki devrimci ve emekçi sol hareketi PKK kuyrukçuluğuyla suçlama ucuzluğu sergileyen TKP ve Yürüyüş, Suriye’de komünistlere ve devrimci güçlere Baas kuyrukçuluğu öneriyor, koşa koşa Baas diktatörlüğünün kuyrukçuluğu pozisyonunda mevzileniyor.

Her ülkenin proletaryası ve ezilenleri, emperyalist ülkelerin savaşlarına karşı çıkmalı, ama aynı zamanda özellikle de kendi ülkelerinde burjuva devletin haksız savaşlarına karşı çıkmayı devrimci görevlerinin en başına koymalıdır, her iki düşmana karşı mücadeleyi ise proletarya ve ezilenlerin, demokratik ve sosyalist mücadelesinin geliştirilmesi temelinde yürütmelidirler.

Kendi ülkesinin burjuvazisi ve rejiminin haksız ve yayılcı savaşını mücadeleyle önleme, çıkarsa savaşa karşı mücadeleyi, savaşçı rejimi yıkarak halkçı demokratik ve proleter bir iktidarın kurma amacına bağlanan çizgide yürütmelidirler.

Ancak ve yalnızca bu çizgide mücadele, proleter enternasyonalist ve savaşa karşı barışçı güçlerin gelişmesini her ülkede sağlayabilir. Savaşa karşı çıkışlarını açıklamalarla sınırlandıran, gerçek bir mücadele geliştirmeyen hareketler, haksız savaşlarla burjuvazinin halkı şovenizmle zehirlemesine kolaylık sağlamış, varlık nedenlerinin altının oyulmasına karşı da etkisiz kalmış olurlar.

“Üçüncü dünya” devletçisi çizginin kavramak istemediği, ulusalcı bakış açısının, reddettiği Suriye’de burjuvaziden bağımsız devrimci hareket geliştirme olanağını değerlendirmenin devrimci niteliğidir. Bu

olmazsa devrimci ve komünist hareketin varlık nedeni ortadan kalkar, bin bir çaba ve fedakarlıkla kazanılan demokratik, devrimci güç birikimi, Baasçı burjuvazinin kuyrukçunda erir gider. Erimeye direldiğinde ise burjuvazinin ezme hareketiyle yüzleşir. Yine ulusalcı bakış açısının kavramak istemediği diğer temel gerçek, Erdoğan faşizminin işgalci savaşının olası zaferinin, faşizmi güçlendirmede, toplumu faşistleştirmede oynayaacağı belirleyici karşı devrimci roldür.

Erdoğan faşizmi ve Türk burjuva devletinin işgalci savaşına karşı cepheden mücadele edilmezse, emperyalistler ve bölge devletlerin çelişki-ilişkisi elverirse Erdoğan geçici de olsa uğursuz zaferler kazanabilir, sadece Kürt düşmanlığıyla değil bu kez büyük devlet şovenizmi zehriyle de faşist şefik rejiminin ömrünü uzatabilir. Bu durum, Türkiye ve Kürdistan devrimci, komünist ve tutarlı demokratik güçlerinin, Erdoğan’ın işgalci savaşına karşı kararlılıkla mücadele etme görevini daha yaşamsal kılıyor.

Üçlü’nün sosyal şovenizmi haklı kılmak için ileri sürdüğü, etkili de olan, bir diğer gerekçe, Rojava devrimi güçlerinin ABD emperyalistleriyle geçici askeri ittifakıdır. Üçlü’nün, Rojava devrimi güçlerini, “ABD’nin kara gücü olmak”la, “gö-nüllü işbirliği”yle suçladıkları ve işgali seyretmenin gerekçesi yaptıkları biliniyor. Bu suçlamayı yapan üçlü, Baas iktidarının Rus emperyalizmiyle işbirliğini görmezden geliyor veya hiç önemsemiyor. Bugün Rus emperyalizmine dayanan ve kendisini kabul etmek koşuluyla diğer

emperyalistler ile de işbirliğine hazır olan Suriye Baas rejminin neyi anti emperyalisttir?

Kobanê direnişinin son günlerine değin askeri ittifak da yoktu ama TKP, yine direnişi desteklemeye karşı çıktı. “UKKTH red” ve “özerklik/federasyon emperyalizmin işine yarar” vb. zirva ulusalcı teorik gerekçeler sıraladı. ABD emperyalizmine üs veren ve işbirliği yapan Vietnam Komünist Partisi’ni kardeş parti ilan ederken, “geçici askeri ittifak yaptı” diye PYD’yi ABD işbirlikçiliğiyle suçlama gibi çifte standart uyguladı. Demek ki TKP’nin sosyalistliği, üç dünyacı burjuva milliyetçi “sosyalist”liktir. Bu niteliğini, sosyalizm adına Yurtsever Cephe kurmaya kalkışarak da sergiledi . O zamandan bugüne, ulusalcılığını sürdürüyor: “*Türkiye’nin emperyalist projeler doğrultusunda parçalanmasının gündemde tutulmasına karşı koymadan işsizlik yoksulluk özelleştirme sendikasılaştırma gibi başlıklarda söz sahibi olamayacaktır*” (8.Kongre raporu, KP.org.tr.)

“*Erdoğan’ı iktidara taşıyan...uluslararası operasyon(a) ...zamanında karşı duranlar; aynı operasyonla Erdoğan’ın köşeye sıkıştırılmasına veya alt edilmesine de karşı dururlar.*” (Erdoğan Atatürkçü Olursa, 31.10.17 haber.sol.org.tr)

Türk burjuvazisi gibi bölünme paranoyasına kendisini kaptıran, bu görev dururken ekonomik sendikal mücadeleye kadar burjuvaziye ve burjuva iktidara karşı mücadeleleri reddeden, araya sosyalizm lafı yapıştırıp “*Faşizme, savaşa, şuna buna karşı demokrasi mücadelesi koskoca bir yalandır*” (Faşizmle demokrasi arasındaki fark 27.01.18 habersol.org) diyen, emperyalistlerin iktidardan indirme olasılığına karşı faşist şefi savunacağını dile getiren, ulusalcı bir partiden, elbette Rojava devrimini savunması, Suriye’de, işçi sınıfı ve emekçilerin Baas milliyetçiliğinden bağımsız sınıf çizgisinin geliştirilmesini desteklemesi beklenemez. Diğerleri de, üçüncü dünya burjuva devletlerini emperyalizm karşısında savunan ulusalcılık çizgisine sahip oldukları sürece, emekçilerin ve ezilenlerin bağımsız sınıf çıkarları çizgisinde hareket ederek tavır almaları beklenemez.

Proletarya ve ezilenlerin bağımsız sınıf çıkarları çizgisinde yürüyenler, tutarlı demokratlıkta ısrar edenler, elbette bu ulusalcılıkla aralarına kalın çizgi koyarak, Rojava devriminin direnişine katılacaklar, işgalci savaşa karşı her alanda tam bir açıklık ve kararlılıkla mücadeleyi geliştirme çizgisinde hareket edeceklerdir.

N. Fazıl'ın "İdeolocya Örgüsü": "Başyücelik" Türk Tipi Başkanlık

Berçem Öter

Faşist şef, kendinden önce tarihin çöplüğüne gömülen faşist diktatörlük rejimlerinin ruhuna rahmet okuturcasına, üstadı N. Fazıl'ın Başyücesi olmak için canhıraş çalışıyor. Bu yolla, adına "Türk tipi" dediği başkanlık sistemini daimi kılmak istiyor. Tesis ettiğini umduğu mutlak iradesinin karşısında başka birçok politik iradenin bulunduğu, bunu kabullenmek istemese de, pekala farkında.

Faşist şeflik rejimine geçişin sağladığı temel tarihsel eşikleri genel hatlarıyla hatırlatmak gerekirse, 20 Temmuz 2015 Saray darbesinden itibaren rejimin faşist politik İslamcı restorasyonu hızlanmıştır. 15 Temmuz 2016 Fethullahçı askeri darbe girişimini "Allah'ın lütfü" nitelemesiyle karşılayan faşist şef, bastırılan darbeyi OHAL ve KHK'lar yoluyla yeni rejimin restorasyonuna hız kazandıracak bir kaldırıca dönüştürmüştür. Hile ve zorbalığın kazandırdığı 16 Nisan referandumunun ardından, 24 Haziran 2018 seçimleri toplam sürecin rövanşu gibidir. 24 Haziran seçimleri uzun zaman planı yapılan ve uğruna her şeyin mübah sayıldığı, parlamenter biçimli faşist

rejimden başkanlık biçimli faşist rejime geçişin sağlanmasıdır.

Başkanlık tartışmaları uzun sürece yayılmıştır. Dünyada ABD ve Fransa'daki gibi örnekleri olsa da, "nasıl bir başkanlık" olacağı, biçim ve içerik tartışmaları hayli zaman farklı çevrelerin gündemi olmuştur.

Erdoğan, "*Türk tipi başkanlık sistemi olmaz diyorlar, bal gibi olur; neden olmazmış... Neymiş, diktatörlük, padişahlıkmış. Bunların hepsi boş laf*" diye yanıtlıyordu. Hızını alamayıp, Hitler rejimini örnek aldığını da itiraf ediyordu: "*Üniter devlette başkanlık sistemi yoktur diye bir şey yok... Yani Hitler Almanyası'na baktığınızda orada da bunu görürsünüz.*" (BBC Türkçe, 02.01.16)

Halihazırda faşist şeflik rejiminin “Türk tipi” ifadesiyle güncel bir vizyon kazandırma yoluna gittiği “başkanlık sistemi”, N. Fazıl’ın 1968 yılında yayınlanan “İdeolocya Örgüsü” kitabında çerçevesini çizdiği “Başyücelik Devleti” kuramından beslenmektedir. Bu açıdan N. Fazıl’ı ve “Başyücelik” kuramını yakından incelemek, faşist şeflik rejiminin gelecek tahayyülünü anlamak bakımından da önemlidir.

Hak Katındaki “Başyüce” Manzumesi

Siyasal İslamcı temel kadroların büyük bölümü politik formasyonlarını 1970’li yıllarda edinmiştir. Yine büyük bölümü, kökleri 14. yüzyıla kadar uzanan Nakşibendi tarikatının üyesidir. Neredeyse tümü Milli Görüş kökenlidir. Necip Fazıl ise, edindikleri politik bilincin sembolik ismi ve fikri önderidir. 1904 doğumlu olan N. Fazıl, 1920’lerde Batı edebiyatı ve felsefesiyle beslense de, 1930’larda Abdulhekim Arvasi ile tanışmış ve etkilenmiştir.

Buna rağmen 1940’lara dek ciddi bir etkinlik içinde olmamıştır. Bu yıllar CHP kanalıyla iş ve kaynak bulunduğu yıllardır. DP yıllarında maddi kaynağı değişmiş, 27 Mayıs 1960’a kadar örtülü ödenekten 147 bin lira almıştır. 27 Mayıs’ı cepheden eleştirmiş, 12 Mart, 12 Eylül darbelerini ise övgüyle karşılamıştır. 12 Eylül askeri faşist darbesi için, “İç darbe değil, iç şahlanıştır” değerlendirmesi

sini yapmıştır. **(Rapor 13 1980’den akt. M. Latif Salihoglu, Yeniasya, 28.05.2016)**

N. Fazıl “İdeolocya Örgüsü” kitabının amacını şu sözlerle açıklar: *“Bu eser, benim bütün varlığım, vücut hikmetim, her şeyim... Ben arının peteğini hendeseleştirmeye memur bulunması gibi, bu eseri örgüleştirmek için yaratıldım. Şiirlerim de, piyeslerim de, hikayelerim de, ilim ve fikir yazularım da sadece bu eserin belirttiği bina etrafında bir takım ‘müştemilat’ olmaktan başka bir şey değil.”*

Görüldüğü üzere N. Fazıl’ın kendisi, tüm uğraşlarının tali, esas gayesinin ise “muhafazakar ütopyasını” oluşturmak olduğunu ifade ediyor. N. Fazıl, bu ütopyasına yaşam bulduracak bir “Başyüce” arıyor. Faşist şef Erdoğan, 1975 yılında Milli Türk Talebe Birliği gecesinde Necmeddin Erbakan ve Abdullah Gül ile yan yana hayranlıkla dinlediği N. Fazıl’ın hayalindeki “Başyüce” olduğunu ilan ediyor. Faşist şefin II. Abdülhamid hayranlığı da, N. Fazıl’ın sembolik geçmiş inşasının merkezi ne II. Abdülhamid’i oturtmasından ileri geliyor. N. Fazıl’ın “Gençliğe Hitabesi”nden de sıklıkla alıntılar yapmaktadır faşist şef. En sık duyulan söylevlerinden olan, *“Dininin, dilinin, beyninin, ilminin, arzının, evinin, kininin, kalbinin, davacısı bir gençlik... Halka değil Hakka inanan, meclisinin duvarında ‘Hakimiyet Hakkında’ desturuna hasret çeken,*

[1] Abdulhekim Arvasi: Türkiye’de bulunan dört büyük Nakşibendi tekkesinden Kaşgari Tekkesi’nin üyesidir. Kaşgari Tekkesi’nin kurucusu Şeyh Şefik Arvasi’dir. Tekkeyi büyütense İstanbul Sultanahmet Camii imamı olan Abdulhekim Arvasi olmuştur.

gerçek adaleti bu inanışta bulan ve halis hürriyeti hakka kölelikte bilen gençlik" hitabı N. Fazıl'ın hitabesindedir.

N. Fazıl'ın "Başyücelik" sisteminde "Başyüce"yi şöyle tanımlanır:

-Başyüce kaba ve umumi manasıyla herhangi bir devlet reisi değil,³ derin ve girift, içtimai² bir remzdır. Bir timsal...

-Başyücenin kendi öz lisanından başka her edası ve işi, 'ben milletimin görünürde en ahlaklı, en bilgili ve en akıllı ferdiyim!' diye ilan edecektir.

-Başyücenin bir emriyle hükümet değişir.

-Bütün hükümet manzumesi, en büyük mümessilinden en küçüğüne kadar onun adına iş görür.

-Kaza cihazı onun adına işler ve adalet onun adına dağıtılır.

-Başyüce bütün icra vasıtalarının ve bütün şubeleriyle ordunun başıdır. Başbuğ, doğrudan doğruya Başyücenin vekilidir.

-Başyüce için, bütün yüceler gibi, makamını temsil gücünü muhafaza ettikçe yaş haddi yoktur.

-Başyücelik makamı üzerinde Kurultaya karşı en tesirli irşad, ölüm, hastalık, çekilme isteği gibi hallerde, Başyücenin kendi yerine bizzat göstereceği namzet ve namzetlerdir.

Şu ana kadar sıraladığımız temel başlıklar dahi, N. Fazıl'ın "Başyücelik" sisteminin faşist şef Erdoğan'ın "Türk tipi başkanlık" sisteminde nasıl vücut bulduğunu görmek için yeterlidir. Kendisini adeta "Başyüce" ilan eden faşist şefin emriyle

20 Temmuz Saray darbesi yapılmış, yargı alanına ilişkin tüm sözleri kabul edilir olmuştur. Kendisini toplum üstü gören narsizminin sonucu biçimlenen üslubu onun karakterine dönüşmüştür.

Sonsuzluk Hayaliyle Biçimlendirilen Soykırımcılık

N. Fazıl'ın "Başyücelik" devlet sisteminde, halkın seçimiyle oluşacak meclis yerine bir "Yüceler Kurultayı" bulunmaktadır. Yüceler Kurultayı ilk seferinde bile önde gelen İslamcı aydın ve seçkinlerden seçimsiz oluşacak bir kurucu meclis tarafından oluşturulur. "*Yüceler Kurultayı'nı ilk defa bir 'Müessisler Meclisi' meydana getirir.*" Üyeler, bu göreve layık olmadıklarını gösteren sebepler dışında, ölünceye kadar görevlerini sürdürürler. Yüceler Kurultayı yaşları 40-65 arasında değişen 101 kişiden oluşur ve üyeler "*halkın değil hakkın seçtikleri*"dir. Kurulan Yüceler Kurultayı, kendi içerisinden bir kişiyi Başyüce olarak seçer. Başyüce devlet başkanıdır ve devletin ismi "Başyücelik Devleti"dir. Başyücelik seçimleri Yüceler Kurultayı'nın oylarıyla her beş yılda bir yenilenir. Başyüce, Yüceler Kurultayı çerçevesindeki seçimleri kazanmak şartıyla, ölünceye kadar bu görevde kalabilir.

Faşist şef, Fazilet Partili olduğu yıllarda, seçimler kaybedilince, "*65 yaşın yukarisindakilere siyaset yasağı getirelim*" diyordu. O zaman Necmettin Erbakan'ı yaş haddiyle siyaset dışı bırakmak isterken, şim-

[2] İçtimai: Toplumsal

[3] Remz: Simgе

di kendisini ölümüne kadar Başyüce ilan etmekte beis görmüyor.

Böylece , halkın seçmediği “*Müessesler (Kurucular) Meclisi*” ile, bu kurulun atayacağı “Başyüce” (devlet reisi) mutlak iktidar tekeline sahiptir. Yalnızca bu iki kurum anlaşmazlığa düştüğünde “milletin hakemliği”ne, yani halkın Başyüce ile Yüceler Kurultayı arasında milletin kime mutlak yetki vereceği oylamasına başvurulur. Kim kazanırsa diğerini kendine uyumlu olarak atamış olur. Bunun dışında asla seçime başvurulmaz.

Faşist şefin üstadı, bugünün İran’ının teokratik faşist devletinden daha mutlak faşist bir iktidar öneriyor. Molla rejiminde de mutlak iktidar seçimsiz oluşturulan Uzmanlar Meclisi ile bu meclisin dini birikim ve bilgisi bakımından en uygun göreyerek atadığı Devrim Rehberi’ndedir. Böyle olsa da, Rehber’in denetimi altında olan ve Anayasa Koruyucular Konseyi (AKK) tarafından “kabul edilen” adayların yer aldığı meclis ile Rehber’in denetiminde yine AKK’nin izin vereceği adayların katıldığı cumhurbaşkanı seçimleri yapılabilirken, Erdoğan’ın üstadı sınırlı yetkilere sahip ve elemeyen geçmiş adayların rol oynayacağı seçimli kurumlara dahi karşı çıkıyor.

Erdoğan da, bugünün koşullarında ve mücadeleyi ezememesinin sonucu olarak, seçimleri yapmak zorunda kalsa da beğenmediği seçimi iptal etmekte, kan dökerek seçimi kazanmakta, seçilmiş vekil ve belediye yöneticilerini tutuklamakta, tüm yetkiyi diktatörde toplayarak, halkın

hareketsiz ve örgütsüz olduğu parlamenter temsiliyetini bile üstadı gibi “*tahammül edemeyeceği*”, “*nebatı serbestlik ve hayvani başıboşluk*” gördüğünü, sevmediğini kanıtlamaktadır.

Başyücenin yetkileri sınırsızdır. Bu yetkiler “*Başyücelik Emirleri*” adı altında toplanmış, 37 ana başlık ile alt başlıklarla sıralanmıştır. “*Başyücelik Emirleri*” kanun başlığında, “*Kanun ruhumuzun, ana ölçüye sınıksız bağlı özü şudur; vatanda hayalimizdeki cemiyete çekirdek olacak tek kadınla tek erkek kalıncaya kadar, gerekirse bütün topluluğu tırpandan geçirmek ve bu hamleyi takip edici yeni cemiyetin üstün selamet şartları karşısında, hamlemizi adalet ve merhametin en ileri tecellisi şeklinde kabul etmek lazımdır*” denilmektedir. Dava sevdalığı uğruna, “*Anamızı, babamızı ve çocuğumuzu mukaddes ölçününün satır kütüğüne yatırıp kesmekte tereddüt duymayacak bir şiddet kalbi (Hazret-i Ömer’in Kalbi)*” salık verilmektedir.

Bu yollarla soykırımcılığa, insan kırımına davacılıkla meşruiyet kazandırılmaktadır. TC’nin kuruluşunda militarist esaslara göre örgütlenmiş “Altı Ok”⁴un yerini, N. Fazıl’da “*Dokuz Umde*” almakta ve İslam hukuku (kendince yorumlarla) biçimlendirilmektedir.

Başyücenin kürsüsünün arkasında “*Hakimiyet Hakkındır*” ibaresi bulunur ve kanun onun kanunu, devlet onun devletidir. Başyüce İslam kanunlarına uyar, ancak emirleri o kanunları tamamlayıcı kabul edilir.

[4] Umde: ilke

Ve adaletin teminatı olarak, "*Bizde mahkeme en alt seviyesinden en üst kademesine kadar Başyüce adına kaza icra eyler. Hakimler halka göre değil, hakka göre hükmederler*" belirlemesi yapılır. Hak adına yetki Başyüce'de olduğundan, hüküm de ona göre olacaktır bu durumda.

"Vatan dışı" başlığında ifadesini bulan maddelerden biriye şöyledir: "*Türk vatanını bütün hain ve muzlim yabancı unsurlardan temizlemek davasında ana ölçü: 'Ya bizden ol ya bizden ayır' dan ibarettir...*

Tek başına kendinden ve öz cevherlerinden ibaret kalacak ve her türlü fesat unsurundan temizlenecek olan Türk vatani, Büyük Doğu davasını elmas gibi berrak bir ırk ve kavim aynasında parıdatacaktır."

Su katılmamış ırkçılık ve militarizmdir tarifi yapılan.

"*İslam inkılabı ordudur... Evet, yeni Altın Ordu, İslam inkılabının rüyasını gördüğü ordu ismi budur*" diyen N. Fazıl, Büyük Doğu idealinin, antimilitarizme zıt olarak, orducu olduğunu özel olarak vurgular. Ordunun görevini ise, "*Hedefemrini yalnız fikir ve dava kadrosunun merkezinden alır. Ordu, işte, körü körüne bağlı olacağı ruh merkezine tebliğin sarsılmaz ruhunu nizamlaştıracak, onun ruhu da bu olacaktır*" biçiminde tanımlar.

Sınırı yoktur: "*Her zaman ve mekanda, ordunun, bağlı olduğu ruh ve kafaya ait fesadı görür görmez yumruğu ağızdan sokması, damağı çatlatması ve beyni ezmesi haktır... Millet yok, millet-ordu var... Bağlı olduğu başın hamle ve iradesini heykelleştirici mübarek yumruk.*"

Bu belirlemenin güncel versiyonları arasında, faşist şeffik rejiminden yana olmayan tüm kesimlerin ve kişilerin "ayrılmanın" ötesinde yok edilmesi, ezilmesi gerekenler listesinde bulundurulması vardır.

Gezi-Haziran
Gayaklanmasında
eylemcilere "çapulcu"
diyen faşist şefin bu
kavramı da, üstadı
N. Fazıl'dan alıntıdır.
Özellikle son yıllarda
yapılandırma süreci
tamamlanan ve "havuz
medyası" tanımında
ifadesini bulan görsel ve
yazılı medyanın tek sesli
bir koroya dönüşümü de
tesadüfi değildir.

Bakur Kürdistan'da, Rojava ve Başûr Kürdistan'da sömürgeci ve kirli savaşı sürdüren faşist şeffik rejimi, sıklıkla -N.Fazıl'ın imrenerek övdüğü, seçkin Türk kavmi öncülüğündeki İslamın Cihan İmparatorluğu olarak nitelediği - Osmanlı topraklarına atıfta bulunarak, yayılcı amacı da ifade ediyor.

Bu arada, faşist şefin Saray ihtişamı ve "külliye" adı takıntısının kökleri de N. Fazıl'a dayanmaktadır. "Külliye" sözcüğü N. Fazıl'ın üniversiteleri isimlendirmesinde de görülür. "*Allah'ın resulünün*" "*camilerinizi sade, evlerinizi ziynetli bina ediniz*" mealinin yorumunun faşist şefteki karşılığıysa, 1150 küsur odalı

ve altın kaplamalı tuvaletlere sahip saraydır.

“Başyüce”nin Kelepçesindeki Özgürlük

“Başyücelik” sisteminde, “İnsan hür değildir; hür olan eşek veya köpek...”

Tam frensizlik ve alıkoyucu melekelerden yoksunluk manasına hayvani hürriyet, hayvanda bile sınırlıdır ve ona pisliğini toprakla örttürecekt kadar olsun, bir hicap zabıtası telkin edicidir!” tanımını özgürlüğün sınırlarının tarifidir.

N. Fazıl, olası tartışma ve eleştirilere karşı da tedbirlidir. Özellikle kuramını oluşturduğu 1968 döneminin siyasal iklimi, onu, komünistlerin faşist diktatörlüklere eleştirilerine yanıt vererek diktatörlük rejimini savunmaya götürür. “Komüniste göre, kendisinin alenen ve her vasıtayla propaganda yapamadığı ve yapınca da kitleleri arkasında sürükleyemediği, zira, tagallüp⁵ ağalarının güneşi zindanlarda hapsedtiği ve meydanlara çıkarmadığı her yerde demokrasi eksiktir. Böyle hükümetlerin şefi de diktatördür” yorumuyla, hem komünistlere demokrasi tanınamak gerektiğini, hem de diktatörlük eleştirilerini takmamak gerektiğini telkin ederek politik İslamcı rejimin diktatörlük olması gerektiğini savunur.

Net bir keskinlikle, iktidar ve hayır işleri dışında parti, sendika, dernek örgütlenmelerine yasak öngörür. İslamcı-milliyetçi oligarşi dışında, ezilen sınıflara devlet yönetimini et-

kilemek ve almak amacıyla politik ve demokratik kitle örgütlerini yasaklamayı amaçlar:

“PARTİ, BİRLİK, DERNEK, KULÜP, SENDİKA: ...bu zaaf ve menfilik müesseselerinden hiçbirine yer yok, sadece onların devlet hamle ve teşebbüslerini tamamlayıcı hayır ve müsbet teşekküllerine izin vardır.”

Kendisini her vesileyle “millici” ilan eden N. Fazıl, Ocak 1969’da ODTÜ’de ABD konsolosunun aracının devrimci öğrencilerce ateşe verilmesi üzerine, 9 Ocak tarihli Bugün Gazetesi’ndeki köşesinde, “Orta Doğu Üniversitesi’nde yemeğe davet edilen Amerikan sefirine karşı muamele, Ankara Kalesi’ne orak çekiçli bayrağı çekmekten farksızdır” diye yazar. Aynı gazetede, “Bunlar talebe değil çapulcu” manşeti de dikkati çeker.

Gezi-Haziran ayaklanmasında eylemcilere “çapulcu” diyen faşist şefin bu kavramı da, üstadı N. Fazıl’dan alıntıdır. Özellikle son yıllarda yapılandırma süreci tamamlanan ve “havuz medyası” tanımında ifadesini bulan görsel ve yazılı medyanın tek sesli bir koroya dönüşümü de tesadüfi değildir. Muhalif ve devrimci medyaya tahammülü olmayan faşist şef, N. Fazıl dönemine oranla genişleyen iletişim olanakları ve teknolojik gelişmenin oluşturduğu alanı tamamen tasfiye edememenin krizlerini yaşamaktadır. N. Fazıl, “Başyücenin Emirleri” kapsamına aldığı basın için, “Büyük Doğu nizamında gazetesi, dergisi, kitabı ve

[5] Tagallüp: Zorbalık

her şeyiyle basın üstün insanın hak ve hakikatle kayıtlı olmasındaki hikmete uygun olarak, cemiyetçe inanan ve bağlanılan mukaddes ölçüler tarafından kelepçelidir" demektedir.

"Başyüce"den İşçi Ve Patrona Ebedi Birlik

"Sermaye ve patron" ile "işçi" başlıklarında yapılan belirlemeler, Başyücelik sisteminin kimin sistemi olduğunu tüm açıklığıyla ortaya koyar. Günümüz faşist şeflik rejiminin sermaye düzenini koruma, büyütme gayretkeşliğine de ışık tutar.

N. Fazıl, sermayeyi, Karl Marks'a eleştirel atıfta bulunarak, "*Sömürücü, kemirici ve faiz isimli bir nevi yağ bağlama imtiyazıyla göbek şişirici bir vasıta değil, her an nefisinden şüphe ve her lahza kendisini murakabe edici bir kuvvet merkezi*" olarak tanımlar. Patron-işçi birliğinin "zorunluluğunu" da tavuk-yumurta benzetmesiyle açıklar. Ona göre, biri olmadan diğeri de olmayacaktır. Patrona düşen, işçi sayesinde var olduğunu bilmektir; işçiye düşense, çalınmış bile olsa kendi hakkına ve gücüne zemin açanın patron olduğunu bilerek, onun iyisine bağlanmaktadır.

N. Fazıl'ın iyi patronlarını koruma tedbirleri de vardır elbette. Bunun için, "*Bizim işçimiz, demokrasilerin, bir taraftan patronu şişirirken, öbür taraftan işçiye cemiyetini tehdit hakkını tanıyan tezatlı sistemine zıt olarak grev, boykot (lokavt) ve her türlü direnme ve ayaklanma kuvvet ve sa-*

lahiyetlerinden arınmıştır" vaadini sunar sermayeye.

Faşist şeflik rejiminin, sermayenin iyisi-kötüsü olmayacağını, esas olanın sömürü düzeninin korunması olduğunu kılavuz edindiğine şüphe yok. Bu vesileyle, toplama kamplarını aratmayacak koşullarda çalışmaya zorlanan İstanbul 3. havaalanı işçilerinin grev ve direnişleri karşısında uyguladığı faşist terör, yine farklı işkollarında gecikmeksizin devreye soktuğu grev yasakları, sisteminin gereğidir. İşçiler lehine gibi duran tüm sözlerse, faşizmi perdeleme arayışı olmanın ötesinde bir anlam taşımamaktadır.

N. Fazıl'ın Başyücelik sisteminin kurucusu olmaya yeminli faşist şef Erdoğan, kendisi de devasa boyutlara ulaşmış bir sermayenin sahibidir. Devletin tüm mali olanaklarını ve sermaye gücünü denetimine alması bir yana, kişisel-ailesel sermayesinin boyutları tam olarak bilinmemektedir. Tüm koruma tedbirleri kendi sermayesinin de korunması adıdır.

N. Fazıl, toplumsal sınıflara ilişkin de belirlemelerde bulunmuştur. Onun hedefinde duran, komünizm teorisi ve Karl Marks'ın çözümlemeleridir. Aristokratik ve ayrımcı anlayışının somutlaşmış saf haliyse, "*Bir İmam-ı Gazali ile bir keleş çoban arasındaki farkı daima aziz tutan ve tutacak olan ölçümüz, keleş çobanla uyuz keçinin de hakkını kendinden daha emniyetle tekeffül edecek nizamın nihai hak ve adli tecellisi içinde fenaya ermiş ve nefislerini aşmış*

[6] Lahza: Zamanın bölünemeyecek kadar kısa bir parçası, an

[7] Murakabe: Denetleme

entelektüeller hakimiyeti olduğunda asla tereddüt sahibi değildir” tespiti-
tinde saklıdır. Ki zaten Başyücelik sistemi ile öngörülen demokratik değil, İslamcı entellektüelin/aristokratrasinin diktatörlüğünün bekçiliğini yapacağı sermayenin, işçiye ve ezilene demokratik hak tanımayan oligarşik diktatörlüğüdür. N. Fazıl da bu rejimin yönetimine “Aydınlar Aristokrasisi” adını vermektedir. Dili, her durumda “kurtarıcı” dilidir. Sürekli kurtarılacak olan “asıl”ın karşısında bulunan ve yenilmesi gereken bir düşmana işaret etmeyi de ihmal etmez.

Kadına Ulvi Mevki: Onun Ve Erkeğinin Yuvası

N. Fazıl, kuramında kadınları unutmamıştır elbette. Sözde, kadınları evlere kapatan ve dış dünyadan yalıtın yaklaşımları eleştirmiştir. “Şeri ölçülere bürülü olarak kadın(nin), İslam cemiyeti ve belde-sinin büyük meydanında ve her türlü iş ve faaliyet sahasında, bütün nazarlara açık bir edep ve ismet heykeli” olacağını savunur. Ancak, kadınların iki meslek açısından uygun olmadıklarına da özel vurgu yapar. Bunlar, imamlık ve hakimliktir. Buna gerekçe olarak da, bu mesleklerin “hissilik” ve “ilcailik”ten uzak bir erkek karakteri istediği savını ileri sürer.

N. Fazıl, bu belirlemelerinin devamında, “fakat kadının en yüksek ve ulvi mevkii onun ve erkeğinin yuvasıdır”, “kızların daha fazla ev ka-

dını olarak yetişmelerini ve sadece ilim ve muallimliği tercih edenlerden bir zümrenin yetişmesini temin için, bellibaşlı bir merkezde bir-iki kız üniversiteleri kurmak kafidir” sözleriyle, kadına özsel bakışını da ortaya koyar. Ki bu çözümlemelerini aile üzerine belirlemeleriyle tamamlar. Faşist şef Erdoğan’ın da sıklıkla ailenin önemi ve çocuk sayısı temelinde gündemine aldığı “aile kurumu”nun N. Fazıl açısından misyonu, “İslam inkılabında aile, tıpkı bir makinenin iyi işleyip işlemediğini muayene eden bir mühendis gibi, uzaktan ve devlet gözüyle murakabe edilmesinden ibaret, ‘zat-ül hareke’liğine kadar her ferdi ve her unsuriyle sınıksız bir müdahale hedefidir.

Büyük Doğu idealinin fideliğini teşkil edecek olan aileye maya tutturuncaya kadar ona musallat olma-da devam...” olduğundan, her türlü müdahale de mübahtır.

Faşist şefin aileyi yatak odasına kadar teftiş etme ve kanun koyucu olma arzusu, “Başyücelik Emirleri” kapsamında gördüğü “meşruiyet” zemininde yükseliyor olsa gerek. Zira N. Fazıl, “İslam inkılabının üreme ve türeme davasında, sistemli bir çalışmayla (sistemli çalışmanın öznesi sıklıkla çocuk doğuracak kadınlar olsa gerek) 40 milyonluk bir kalabalığı çeyrek asır içinde 80 milyonun üstüne çıkarmayı taahhüt ve tekeffül⁸ edici bir hamle ruhuna maliktir” diye buyurmaktadır.

[8] İlcailik: Zorlama, zorunda bırakma

[9] Tekeffül: Bir şeyin sorumluluğunu üzerine alma, yükümlenme

Gelinen aşamada nüfus oranının ulaştığı seviyeyi N. Fazıl'ın gelecek öngörüsüne mi bağlar bilinmez ama, faşist şefin bıkmadan sürdürdüğü "çocuk yapın" çağrıları, onun da bir gelecek hedefi koyduğunun ipuçlarını veriyor. Faşist şef, Başyüce olarak kendini toplum üstü görüp lanse ediyor, kendi sınıf ve zümre çıkarlarını da tüm toplumun çıkarları sayıyor. Bundandır ki, yaşamın tüm alanlarına, toplumun tüm kesimlerine ilişkin emir ve talimatlarını art arda bildiriyor. Bunların dikkate alınmadığı hallerle yüzleştigindeyse, neredeyse çıldırma noktasına gelip, Başyüce sopasını kullanma, ihtiyaç dahilinde "üstadı"nın tavsiyesine uyararak imha yoluna gidiyor.

Necip Fazıl'ın kendi öznel tarihinin dayandığı pragmatizmin biçimlenişini temellendiren Nakşibendilik, onun siyasal yaşamındaki gelgitlere de rengini vermiştir.

Faşist Şefin "Başyücelik" Pragmatizmi

Başyücelik sisteminde en önemli denetim kurumlarından biri olarak "Yüce Din Dairesi" belirlenmiştir. Bu dairenin başkanı, hükümet başkanıyla aynı seviyede görülür. Daire başkanını atama hakkıysa Başyüce'ye aittir. Fakat hükümet reisinden biraz üstün tutulur, "Bir çelişme halinde Başyüceye karşı 'Yüceler

Kurultayı'nı hakem tutar ve hiçbir tesir dinlemez."

Dairenin görevleri, "iç telkin, dış propaganda, dini öğretim, din vazifelerini yetiştirme ve kadrolaştırma" olarak belirlenir.

"Başyücelik emrinde ve Yüceler Kurultayı yanında, devletin başlıca istişare merkezi" kabul edilir.

Faşist şeflik rejimi için bu alanın Diyanet İşleri Başkanlığı olduğu bilinmektedir. Bu kurum, faşist şef Erdoğan'ın politikalarının tüm topluma empoze edilmesinin dinsel, inançsal aracını oluşturmaktadır. Camiler faşist şef adına, onun fikirlerinin propaganda kürsüleri konumundadır. Son zamanlarda, Diyanet İşleri Başkanı'nın uluslararası ziyaretlerde sıklıkla faşist şefin kurmay heyetinde görünür olması da dikkat çekicidir. Yakın zamanda ilanı yapılan "Camiler çocukla dolsun, ahlaki Kuran olsun" kampanyası da, gelecek kadro kuşağının çekirdekten yetiştirilmesi istem ve hedefiyle ilgilidir. İslam inancına bağlı halklarımızı din tacirliğiyle kendi denetim alanında tutma yoluna giden faşist şeflik rejimi, farklı inançlar karşısındaysa inkarcı ve soykırımcıdır.

Başyücelik sisteminin ikinci bir denetim kurumu olarak, etkisiz ve vasıfsız "Halk Divanı" belirlenmiştir. Belli başlı dönemlerde kurulması öngörülen divan, herkese açık olsa da, herhangi bir yaptırım gücü ve yönetime fiilen katılma hakkı bulunmamaktadır. "Başyücelik Emirleri"ni esas alan faşist şef, iş bu emirler kapsamında bulunan yasaklara gelince, üstadını kimi noktalarda duymazdan

gelmektedir. “Kumar”, “faiz” ve “iş ölçüsü” bunların başlıcalarıdır.

“İş ölçüsü”nde, baba ve mirasa dayanmanın olmadığı, mutlak işemek esasının bulunduğu, bu durumdan Başyücenin oğlunun dahi muaf tutulamayacağı savı vardır. Bu sav, faşist şefin Sarayının kapısından dahi geçmemektedir. Ayakkabı kutularına gizlenen, 17-25 Aralık olayında deşifre olan, Bilal-Sümeyye Erdoğan kardeşlerin gayretleriyle izleri silinmeye uğraşılan paralar en bilinen örneklerdendir. Faşist şefin kendi aile serveti bir yana, yandaşlarının büyüdükçe büyüyen kasaları, şirketleri, gemicikleri, Man adasında temizlenen vurgunları gibi onlarca kalemlle ifade edilebilecek olanlara, N. Fazıl’ın tabiriyle söylersek, *“tufeylilerin icraatlarına sayfalar yetmez”*. *“Faiz bizim cemiyetimizde her şekilde mutlak olarak yasaktır”* hükmü de lafügüzaftır yalnızca. Neresinden bakarsak bakalım, faşist şeflik rejimi faizcidir, rüşvetçidir, kara para düzenidir.

En dikkat çekense, *“Resmi ve hususi bütün piyango şekilleri, at yarışları ve (toto) da müşterek bahisler; vesaire bu emrin neşri tarihinden itibaren mülga ve yasaktır”* hükmüdür. Şans oyunları denilen tüm bu alanlar büyük birer sermaye sektörüne dönüştürüldükleri gibi, bütçe denetimleri de Saray’a aittir. Ve bunlar, sahte umutlarla aldatılan milyonlarca yoksul emekçinin cebindeki paranın çalındığı alanlar konumundadır.

İşin ucunun para ve sömürüye dayandığı tüm “Başyücelik Emirleri” böyle rafa kaldırılabilir. Fakat Kürt-

lerin ve Alevilerin özgürlüğü, basın ve sanat özgürlüğü, sendikal örgütlenme ve grev özgürlüğü, üniversite özerkliği söz konusu olduğunda, faşist şef sıkı bir N. Fazılcı kesilmektedir.

N. Fazıl’ın kendi öznel tarihinin dayandığı pragmatizmin biçimlenişini temellendiren Nakşibendilik, onun siyasal yaşamındaki gelgitlere de rengini vermiştir. Sıkı bir “Türkçü-millici” olan N. Fazıl, aynı zamanda ABD konsolosunun sıkı bir savunucusu, komünizm karşısında Amerikancı ve NATO’cudur. Faşist şef de, “üstadı”nın takipçisi olduğunu, dilinden düşürmediği “millicilik”, “İslamilik” argümanlarına karşın, iktidarını daimi kılmak adına siyaseten çizgisiz işbirlikçiliğiyle de göstermektedir. Yeter ki, efendileri onun sırtını sıvazlasın, önünü açsın, sermayesini büyütmesinin olanaklarını yaratsın.

“Başyücelik” Katında Yankılanan Ölüm Çanları

Faşist şefin gelecek tasavvurunun tüm ipuçları, N. Fazıl’ın Başyücelik kuramında verilir. Bunları maddelelendirecek olursak:

-Tüm toplum, ona sonsuz, sorgusuz itaatle bağlı olacak!

-Tüm sözleri, kati suretle emir kabul edilip, üzerine tek söz edilmeden tatbik edilecek! Hikmetinden sual edilmeyecek!

-İzin verdiği, uygun gördüğü ölçülerde bir yaşam sürdürülecek!

-Onun “yüceliğine” uyan yaşamının şatafatına tek bir söz edilmeyecek!

-Haberli olmaksızın kuş uçmayacak!

-Onun mutlak varlığının gölgesinde, her an, her ne olursa olsun, şükran nidaları duyulacak!

-Onun varlığı uğruna verilen her can kutsal şehitlik mertebesine ulaşılmışlık olarak kabul edilecek!

Akıllara zarar bu listeyi uzatmak mümkün. Faşist şef, kendinden önce tarihin çöplüğüne gömülen faşist diktatörlük rejimlerinin ruhuna rahmet okuturcasına, üstadı N. Fazıl'ın Başyücesi olmak için canhıraş çalışıyor. Bu yolla, adına "Türk tipi" dediği başkanlık sistemini daimi kılmak istiyor. Tesis ettiğini umduğu mutlak iradesinin karşısında başka birçok politik iradenin bulunduğu, bunu kabullenmek istemese de, pekala farkında. 20 Temmuz faşist Saray darbesinden bu yana kesintisiz biçimde sürdürdüğü ezme, imha etme saldırılarına, kirli savaşa karşı amacına ulaşamıyor. Ne devrimci, sosyalist, demokratik güçleri, ne de Kürt ulusal demokratik hareketini alt edebiliyor. Yaşanan ekonomik krizin de,

kronik rejim krizinin de ağır sonuçlarını çözüme kavuşturma kapasitesi bulunmuyor.

Devrim ile karşı devrim arasındaki mücadele alabildiğince şiddetlenmiş olarak devam ederken, faşist politik İslamcı Saray iktidarının Başyücesi olmaya soyunan faşist şef Erdoğan, kendisi için çalan tehlike çanlarının sesini duyuyor. Bu sesi bastırmak içinse, her gün daha fazla bağırıyor. Türkiye-Kürdistan birleşik devriminin bölgesel karakteri belirginleşirken, faşist şef polis-zindan-mahkeme zulmüyle, kirli ve işgalci savaş ve katliamlarla bir korku imparatorluğu yaratma arayışından başka çare görmüyor.

N. Fazıl 1966'da, Kanuni Sultan Süleyman'dan bu yana "İslam inkılabı" beklediğini yana yakıla söylemişti. Faşist şef beklenen inkılabın fatihi olma hayalleri kuradursun, Saray'ından bakarken gördüğü ile gerçeğin dili başka. Üstadının mirasının faşist şefi götüreceği yer, halefi olduğu Hitler, Mussolini ve Franko'nun yanındır.

Hindistan Üzerinden Bugünkü Faşizmi Anlamak*

P.J. James

RSS ideolojisinde vücut bulan Hindistan faşizminin özgün özelliği, teokratik Hindu devleti veya Hindu Krallığı kurma hedefindeki Hindutva veya diğer bir deyişle saldırgan 'Hindu milliyetçiliği'dir. Ancak açık bir şekilde görüleceği üzere, bu milliyetçilik, ulusal burjuva çıkarları koruma uğruna yıkıcı savaşlar yürüten klasik faşizme göre farklılıklar içerir.

Faşizm, liberal burjuvalardan Marksistlere kadar geniş bir ideolojik yelpaze içerisinde tartışılan ve farklı içeriklerle kavramsallaştırılan bir başlık olma özelliği taşıyor. Bugünkü faşist hareketlerin(...)kendilerini güncel koşullara hızlıca adapte etmelerinin yanı sıra, bir çoğunun, iki dünya savaşı arasındaki dönemdekilerinin aksine burjuva parlamenter demokrasinin çeşitli görünümüleriyle birarada varlığını koruyor olması, kavramı bu denli tartışılmalı kılıyor diyebiliriz. Oysa fiili bir faşist diktatörlük, devlet iktidarının tüm mekanizmalarını kendisinden başka hiçbir parti veya koalisyonun

iktidara gelmemesini sağlayacak ölçüde elinde tuttuğu sürece pek tabi seçimlerle de varlığını koruyabilir.

(...)

Marksizm, faşizmi tüm bu görünümünün dışında, onu emperyalizmin ve mali sermayenin dönüşüm süreci içerisinde ele alır.

Faşizmin Doğuşu ve Gelişimi

Faşizmin Avrupa'da ortaya çıktığı ilk dönemden itibaren Marksistler, liberal-burjuva ve reformist çevrelerin o zamanlar 'otoriter kapitalizm' olarak yorumladığı faşizm gerçeğine, tekelci kapitalizmin kapsamlı analizi temelinde yaklaşmış ve(...)

*Hindistan Komünist Partisi Marksist-Leninist'in (CPI /ML) aylık teorik yayını Red Star'ın Eylül 2019 tarihli sayısında P.J. James imzası ile yayınlanan bu yazı Marksist Teori tarafından çevirilmiş ve kısaltılarak yayınlanmıştır.

aynı zamanda emperyalizm içi çelişkilerin aşırı derecede yoğunlaşmasının bir ifadesi olarak yorumlamıştı. Zira faşizm, tam olarak bu çelişkilerin keskinleşerek şiddetli bir iç krize yol açtığı durumda tarih sahnesine çıkmıştı.

Almanya ve İtalya, geçmişte (...) emperyalist politikalarını ülke dışına yaymakta çeşitli sınırlamalarla karşılaşmışlardı. Diğer yandan, 1. Dünya Savaşı'ndan sömürgelerini kaybederek zayıflamış bir şekilde çıkan bu iki ülke, özellikle de Sov-

Faşist Almanya ve İtalya'nın 2. Dünya Savaşı'nda yenilgiye uğratılması ve izleyen süreçte yükselen ulusal özgürlük mücadeleleri ile birlikte sosyalizmin gelişimi, komünist hareketin büyük prestij kazanarak dünya halkları için bir ilham kaynağı olmasını sağladı.

yetler Birliği öncülüğünde kapitalist emperyalist sisteme ideolojik ve politik anlamda meydan okuyan bir sosyalizm gerçekliği bağlamında, savaş sonrası dönemde militan işçi sınıfı mücadelelerinin başını çektiği toplumsal karmaşalara yol açan eşi benzeri görülmemiş iç ekonomik krizlerden geçiyordu. Ancak her iki ülke de, Lenin'in Rusya'sında olduğu gibi krizi doğrudan bir devrimle aşmayı başarabilecek bir komünist önderlikten yoksundu ve bu durum mevcut durumdan faydalanan tekeli mali sermayenin burjuva siyasi

önderlikle iç içe geçerek faşizmi yükseltmesine yol açtı.

Ekonomik krizlerden ve toplumsal patlamalardan doğan toplumsal karmaşa ortamı, faşizmin filizlenmesi için bereketli bir toprak olma özelliği taşır. Faşistler için böylesi durumlar, kendi içerisinde çelişkiler barındıran, zehirli demagojik söylemlerinin siyasetin dışına atılan küçük burjuva kesimleri etkisi altına almaları ve ırksal, dinsel, ulusal veya bölgesel azınlıklar başta olmak üzere marjinalleştirilen tüm kesimleri toplumsal felaketlerin sorumlusu olarak suçlamaları açısından bir fırsata dönüşür. İtalya ve Almanya örneklerinde olduğu gibi, faşizm sıkı bir biçimde kurumsallaştığı zaman ise, artık küçük burjuva sınıfının yanı sıra örgütsüz işçiler, işsizler, lümpenler gibi toplumun diğer kesimlerini de etkisi altına alır. Faşizm için seçimler, toplumun mevcut durumdan hoşnutsuz olan daha geniş kesimlerinin cazibesini kazanarak güçlenmesi için önemli bir basamak teşkil eder. Bu anlamda hem Hitler hem de Mussolini'nin güçlenmesinde, işçiler için daha iyi ücret ve sosyal haklar, küçük üreticinin korunması, üretimde devlet desteğinin arttırılması, zenginlerin daha fazla vergilendirilmesi gibi toplumun büyük bir bölümünün duygularına hitap eden taleplere kendi programlarında yer vermesinin payı belirleyicidir.

Yukarıda bahsedilenlerin yanı sıra, İtalyan ve Alman faşizminde, hedef gösterilen toplumsal kesimlere karşı nefretin yükseltilmesi için sistematik olarak şeytani bir pro-

pogandanın uygulandığını görürüz. Örneğin, faşizmin ‘Yeni Almanya’ tanımında Museviler, komünistler ve işçi sendikaları ulusun düşmanları olarak tariflenmişti. Faşizm iktidarı ele geçirdikten sonra ise, bir yandan parlamenter kurumlar ve demokratik değerler yukarıdan aşağıya doğru tasfiye edilirken, diğer yandan tekeller tarafından aktif bir biçimde desteklenen ve fonlanan, devletin baskı aygıtlarıyla kaynaşmış silahlı faşist çeteler ve ‘Fırtına Birlikleri’ (İtalya’da ‘Kara Gömlekliler’, Almanya’da ‘Kahverengi Gömlekliler’) de aşağıdan yukarıya doğru örgütlenmişti.

(..)Lenin, Mussolini faşizminin tehlikesine dair oldukça yerinde görüşler ortaya koydu. Aynı şekilde, Çarlığın polis şeflerinin elinde devrimci harekete karşı paramilitar bir silah olarak kullanılan ‘Kara Yüzler’i faşizmin tipik bir örneği olarak değerlendirmişti. Ne var ki, faşizme dair açık ve net bir görüş, ancak Mussolini ve Hitler iktidara geldikten sonra Komintern tarafından geliştirildi. Dimitrov ve Komintern’in 7. Kongresi’(...) faşizmi şöyle tarifliyordu: *“Faşizm finans kapitalin en gerici, en şoven ve en emperyalist unsurlarının açık terörcü diktatörlüğüdür. (...) Faşizm finans kapital iktidarının ta kendisidir; işçi sınıfı ile köylülerin ve aydın kitlenin devrimci kesimlerine karşı örgütlenmiş bir yıldırıcı öç alma hareketidir. Dış siyaset açısından faşizm, öteki uluslara karşı kini körükleyen en kaba biçimiyle bağınaz bir milliyetçiliktir.”*

Faşizmin ekonomik temelleri ile siyasi üst yapısının uluslararası mali sermayenin çıkarlarıyla derin bir kaynaşma içerisinde olduğunu açığa çıkaran bu görüş, kuşkusuz faşizme dair yapılan en kapsamlı tanım oldu. Faşizmin iktidarı ele geçirdiği ülkelerde komünistler ve işçi sendikaları fiziken yok edilirken, burjuva muhalefet de bütünüyle darmadağın olmuştu. (...)Komintern, aynı zamanda faşizmi alt edecek mücadeleyi örgütlemek için diğer burjuva rejimleri de kapsayan geniş bir ittifak sağlama adına anti-faşist cephe inşasına koyulmuştu.

Savaş Sonrası Durum

Faşist Almanya ve İtalya’nın 2. Dünya Savaşı’nda yenilgiye uğratılması ve izleyen süreçte yükselen ulusal özgürlük mücadeleleri ile birlikte sosyalizmin gelişimi, komünist hareketin büyük prestij kazanarak dünya halkları için bir ilham kaynağı olmasını sağladı. Sömürgeci sisteminin sürekliliğini tehdit eden bu durum, savaş sonrası dönemin küresel hakemi ABD liderliği altındaki dünya emperyalizmini, mali sermayenin küresel düzeyde genişlemesinin devamlılığı açısından gerekli hale gelen değişiklikler yapmaya zorladı. Böylece, (...) yeni-sömürgecilik süreci ve bununla birlikte Keynesyen devlet müdahalesine dayanan ‘refah devleti’ devreye konulmuş oldu. Ne var ki enternasyonal komünist hareket, yeni bir dönemin inşası anlamına gelen sömürgecilikten yeni sömürgeciliğe geçiş sürecinin içeriğini ve de dünya halkları açısından taşıdığı siyasal ağırlığı, ideolojik ve po-

litik olarak doğru okumakta yetersiz kaldı. Hatta Sovyetler Birliği'ni ele geçiren Kruşçevci önderlik, yeni sömürgeciliği emperyalizmde ve mali sermayenin hegemonyasında ortaya çıkan zayıflamanın bir ifadesi olarak yorumladı. Bu süreçte ise ABD, savaş sonrası dönemin emperyalist lideri olarak, talan, yağma, sömürü, vahşet ve hatta savunmasız halklara karşı soykırım uygulamalarıyla dünya üzerindeki egemenliğini pekiştirdi.

Ekonomik krizlerden ve toplumsal patlamalardan doğan toplumsal karmaşa ortamı, faşizmin filizlenmesi için bereketli bir toprak olma özelliği taşır.

Yeni sömürgecilik, elbette ki eski sömürgeciliğe nazaran daha az askeri müdahale ve savaş anlamına gelmiyordu. Zira (...) ABD, arka bahçesi Latin Amerika'dan Asya'ya uzanan bir kapsamda yer alan bir çok ülkede askeri darbeler eliyle faşist rejimleri bizzat kendi inşa etti. Yine Soğuk Savaş döneminin saldırıları kapsamında, dünyanın bir çok bölgesindeki sözde bağımsız burjuva devletlerde sayısız anti-komünist, faşist, karşı devrimci örgütler yaratıldı (...) ve devrimci hareketlere karşı ABD emperyalizminin elinde etkin bir silah olarak kullanıldılar. Bu(...) McChartycilik, bağımlı yeni sömürge ülkelerde ABD'nin karşı

devrimci hamlelerini gerçekleştiren faşist kadroların eğitilmesi için ideolojik bir kaynak işlevi gördü.

1970'lere gelindiğinde, emperyalizmin savaş sonrası dönemdeki büyük yükselişi kendi sınırlarına dayandı ve kapitalist emperyalist sisteme içkin çözülmez çelişkilerin etkisiyle, 1920 ve 1930'lu yıllarda faşizmin yükselmesine neden olan emperyalist krize kıyasla daha karmaşık ve uzun süreceği muhtemel inatçı bir stagflasyon süreci başladı. Böylece emperyalizm, 'refah devleti'ni tümüyle ortadan kaldırarak neoliberalizmle birlikte sermaye birikimi sürecinde değişikliğe gitti. Esasında bu, bilgi ve haberleşme teknolojilerinde meydana gelen gelişmelerin sağladığı bir olanak olarak, üretim alanındaki durgunluktan kaynaklanan kar oranlarının azalması eğilimini, finans balonunun şişirilmesiyle yaratılan yeni talan mekanizmaları yoluyla tersine çevirme hamlesiydi.

(...) Bundan kaynaklanan siyasi gericilik çok daha korkunç olacaktı. ABD emperyalizmi, Sovyet blokunun tümüyle çöküşünün ve post-Soğuk Savaş neoliberal durumun ortaya çıkışının arifesinde oldukça kurnaz bir biçimde "İslami terör"ü "yeni düşman" olarak hedefe koyarak ordulaşma stratejisinde oldukça kritik bir denge değişimine gitti ve böylece faşizmin bu sefer daha yoğun bir güçle kendini toparlaması için daha elverişli koşulları yaratmış oldu. Ancak, aşırı sağcı sosyal ekonomik politikalarıyla faşist partilerin sandık yoluyla ve hatta, parlamenter burjuva demokrasi ay-

gıtlarının tipik özelliklerini koruyarak iktidara gelmesi için gerekli olan zemin, açıktan askeri darbelerden ziyade, neoliberal merkezler ve derin gerici güçler tarafından çoktan hazırlanmıştı. Dolayısıyla bugünkü faşizmin veya neo-faşizmin 1930'ların klasik faşizminin basmakalıp versiyonları olması bu anlamda mümkün değildir, ayrıca faşist olarak nitelendirilmeleri için böylesi bir gereklilik yoktur.

Neoliberalizm Koşullarında Faşizm

Marksist-Leninist perspektiften bakıldığında, neoliberal dalga altındaki -güncel-faşizm, sermayenin küreselleşmesi veya uluslararasılaşması diye adlandırılan, yani, mali sermayenin günümüzdeki sınırsız ve kontrol edilemez hareket tarzından bağımsız bir şekilde analiz edilemez. (...) Emperyalizm, refah devletini parçalamaya ve mali sermaye zulmünü büyük bir özelleştirme dalgasıyla birlikte işçi ve ezilenlerin üzerine doğru sınırsız bir biçimde serbest bırakmaya başladığı zaman Sol, neoliberalizme dair açık ve tutarlı bir anlayış geliştiremediği için, bu emperyalist saldırganlık karşısında etkin bir direniş örgütlemekte başarısız olmuştur.

(...) Sermaye karşısında işçi sınıfı direnişini ve ezilenlerin birleşik mücadelesini yadsıyan post-modernizm ve post-Marksizm gibi neoliberal ideolojilerin 80'li yıllarla birlikte ortaya çıkışı, bir çok neo-faşist eğilimin ortaya çıkmasına zemin hazırlayan etkin bir apolitikleşme görevi gördü. Postmodernizm, 'kapitalizmin şeytanlıklarıyla' mücadele etme kılıfı altında bir çok premodern, gerici kimlikleri ve 'alt kültür'ü romantize ederek kutsadı. Bu durum, çeşitli kökten dinci, 'uyanışçı', şovenist, yabancı düşmanı ve otarşik gerici ideolojilerin tarih sahnesine taşınmasını sağlayarak, dünya halklarının dikkatini mali sermayenin küresel hamlelerinden uzak tutmasına sebep oldu.

İşte tüm bu apolitikleşme ortamı, neo-faşist hareketlerin hızla ortaya çıkması için bereketli bir toprak işlevi gördü. Zira neo-faşistler, sosyal ve ekonomik güvensizliğin baskın olduğu kitle psikolojisinden ve aynı zamanda, neoliberal politikalara karşı herhangi bir alternatif sunmayan sosyal demokratlar da dahil olmak üzere geleneksel ana akım partilere dönük umut ve inanç yitiminden istifade etmeyi oldukça hızlı bir biçimde başarırlar. Popülist, romantik, idealist ve ahlaki argümanlarında ton

farkı olsa da, dünyanın her bölgesinde aşağı yukarı aynı siyasi kampanyalarla kitlelere seslenen neo-faşistler, ‘medeniyetler çatışması’ gibi yerel, ulusal, tarihsel ve kültürel farklılıklara dayanarak oluşturulan savlar üzerinden ‘öteki’ olana karşı nefret duygusundan beslenirler.

Faşistler, her ülkenin kendi özelliği kapsamında, etnik, inançsal azınlıklar, göçmenler, dalitler, aşiretler ve diğer ezilen ve marjinalleşti-

Öncesinde nispeten örtük faaliyet yürüten RSS’nin 1970’lerin ortalarından itibaren siyaset sahnesinin spotlarını üzerinde toplaması, emperyalizmin savaş sonrası dönemde karşılaştığı ilk büyük krizin bir ifadesi olan neoliberal dönüşüm süreciyle oldukça yakından ilintilidir.

rilen kesimlerden oluşan toplumun ‘heterojen’ kısmına karşı baskın kültürü temsil eden ‘homojen’ kesimle kurduğu ittifakla dışlayıcı bir çizgi izler. Ve tabii ki, sözde zengin ve elit zümrenin egemenliğini hedef alan retoriklerle süslenmiş, kurumsallaşma ve küreselleşme karşıtı (çoğunlukla sağ populist) bir siyasi duruş, tüm aşırı sağcı neo-faşist güç ve partilerde belirgin bir biçimde göze çarpan özellik olarak karşımıza çıkar. Bugün Avrupa’lı neo-faşistlerin bayraktarlığını yaptığı ‘yeni tarih yazımı’ gibi eğilimler de baskın bir özellik olarak özgünlüğünü korur.

Hitler-Chamberlain-Hoover koalisyonunun Stalin’i mağlup etmesi gerektiği yerde Stalin, Churchill ve Roosevelt anti-faşist ittifakının kurulmasının yanlış olduğunu öne süreren McCarthy tarzı argümanlar, bu yeni tarih yazımı eğilimine örnektir. Zira bu argümana göre eğer ilki gerçekleşmiş olsaydı, Avrupa ‘refah devleti’ gibi bir yükün altına girmeyecek, böylece 1970’lerdeki stagflasyon yaşanmamış olacaktı. Ancak (...) neo-faşist hareketler bir kez iktidara geldi mi, öncesinde hangi populist söylemi sarfetmiş olursa olsun, kendilerini iktidara taşıyan kitlelere ihanet etmekten en ufak derecede bir vicdan azabı duymaksızın uluslararası mali sermayenin ve egemen sınıfların çıkarları yönünde cansiperane bir biçimde hizmet etmekten geri durmazlar.

Hindistan’ın Faşist Dönüşümü

Bugün Hindistan’ı yöneten Hindistan Halk Partisi (BJP), Ulusal Gönüllü Organizasyonu’nun (RSS) politika düzlemindeki aracıdır. Hindutva (şovenist ç.n) ideolojisini benimseyen RSS, faşizmin Avrupa’da belirmeye başladığı 1920’lerde kurulmuş ve başından itibaren Hitler ve Mussolini’ye aşırı derecede hayranlık beslemiştir. Örneğin, RSS’nin kurucusu Hedgewar’ın ideolojik ve siyasal ‘guru’su olan Moonje, 1931’de faşist diktatör Mussolini’yi ziyareti sırasında İtalya’da ‘Kara Gömlekliler’ gibi lümpen paramiliter kuvvetlerin eğitildiği Beden Eğitimi Yüksekokulları’ndan esinlenerek, 1937’de Nasik’teki Bhonsala Askeri Okulu’nu kurmuş ve böylece

RSS kadroları ve Hindutva çetelerinin paramiliter eğitimi kurumsal bir nitelik kazanmıştı. Aslında, Bhonsala askeri okulu ile Hindutva çetelerinin terörist eylemleri arasındaki ilişki, Hermant Karkare'nin başında olduğu Maharashtra Anti-Terör Polis Gücü'nde vücut buluyordu. Ancak şimdi, özellikle de Modi'nin ikinci kez iktidara gelmesinden sonra, Hindistan devletinin askeri aygıtının tamamıyla 'safranlaştırılma'sı bağlamında RSS'nin küçük yaştaki çocukları orduya subay olarak yetiştirmek üzere Hindistan Harp Okulları modelini benimseyen askeri okulların kurulması yönündeki girişimi, RSS'nin Hindistan'daki tüm dizginleri doğrudan eline alması yönünde niteliksel olarak yeni bir düzeye geldiğinin göstergesi olmaktadır.

Ağırlıklı olarak kahverengi tenlilerin baskın olduğu Hindistan gibi bir ülkede beyaz ırk üstünlüğü düşüncesiyle birlikte Müslümanlara yönelik soykırımcı nefreti benimseyen bir faşist örgüt olan RSS, başından beri İngiliz emperyalizminin hizmetinde olarak bağımsızlık mücadelesinden uzak durdu ve böylece uzun yıllar Hindistan'ın ana akım siyaset sahnesinin dışında kaldı. Brahmancı Hindu üstünlüğü vanlısı bir örgüt olan

RSS, Hindistan Anayasasına şiddetle karşı çıkmış ve yerine sözde tüm kasta eşitlik sağlaması gereken bir Cumhuriyetçi Anayasa için 'manu smriti'yi (Kast sisteminin kutsal kitabını) önermişti. Terörizm gerekçesiyle üç kez yasaklanmış olmasına rağmen RSS, İndira Gandhi'nin olağanüstü hal döneminde gerçekleştirdiği 'takdire şayan eylemleri' sayesinde ana akım siyasete adımını atmayı başardı. O dönemden itibaren de yüzlerce gizli ve açık terörist gruptan oluşan, ultra sağcı bir ekonomi anlayışı ve felsefesinin yanı sıra emperyalist kampın lideri ABD emperyalizmine duyduğu sarsılmaz sadakati ile dünya çapında genişleyen ve kök salan 'Sangh Parivar'a (Hindu milliyetçisi örgütlerin toplamı için kullanılan çatı terim ç.n) liderlik eden bir örgüt olarak RSS, uçsuz bucaksız şirket fonlarıyla desteklenen denizaşırı uzantıları ve kurumlarıyla dünyanın en büyük faşist örgütü haline geldi.

Öncesinde nispeten örtük faaliyet yürüten RSS'nin 1970'lerin ortalarından itibaren siyaset sahnesinin spotlarını üzerinde toplaması, emperyalizmin savaş sonrası dönemde karşılaştığı ilk büyük krizin bir ifadesi olan neoliberal dönüşüm süre-

ciyle oldukça yakından ilintilidir. Hindistan 1970'lerle birlikte, bir yandan emperyalist sermayeye, yeni sömürgeci talana daha fazla entegre olurken diğer yandan mevcut çelişkileri daha fazla ağırlaştırarak benzeri görülmemiş bir siyasi-ekonomik istikrarsızlığın pençesindeydi. İşbirlikçi Hindistan devleti, bu krizi Indira Gandhi'nin 1975'te OHAL ilan etmesiyle karşıladı. ABD destekli RSS açısından ise OHAL karşıtı kampanya, bu süreçte Sovyetler Birliği ile ittifak halinde olan Indira Gandhi'ye karşı oldukça elverişli bir politika olarak öne çıktı.

RSS ideolojisinde fvücut bulan Hindistan faşizminin özgün özelliği, teokratik Hindu devleti veya Hindu Krallığı kurma hedefindeki Hindutva veya diğer bir deyişle saldırgan 'Hindu milliyetçiliği'dir.

OHAL'in kaldırılması ve Indira Gandhi'nin 1980'de tekrar iktidara gelmesini ise oldukça sıkı koşullarla sabitlenen IMF kredileriyle birlikte Hindistan'ın ABD diktasına rezil bir biçimde teslim olması izledi. İşte bu şiddetli kriz ortamı, aşırı sağcı fanatik RSS'nin, Hindistan iktidarını ele geçirmek için bir siyasi parti olarak BJP'yi oluşturma stratejisini şekillendirmesine yol açtı. Ardından gelen süreçte topladığı ılımlı-Hindutva Kongresi'nin yatıştırıcı etkisinden oldukça etkin bir biçimde faydalanan RSS, böylece çok kısa bir zaman

içerisinde BJP'yi Hindistan'ın en büyük yönetici sınıf partisi haline getirdi.

Böylece, Indira Gandhi'nin 1984'te öldürülmesinin ardından Ram Janmabhoomi hareketinin yükselişi, Babri Mescidi'nin 1992 yılında (ayaklanan Hindular tarafından ç.n) yıkılması, 1990'ların sonlarında Vajpayee liderliğindeki hükümetin kurulması, 2002'deki Gujarat soykırımı, Modi rejiminin önce 2014'te, sonrasında ise 2019'da ikinci kez iktidara gelmesi gibi dönüm noktalarının damgasını vurduğu uzun bir süreç içerisinde Hindistan'ın faşistleşmesi niteliksel olarak yeni bir aşamaya ulaştı. Şimdi ise, hali hazırda yürürlükte olan faşist dönüşümün tamamlanması için gerekli olan, tüm anayasal, idari ve kurumsal yapıların safranlaşması sürecinin ikinci Modi iktidarıyla devam etmesiyle birlikte RSS, nihai amacı olan Hindu Krallığı'nı kurma yolunda ilerliyor. Bu anlamda Modi'nin tekeli-safran iktidarı, Keşmir'in zor yoluyla Hindistan Birliği'ne dahil edilmesi, herkesi bağlayan tek bir sivil yasa güzellemesi altında Hindu yasalarının sert bir biçimde dayatılması veya Babri Mescidi'nin yerine Ram Tapınağı'nın inşa edilmesi gibi örneklerde kendisini gösterdiği üzere Hindu çoğunlukçu bir krallık için gereken tüm nitelikleri kazanmaya sıkı sıkıya bağlı, tipik bir faşist devlet olduğunu gösteriyor. Müslüman karşıtlığı, ezilen kastları Hindutva ideolojisine tabi kılan pan-Hinduiist homojenleştirme, bilimsel-rasyonel düşünce gibi modernitenin tüm değerlerini reddetme, muhafazakar ve

gerici bir gelenekçilik kültürünün geliştirilmesi, farklı düşünmenin veya muhalefet etmenin vatan hainliği olarak kodlanması, kahramanlığın kutsanması, komünizm karşıtlığı ve ödün vermez bir biçimde mali sermayeye entegrasyon gibi tekeli 'safran' faşizminin diğer özgünlükleri de bu çerçevede anlam kazanıyor.

Marksistlere göre gelişen ve başka bir biçim kazanan her toplumsal olgu, kaçınılmaz olarak bulunduğu bağlamın özgün koşullarına adapte olur. Faşizmin mali sermayenin hegemonyasıyla ayrılmaz bir bütünleşiklik içerisinde olması, elbette ki onun evrensel karakterini oluşturmaktadır.

Ancak, faşizme her durumda geçerliliğini koruyan evrensel bir model veya biçim atfetmek yanlışır ve böylesi bir yaklaşım aynı zamanda anti-faşist mücadelenin inşasını sekteye uğratan bir rol oynar. Komintern'in 7. Kongresi'ndeki kapanış konuşmasında faşizmin mali sermaye için sıkı bir dayanak noktası olduğunu belirten Dimitrov, aynı zamanda faşizmin sömürge ve yeni sömürge ülkelerdeki farklı gelişim seyri izlediğinin de altını çizmişti. Bu ülkeler için "*Almanya, İtalya ve diğer kapitalist ülkelerde görmeye alıştığımız biçimde tek bir faşizm türünden bahsedilemeyeceği*"ni belirten Dimitrov, faşizmin farklı biçimler alabileceği bu ülkelerin özgün ekonomik, siyasal ve tarihsel koşullarının analiz edilmesi gerektiğini ileri sürmüştü. Bu anlamda, bugünün komünistlerinin Hindistan'daki faşizmi alt edecek yöntemleri formüle

etmesinin koşulu, ancak ve ancak Hindutva faşizminin mali sermayeyle bütünleşmesine uygun bir zemin sunan ülkeye özgün koşulların kavranmasıyla mümkün olacaktır.

RSS ideolojisinde vücut bulan Hindistan faşizminin özgün özelliği, teokratik Hindu devleti veya Hindu Krallığı kurma hedefindeki Hindutva veya diğer bir deyişle saldırgan 'Hindu milliyetçiliği'dir. Ancak açık bir şekilde görüleceği üzere, bu milliyetçilik, ulusal burjuva çıkarları koruma uğruna yıkıcı savaşlar yürüten klasik faşizme göre farklılıklar içerir. Uzun yıllar sömürgecilik ve yeni sömürgecilik baskısı altında ezilen Afrika, Asya, Latin Amerika ülkelerindeki milliyetçilik (veya yurtseverlik), anti-emperyalist ve sömürgecilik karşıtı mücadeleye içkin bir olguydu ve bu nedenle anti-emperyalizm, milliyetçiliğin kaçınılmaz bir bileşeni olma özelliğindedi. Ancak bu bağlamda RSS, ne sömürgecilik döneminde ne de savaş sonrası yeni sömürgecilik döneminde bağımsız bir ulusal kapitalist gelişim doğrultusunda herhangi bir girişim içersinde olmadı. Aksine, tüm siyasal tarihi boyunca bu anlamdaki bir milliyetçiliğe veya yurtseverliğe ihanet etti. Bugün bile, neoliberal tekelleşme doğrultusundaki aşırı sağcı ekonomik yönelimi, onun yeni sömürgeci küresel düzenin lideri ABD emperyalizmine bütünüyle biat ettiği gerçeğini kanıtlar niteliktedir. Savunduğu 'kültürel milliyetçilik', uluslararası mali sermayeye uşaklık ettiği gerçeğini kamufle etmekten başka bir amaç içermez. (...)

Brahmanacı Hindutva üstünlüğüne dayanan bir ideolojik yönelim, Hindistan faşizmini diğerlerinden çok daha fazla tehlikeli kılan bir öznel-lik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu ideoloji, Hindistan halkının çoğunluğunu oluşturan ezilen kastları hiçbir demokratik ve medeni hakka layık olmayan alt-insan kategorisinde görmektedir. Bunun sonucu olarak Modi iktidarı altında Dalitlere ve diğer ezilen kastalara yönelik kitlesel linç, tecavüz ve töre cinayeti gibi en vahşi gaddarlık biçimleri kurumsal bir şekilde uygulanmaktadır. Diğer yandan RSS, kimlik politikalarını en kurnaz ve oportunist şekilde kullanan bir yapı olarak diğerlerinden belirgin bir biçimde öne çıkar.

RSS ideolojisinde Rüvüt bulan Hindistan faşizminin özgün özelliği, teokratik Hindu devleti veya Hindu Krallığı kurma hedefindeki Hindutva veya diğer bir deyişle saldırgan 'Hindu milliyetçiliği'dir.

Zira bir yandan ezilen kastların zor yoluyla Hindutva cemaatine dahil edilme sürecini işletirken diğer yandan kastle dayalı seçmen bölgeleri yaratarak böl-yönet politikası izleyen RSS, böylece bir çok kast tabanlı partinin parçalanarak safran çoğunlukçuluğu altında erimesine yol açmaktadır. Bu anlamda, kurumsal sermayeye karşı kesintisiz mücadele yürütmenin yanı sıra, Brahmanacı kast sistemine karşı uygun ideolojik

ve pratik müdahalelerde bulunan direniş biçimlerinin sergilenmesi, Hindistan özelinde farklı ekonomik, sosyal ve kültürel boyutlara sahip olan anti-faşist hareket için temel bir görev olarak varlığını korumaktadır.

1930'larda, İtalya ve Almanya emperyalist rejimler olarak faşizmi benimserken, Sovyetler Birliği ve Komintern ise anti-faşist mücadelelenin ideolojik ve siyasi önderliğini yürütmekteydi. Bugün ise sadece Avrupa'da on kadar neo-faşist parti iktidarı elinde tutuyor ve mali oligarşi tarafından desteklenen bu partiler aynı zamanda işçilere ve göçmenlere karşı Pan-Avrupacı bir faşist ittifakı temsil ediyorlar. Ayrıca, Avrupa'da(...)bugün uluslararasılaşmış bir mali sermaye gerçeği var. Bu anlamda, mali sermayenin uluslararasılaşmasına bağlı olarak oldukça karmaşık boyutlar içeren sermaye birikimi ve beraberinde gelen çürüme ve gericilik, 21. yüzyıl faşizminin kaçınılmaz olarak çok daha fazla baskıcı ve militarist olmasına yol açıyor. Bugünün komünist hareketi ise, ideolojik politik zayıflığından ötürü, bu faşist tehlikeyi doğru bir biçimde tahlil etme ve ona karşı mücadele etme görevini layıkıyla yerine getirmekte yetersiz kalıyor. Komünistlerin anti-faşist cephe veya platformlara yönelik yaklaşımlarında açıklığa kavuşmaları bu hususta önemli bir yer teşkil ediyor.

Dimitrov'un Komintern'in 7. Kongresi'nde faşizme dair vurgulamış olduğu gözlemleri bugün için bile geçerliliğini korumaktadır. Örneğin Dimitrov, emperyalist burjuvazinin faşizm yoluyla tecelli etmesini,

kapitalist yağmayı daha yoğunluklu bir biçimde gerçekleştirmek için sınıf egemenliğinin devlet biçiminde değişikliğe gidilmesi kapsamında ele almıştı. Güncelliğini koruyan bir diğer saptaması ise, sosyal demokratların sınıf işbirlikçisi tutumu üzerinedir. 1930'lardaki anti-faşist cephe içerisinde burjuva rejimlerle yapılan ittifakta çıkan zayıflıktan doğru Stalin de Dimitrov'un bu görüşünü desteklemişti.(...)

Bugün neoliberal çerçevede yürürlükte olan faşist saldırganlık, hem emperyalist hem de işbirlikçi burjuvazinin yanı sıra neoliberal politikaları savunan sosyal demokratlar tarafından da temsil edilen mali sermayenin üstyapıda yarattığı ideolojik ve kültürel yozlaşmayı da beraberinde getiriyor. Bu bağlamda komünistlerin antifaşist cephe içerisinde yer alacak dost ve hısımlar arasında ayırım yapma konusunda daha dikkatli olması ve sosyal demokratların ileri bölüklerini neoliberal faşizme karşı mücadele saflarına kazandırması gerekiyor. Hindistan özelinde, sosyal demokrat önderler de dahil olmak üzere egemen sınıf partileri çoktan bugünkü faşizmin temelini oluşturan neoliberal özelleştirmeden yana saf tutmuş durumdadır. Bu koşullar altında anti-faşist bir karşı saldırının örgütlenmesi için geçmiş deneylerden çıkarılan dersle-

rin ışığında bugünkü durumun somut tahlili elzemliliğini koruyor.

Partimiz CPI(ML) Red Star Merkez Komitesi, partimizin 11. Kongre'sinde kabul edilen siyasi değerlendirmenin doğrultusunda ve ayrıca Modi'nin ikinci kez seçilmesinden doğan niteliksel değişikliklerin değerlendirilmesi ışığında, mücadeleciler sol güçlerin devrimci birliğinin kurumsal-safran faşizmine karşı savaşında merkezi bir rol oynadığını vurgulamaktadır. Kitle hareketi ile birlikte faşizmin tüm görünümüne karşı etkin bir direniş içerisinde olacak sınıf savaşımının örgütlenmesi böylesi bir devrimci birliğin temelini oluşturmaktadır. Bu sürecin başlaması adına partimiz, hem parlamenter hem de parlamento dışı anti-faşist mücadeleyi ulusal ve enternasyonalist düzeyde yürütecek asgari ortak bir programa dayanan kitlesel platformların geliştirilmesi imkanlarını tartışmak üzere mücadeleciler sol güçlere açık bir çağrıda bulunmuştur. Bir tarafta tüm demokrat ve ilerici güçleri birleştirmeye, diğer yandan ise kurumsal safran faşizmiyle ittifak halinde olan tüm gerici güçleri izole etmeye hizmet edecek böylesi bir girişimin, halklarımız için demokrasiyi kazanma yönündeki çabalarımızın izinden gideceğine inanıyoruz.

Doğanın İnsancıllaştırılması ve Marksizmin Doğallaştırılması*

Troy Vettese

Kapitalizm, doğuştan, yenilenebilir enerjiye elverişli değildir ve gerçek aşkı, fosil yakıtlarını asla terk etmeyecektir. Kapitalizmin süregiden doğanın insancıllaştırılmasının devam edeceğini iddia eden çıkabilir, ancak bunun sadece daha kirli fosil yakıtlarla yürütüleceğini eklemek durumundadır. Bu, Fish'in parlak yeşil arkadaşlarının oldukça saf olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu makalede, Schmidt'in Marx'ta Doğa Kavramı (2014 [1971]), Paul Burkett'in Marx ve Doğa (2015 [1999]), Andreas Malm'ın Fosil Sermaye: Buhar Gücünün Yükselişi ve Küresel Isınmanın Kökeni (2016) ve Kenneth Fish'in Yaşayan Fabrikalar (2013) eserleri incelenmiştir. İlk iki kitabın yeni baskıları yayınlandı ve eko-marksizmin temel metinleri olması nedeniyle tekrar incelemeye değer eserlerdir. Schmidt ve Burkett'in eserlerinin ikisi de doğanın diyalektiği üzerine yapılan çalışmalar olsa da, Karl Marx'ın ekolojik bir anlayış taşıyıp taşımadığı sorusuna farklı yanıtlar

verirler. Fish, genetik yapısı değiştirilmiş (transgenik) hayvanların sanayileşmenin mantıklı ereği olduğunu öne sürerken Malm, kapitalizmin uzun süredir fosil yakıtları sınıf mücadelesinin bir silahı olarak kullandığını gösteriyor. Dört bilim insanı da, Marx'ın doğal bir sistem olarak kapitalizm ile derinlemesine ilgilendiğini vurguluyor. Dört kitabı birbirine bağlayan temel fikirlerden biri, Marx'ın “doğanın insancıllaştırılması” olarak adlandırdığı süreçtir. (...)

Alfred Schmidt, kendi doktora hocası Horkheimer ve Adorno tarafından başlatılan çalışmaları, Frank-

*Harvard Üniversitesi'nden Troy Vettese'nin historicalmaterialism.org sitesinde yayınlanan bu yazısı Markist Teori tarafından çevirilmiş, kısaltılarak yayınlanmıştır.

furt Okulu'nun ana teması olan doğa üzerine bir inceleme yaparak sürdürdü. Tez çalışmasından dönüştürülen *Marx'taki Doğa Kavramı* kitabı, eko-marksizm külliyatına ufuk açıcı bir katkı olarak görülmelidir.(...) Schmidt'in öncelikli amacı, eserlerini, özellikle de *Grundrisse*'yi dikkatlice okuyarak Karl Marx'ın doğa felsefesinin gelişiminin izini sürmektir. Etkileyici bir şekilde, Schmidt'in monografik incelemesi, yeniden keşfedilen *Grundrisse*'ye dayanan belki de ilk metindi.¹ Schmidt, başlangıçta hem Marx'ın doğa anlayışının yarattığı etkileri hem de onun on dokuzuncu yüzyıl tartışmalarına yaptığı orijinal katkıları anlattı. Marx, G.W.F. Hegel'den oldukça yararlanmıştı ancak Hegel doğayı düşünce aracılığıyla insanla bağdaşan bir "yabancılaşma anı" ("*Moment der Entäußerung*") olarak tarif ederken Marx ise doğa ile insanlık arasındaki bu uzlaşmanın insan yaşamı ve emeğin maddi süreçlerinden kaynaklandığını vurgular. Schmidt, emek harcayan benzersiz bir hayvan olsa da Marx'ın insanları her zaman doğanın bir parçası olarak gördüğünü gösterdi. Yine de, emek gücünün kendisi "*yalnızca doğanın gücünün bir tezahürü*" idi.² Emek aracılığıyla, "insan, kendisini doğanın kendi güçlerinden biri olarak doğaya karşı koyar" ve "*dış dünyaya etki ederek ve onu değiştirerek, aynı zamanda kendi doğasını değiştirir*".³ Böylelikle

Marx'ın analizi doğa ile toplum arasındaki kavramsal çatışmayı kapatır.

Herhangi bir iyi Frankfurt Okulu öğrencisi gibi, Schmidt de iki cephede, popüler Batı Avrupalı filozoflara ve Sovyet akademisinin ortodoksisine karşı savaştı. Schmidt'in *Grundrisse*'ye olan güveni 'polemikçi' idi. Çünkü bu kaynağın, o günlerde revaçta olan 1844 Paris El Yazmaları'nın aşırı kullanımına bir panzehir olduğuna inanıyordu.⁴ El Yazmaları üzerine yaptıkları araştırmalar, "tarih dışı antropoloji" ve "yabancılaşma"nın aşırı duygusal okumalarından biraz daha fazlasını içeriyordu.⁵ Schmidt, Marx'ın erken dönem romantik idealizminin nasıl ekonomik-biyolojik bir materyalizme pekiştirdiğini izini sürerek, Marx'ın entelektüel gelişimini tarihselleştirmekle daha fazla ilgileniyordu. Doğu cephesinde, Schmidt, Friedrich Engels'in Doğanın Diyalektiği'ndeki geleneğini takip eden SSCB'deki çevre filozoflarına karşı savaştı. Schmidt, saygılı ama derinlemesine bir şekilde Engels'i, doğanın, toplum dışında bilim tarafından açığa çıkarılan zamansız bir şey olduğunu varsaydığı için eleştirdi. Bu, diye kaydediyordu Schmidt - yeterince ironik bir şekilde - oldukça diyalektikdışı bir yaklaşım! Buna karşılık Marx, doğa "yasalarının" yalnızca insan bağlamında anlaşılabilirliğini savundu: "Bu 'saf' doğa bilimi bile, onun malzemeleri gibi,

1 Schmidt 2013, s. 9.

2 Alıntı: Schmidt 2013, s. 16.

3 Alıntı: Schmidt 2013, s. 16.

4 Schmidt 2013, s. 9.

5 Schmidt 2013, s. 9 ve 129.

yalnızca insanın duyusal faaliyetleri olan ticaret ve sanayi yoluyla, bir amaca kavuştu”.⁶ Veya daha da doğrudan şöyle diyordu: “Bir doğa yasası kavramı insanın doğaya hakim olma uğraşı olmadan düşünülemez.”⁷

Keskinliğine rağmen, Schmidt’in çalışmaları akademik bilimsel tartışmalar üzerinde fazla etkili olmadı. Neil Smith ve çalışma ortağı Phil O’Keefe 1980’de doğa hakkındaki felsefi tartışmaları derlemelerinde, Schmidt’in çalışmalarının sık sık alıntılandığını, ancak eleştirel olarak itibar görmediğini veya değerlendirilmediğini gözlemlədiler.⁸ Yeşil-Sol tartışmalarında bu küçük parmak izi bile yıllar ilerledikçe parçalanıp ufalacaktı. Kısa süre sonra da, Yeşil-Sol’un büyük bir kısmı tarafından, Marx’ın çevre hakkında yararlı hiçbir şey söylemediği kabul gördü. Bu kolektif entelektüel değişimin sebepleri belki de o zamanki atmosferde yatıyordu. Doğu Almanya’nın kötü şöhretli Ostluft’u ya da Pripyat’tan esen radyoaktif gaz bulutları, ekomarksizme karşı havadan gelen bir reddiye rolü oynadı. Polanyi’nin politik ekonomisine Marx’tan daha fazla yakınlık hissettiğini belirten James O’Connor’ın 1988’de “kapitalizmin ikinci çelişkisi” adlı etkili tezini yayınladığı zamanlar o günlerdeki havayı temsil ediyordu. Bu kayma, O’Connor’ın, ‘eko-sosyalistlerin’ entelektüel yurdu olan Ka-

pitalizm, Doğa, Sosyalizm dergisinde yayınlanan makalelerin çoğunda belirgindi - ama özellikle de “ekomarksist” olmayanların. Verso’nun Marx’taki Doğa Kavramı’nı yeniden basması takdire şayan olsa da, Schmidt’in katkısını perspektife koyacak ve neden tekrar okumaya değer olduğunu vurgulayabilecek bir tanıtım makalesi eklemeyen yapıları yine de utanç verici. Schmidt’in Marx’ı veya Engels’i aşırıya kaçmış prometheusçular olarak görmediğini veya Marksist geleneğin daha başka çevreci amaçlarla kurtarılmayacağını ve tekrar kullanılamayacağını açıkladığı 1993’teki Alman baskısına önsözü bile buna yardımcı olabiliirdi.¹⁰ Bu Schmidt’i, Paul Burkett gibi onu entelektüel bir antagonist gören, devam eden eko-marksist nesiller için çekici hale getirebilirdi.

(...)

Birçok yönden, Marx ve Doğa, ekomarksizmi 1962’de Marx’taki Doğa Kavramı’nın yayınlanmasıyla başladığı yere geri getirdi, çünkü her iki kitap da Marx’ın doğaya dair dağınık düşüncelerini tutarlı bir felsefi sistem halinde yeniden düzenleme girişimleridir.(...)

Sorun şu ki, Schmidt doğanın insancıllaştırılması kavramsal sorununun, Marx’ın doğanın diyalektiği anlayışının önemli bir bileşeni olduğunu vurgulamasına rağmen Burkett, bu kavramsallaştırmada tamamen yan çiziyor. Doğanın insan-

6 Alıntı: Schmidt 2013, s. 33.

7 Schmidt 2013, s. 70.

8 Smith ve O’Keefe 1980, s. 33.

9 O’Connor 1988. Ayrıca bkz. Foster 2014

10 Schmidt 1993.

cillaştırılması, insanlığın, emeği toplumsal sonuçlara ulaşmak için doğal sistemler içindeki enerji akışını yeniden yönlendirmek üzere bir araç olarak kullandığı süreçtir. Veya Marx'ın Kapital'de söylediği gibi: *“İnsan kendi gereksinimlerine uygun biçimdeki doğanın ürünlerini ele geçirmek için kollarını, bacaklarını, kafasını, ellerini, yani vücudunun doğal güçlerini harekete geçirerek doğanın*

Endüstriyel işgücü Emülsüzleştirme yoluyla varlık yokluk durumuna zorlandıktan sonra, alt sınıfların yaşam beklentisi, Büyük Veba Salgını ve nüfusun ortalama boyunun kısaldığı dönemden bu yana görülmeyen seviyelere düştü.

kendi güçlerinden biri olarak onun karşısına çıkar. Böylece dış dünyaya etki ederek ve onu değiştirerek, aynı zamanda kendi doğasını değiştirir.”¹¹ Marx'ın tartıştığı üzere emek, “doğanın kendisi için’liğini bizim için’liğe dönüştürme” pratiğidir ve bu nedenle emeğin insan ve doğa antitezinin ötesinde nihai bir aşkınlık vaat ettiğini söyler.¹² Bu kavram, Marx'ın hem “genç” hem de “olgun”

aşamalarında ortaya çıkan nadir örneklerden biridir. Dikkat çekici bir şekilde, Burkett, Marx ve Doğa'da bir kez bile bu kavramdan söz etmez.¹³ Bu sıkıntılı kavramın önüne geçmek için, Burkett, onu bir “Stalinist” olarak kınayarak Schmidt'ten kopmaya zorlanır.¹⁴ Çevreci Sol tarafından kullanılmaya hazır basit, steril bir Marx'a sahip olma isteği, kavramsal açıdan eko-marksizm için sınırlayıcıdır. Ne Burkett, ne de Foster, son çalışmaları Marx ve Dünya'da (2016) görülebileceği gibi, bu bayağı pozisyondan vazgeçemediler. Marx, doğanın insancillaştırılmasını kapitalizmden önce ortaya çıkmış, kapitalizmi içeren ve ondan sonra da devam edecek bir süreç olarak görüyordu, çünkü emeğin kendisi tarihselliği aşan bir faaliyettir. Ona göre, kapitalizm altında doğanın insancillaştırılmasındaki tek sorun, işçilerin özgür olmaması ve dolayısıyla meta üretiminin özü gereği yabancılaştırıcı olmasıdır: *“Bütün keşiflerimiz ve ilerlememiz, maddi güçleri entelektüel bir yaşamla donatmak ve insan yaşamını maddi bir güçle aptallaştırmaktan başka sonuç vermiyor.”*¹⁵ Burkett savını pastoral bir komünist toplum üzerine kuruyor, ancak bu, ekolojik farkındalığa dayanan bir toplumla aynı anlama gelmez. Marx, dünyayı bir bahçeye

11 Alıntı: Schmidt 2013, s. 76.

12 Alıntı: Schmidt 2013, s. 76.

13 Burkett ve Foster'ın yakın zamandaki ortak yazılmış kitapları Marx ve Dünya, ilk bölümünü bu sorunlu kavrama ayırsa da Schmidt'in kaygılarının hepsine tümüyle değinmiyor. Garip bir şekilde, doğanın insancillaştırılması sürecini, gerçekten Foster'ın Marx'ın düşüncesinin ekolojik sınırlarının bir ifadesinden çok entelektüel bir yanılmacası olan “metabolik yarık” sorunu olarak yeniden ele alma denemesine giriyor. Foster and Burkett 2016, s. 61–83.

14 Burkett 1997, s. 164.

15 Schmidt 2013, epigrafi.

veya çiftliğe dönüştürmek isteyen, diğer türlerin kötü durumlarına çok az önem veren tipik bir on dokuzuncu yüzyıl Almanı idi. Schmidt, Marx'ın "güzel Bavyera kırsalının nihayet modern yetiştirme teknikleri ve modern makineler tarafından sürülmesi gerektiği"ni söylediği ve bir doğasevere sataştığı bir anekdotunu anımsatıyor.¹⁶ Marx, doğanın içkin değeri olduğu önermesini "çocukça" diye nitelendirir.¹⁷

Schmidt, komünizmde doğanın yerinin ne olacağı üzerine Marx'ın kendi öngörüsünün anlatımını sunarken gerçeğe Burket'ten daha yakın görünüyor. Schmidt, Marx'ın öngörüsünden alıntı yapar; buna göre komünist bir toplumda doğanın insancillaştırılması özgürleştirici bir güç olacaktır; çünkü "*toplumun doğaya üzerindeki hakimiyeti, eş zamanlı olarak insan üzerindeki hakimiyet lanetinden ve böylece doğal tarihin kör saltanatını sürdürme lanetinden kurtulacaktır*".¹⁸ Yine de, bu "kör doğal tarih" doğanın içkin değeridir; altıncı kitlesel yokoluştan kaçınmasının ifadesidir ve bununla birlikte eko-marksizmin uygulanabilir bir uğraş olarak geliştirilmesi umududur.

(...)

Genç bir eko-marksist olan Kenneth Fish, biyoteknoloji endüstrisinin tuhaf, genetiği değiştirilmiş yaratıklarını inceleyerek Schmidt'in doğanın insancillaştırılmasına olan ilgisini diriltiyor.

(...)

Fish, Benton'un kategorilerini yeniden kullanılabilir hale getiriyor ve bunları Yaşayan Fabrikalar'da müthiş bir etkinlikle kullanıyor.¹⁹ Benton'un çerçevesi dahilindeki olası her emek türünü dikkatlice incelemesinin ardından Fish, yaşayan fabrikalar bağlamında nasıl birbirlerinden ayrıştıklarını gösteriyor. Burket'in aksine, Fish'in amacı sadece Benton'un kavramlarının hatalı olduğunu göstermek değil, kapitalizmin evriminde yaşayan fabrikaların getirdiği yeniliği ortaya koymaktır. Fish, yaşayan fabrikaların kısmen ekstraktif olduğunu iddia ediyor, çünkü değerli bir madene benzer şekilde arzu edilen bir gen üretilmek yerine doğada "bulunur" ve gömülü olduğu yerden çıkarılması gerekir. (...)

Fish'in analizinin zenginliği, Malm'in analizi ile birlikte okunduğunda daha belirgindir. Fish gibi, Malm de kapitalist çağın, ancak insanlar ilk olarak "doğa güçlerinden" faydalandıklarında gerçekten başladığını düşünüyor. İnsan dışı enerji kaynaklarından istifade etmek, kapitalist teknolojilerin ilk kez ortaya çıkmasına olanak sağladı. Malm, Marx'ın makineyi bir enerji kaynağına bağlandığında "ölü emeğin" "canlandığı" şeklindeki "çok gizemli bir şey" nitelendirmesinden alıntı yaparak açıklar bunu.²⁰ Bu endüstriyel-ekolojik aparat daha sonra yaşayan "canlı" işçinin kaybettiği beceri-

16 Schmidt 2013, s. 132.

17 Age.

18 Schmidt 2013, s. 13.

19 Benton 1989, s. 66-70.

20 Malm 2016, s. 275.

sini kapsayarak ve işinin temposunu dikte ederek onları baskı altına alır. (...)Birçok marksist akademisyen Marx'ın renkli dilini inceler, ancak nadiren metaforik seviyenin ötesine, analitik olana geçer. Malm, bu "buhar şeytani ifadesinin [...] proleter deyiminin uyarlanmasından başka bir şey olarak yorumlanmayacağı" iddia eder.²¹ Ancak Fish, fabrikayı insancıl bir doğal sistem olarak ortaya koymak üzere Marx'ın metaforlarını doğrudan kendi çerçevesine entegre eder. Schmidt, Fish'in ayrımları bulanıklaştırmasından şaşkınlık duymazdı. Grundrisse'nin ilk okurlarından biri olarak, Marx'ın, makinelerin gelişeceğini, "bütünüyle otomasyona" ulaşacağını, işçileri birer "gözetmen ve düzenleyici" haline getireceği öngörüsünün farkındaydı.²² Fish'in iddiasına göre, yaşayan fabrikalar, kapitalizmin doğayı taklit etmediğini, doğanın kendisi olduğunu açığa kavuşturmaya hizmet ediyor. Bu insancılaştırılmış doğadan toplumsal amaçlara ulaşmada yararlanıldı ve bu nedenle kapitalizm "doğanın sabit sermaye biçiminde insancılaştırılması" olarak görülme-lidir.²³ Her ne kadar Fish, Benton'ın analizinden birçok şey almış olsa da, Benton'ın "oldukça fantastik türsel narsisizm" olarak sert bir şekilde eleştirdiği bir süreç olarak doğanın insancılaştırılması nefretini pay-

laşmaz.²⁴ Bunun sebebi, bu sürecin, Fish'in lisans sonrası çalışmalarında entelektüel amacının maddi formu olan insan-doğa ikiliğini yok etmesidir. Doğanın insancılaştırılmasını savunmasında Fish, kapitalizmin çevreyi "yok ettiğini" veya toplum ile doğa arasında bir "yarılma" yarattığını söylemenin yanlış olduğunu aksine kapitalizmin doğal bir sistem olduğunu savunur.²⁵ Dahası Fish, Silikon Vadisi tekno-iyimserliği, Tüm Dünya Kataloğu²⁶ sözde kirliliği ve "Üçüncü Yol" neoliberalizminin garip bir karışımı olan "parlak yeşiller" olarak bilinen tartışmalı bir çevreci grubun ideolojisini benimsemeye kadar gider. Parlak yeşiller, insanlığın sahneye çıkışını doğal bir güç olarak kabul eder ve "iyi bir Antroposen" için çağrı yapar, çünkü "tanrılar olarak biz de bunu yapmada daha iyi olabiliriz."²⁷ Bir eko-marksistin kendisini gen bankalarına, eko-finansa ve jeo-mühendisliğe inancını açıklamış bir grupla aynı çizgiye koyması en azından şaşırtıcıdır. Bu nahoş politik ittifak, solu, doğanın insancılaştırılmasına kuşkuyla yaklaştırmalıdır.

Bununla birlikte yine de Fish, doğanın insancılaştırılması kavramının Marksistlere antroposen hakkında filizlenen tartışmalara girmede bir kapı açtığını fark ederken haklıdır. Marx bazen zamanından önce gelmiş bir antroposen filozofu gibi gö-

21 Age.

22 Alıntı: Schmidt 2013, s. 147.

23 Fish 2013, s. 189.

24 Benton 1993, s. 32.

25 "Metabolik yarı" kavramı 2000'de Foster tarafından popüler hale getirilmiştir.

26 1968-1972 yılları arasında yılda birkaç kez Stewart Brand tarafından yayınlanan ve daha sonra 1998 yılına kadar zaman zaman, daha sonra 1998'e kadar yayınlanan bir Amerikan karşı kültür dergisi ve ürün kataloğuydu. (Wikipedia)

27 Kingsworth 2012. Alıntı Hamilton 2015, s. 203-5

rünmektedir. Alman İdeolojisi'nde, o ve Engels, Ludwig Feuerbach'a, doğayı tarihsel bir eser olarak görmek yerine, saf bir doğaya inandığı için saldırırlar: "İnsanlık tarihinden önce gelen doğa anlamında Doğa'nın, Feuerbach'ın içinde yaşadığı doğayla hiçbir ilgisi yoktur, bu Doğa günümüzde artık hiçbir yerde (belki de yakın tarihte ortaya çıkmış birkaç Avustralya mercan adası hariç) bulunmaz ve bu nedenle, Feuerbach için mevcut olmayan bir doğadır."

²⁸ Ayrıca, Marx, doğanın insancıllaştırılması sürecini, nihayetinde gerçekleşebilecek bir süreç olarak öngörmüştür. Ona göre, insanlar sadece emek harcayan tek hayvan türü olmakla kalmayıp aynı zamanda "insanın evrenselliğini" kanıtlayan bir eylem olarak çok özgün bir şekilde "en azından potansiyel olarak doğanın tamamına el koyabilirlerdi."²⁹

Malm doğanın insancıllaştırılmasını doğrudan tartışmamakla birlikte, antroposen kavramının tam bir eleştirisini sunar. Savurgan ve zenginlerin tek başına yarattıkları keşmekeş nedeniyle yoksul ve güçsüzlerin bu şekilde suçlanması girişiminden iğrendiğini belirtir Malm. Fosil Sermaye kitabı, sanayileşmenin en başından beri, bir avuç kapitalistin nüfusun çoğunluğu üzerinde zorla uyguladığı bir süreç olduğunu açıkça ortaya koyuyor. Gerçekten de, işçi sınıfı on dokuzuncu yüzyılın ilk yarısında, fabrika sisteminin genişlemesi ve derinleşmesi süresince sık sık isyan etmiştir. İşçiler - çocuklar, erkekler

ve kadınlar - üretimin makinalaşmasını ve yaşamlarının kötüleşmesini sendikalaşarak, makinaları parçalayarak, grev yaparak, gösteriler düzenleyerek ve isyan ederek protesto ettiler. Kimsenin erken dönem fabrikalarda çalışmak istememesi neoklasik iktisat tarihçileri tarafından çoğu zaman göz ardı edilen bir noktadır. Kapitalistler, yoksulları, tutukluları ve kimsesiz kalmışları güç kullanarak zorla çalıştırma yoluna başvurdular. Terk edilen çocuklar, gece geç saatlerde ücretsiz olarak çalmaya zorlandı. İş adamlarının çarpıtma şevklerinin erken bir örneği, bu köleleştirilmiş yetimlerin "çırak" olarak yeniden adlandırılmasıydı. Endüstriyel işgücü mülksüzleştirme yoluyla varlık yokluk durumuna zorlandıktan sonra, alt sınıfların yaşam beklentisi, Büyük Veba Salgını ve nüfusun ortalama boyunun kısaldığı dönemden bu yana görülmeyen seviyelere düştü. Antroposenden hiçbir şekilde "insanlık", yani kolektif "biz" sorumlu değiliz. Malm, "Kapitalosen" ifadesini, belki daha az akılcı olsa da daha doğru bir terim olarak önermektedir.

Malm'ın asıl ilgisi, sınıf mücadelesinin nasıl enerji geçişlerinin hızını şekillendirmekle kalmayıp aynı zamanda bu hızı belirlediğini ortaya koymak üzerinedir. Bu tür bir sornsallaştırma, Fosil Sermaye'nin silik ve mütevazı bir inceleme olmamasıyla birlikte hem güncel tartışmalara hem de sanayi devriminin tarihine uygulanabilir keskin bir

28 Alıntı Schmidt 2013, s. 33.

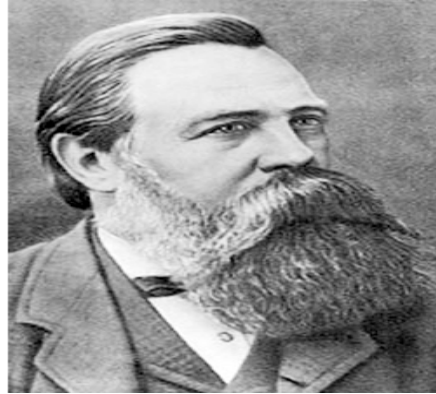
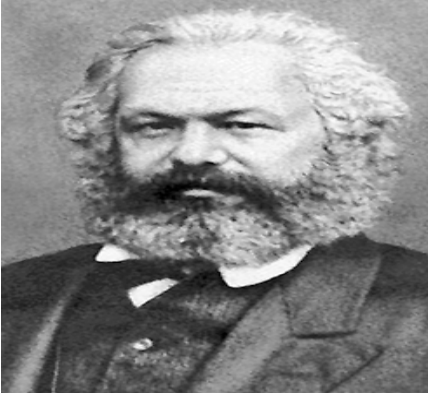
29 Alıntı Schmidt 2013, s. 80.

teorizasyona götürmektedir. Malm on dokuzuncu yüzyılın başlarındaki İngiliz politik ekonomisi içindeki hemen hemen her akademik tartışmaya korkusuzca müdahil olur. Sanayi devrimi neden gerçekleşti? Neden İngiltere’de? Neden on sekizinci yüzyılda? Neden nihayetinde kömürle işlemek durumunda kaldı? Malm, marksist çerçeveyi ustaca uygulayarak ikna edici cevaplar verir ve bunu yaparken baskın neoklasik literatüre saldırır. Çoğu bilim insanı, endüstriyel üretimdeki ana kısıtlamanın, odun kömürü yapmak için gerekli ormanların yetmezliği olduğunu varsaymıştı. Erken-modern dönemde, olası bir “odun acil durumu” (Holznot) ile ilgili bir sürü kitap vardı.³⁰ Bu anlatıda kömür, ekolojik bir darboğazdan kurtarmış ve sürekli ekonomik büyümenin önünü açmıştır. Malm bunun hiçbir anlam ifade etmediğinde ısrar ediyor ve eski fabrikalarda kömür kullanılmadığını, ezici çoğunlukla bunların su gücüyle çalıştıklarını belirtiyor. Kuzey İngiltere ve İskoçya’da su çarkları için mükemmel, düzen-

li akışlı birçok küçük nehir vardı. Marx’ın *Kapital*’de belirttiği gibi, “tüm makinelerin temel biçimini su çarkı şeklinde miras bırakan” Roma İmparatorluğu idi. Su gücü kömürden çok daha ucuz, hatta girişimci bir mülk sahibi kıyı şeridinde bir araziye sahipse ücretsizdi bile.

Yirmi birinci yüzyılda bir okuyucuya on dokuzuncu yüzyıl su çarklarının beygir gücü anlamında üstünlüğünü koruması ve buhar motorlarından on yıllarca daha düşük maliyetli olması şaşırtıcı görünebilir; Malm bunun 1870’lere kadar böyle olduğunu tahmin ediyor. 1840’lı yılların sonlarına kadar gidildiğinde devasa “Heracles” su çarkları, en büyük çağdaş buhar motorlarının iki katı beygir gücü ürettiyordu. 1860’lı yıllarda Marx, Londra’da oturup su ile güç elde eden bir üreticiye ticari rakipleri karşısında rekabet üstünlüğü sağlayan bir nehri örnek olarak kullanarak rantla ilgili oldukça makul bir yazı yazabilmekteydi.

Öyleyse, neden kömür zafer kazandı? Ve neden tam da hidroelekt-

30 Bkz. örneğin, Pomeranz 2000, Radkau 2012 ve Wrigley 2010

riğin Britanya’da nadiren kullanıma aday bir kaynak olarak kaldığı 1830’larda zafer kazandı? Öne çıkan neoklasik bir iktisatçı olan Robert Allen, cılız bir şekilde “pamuk endüstrisinde buhar gücünün yavaş bir şekilde kullanılma girmesine açıklama getirmenin buhar gücü teknolojiyle ilgilenen tarihçiler için önemli bir sorun olduğunu” kabul etmek zorunda kalır.³¹

Ne Allen ne de neoklasikçi akranları bunun nasıl veya neden meydana geldiğini açıklayamaz. Ancak Malm, marksist coğrafyanın kavramlarından yararlanır: “soyut” zaman ve mekan. Eğer “somut” zaman ve mekan doğanın düzensiz ritimleri ve özgün coğrafyasıysa, soyut zaman ve mekan bu spesifikliği siler. Bir nehrin akışına ve kırsal konuma bağlı bir kapitalist yerine, kömür, üretimin herhangi bir yerde ve herhangi bir zamanda yapılmasına imkan verdi. Yer ve zamanı soyut hale getirebilme yetisi hidroelektrik enerjisinin ucuzluğunu gölgede bıraktı, böylece işçilerin saldırıları karşısında kapitalistlere karşı saldırıda bulunmak için destek sunulmuş oldu. Kapitalistler, kapitalizmin boş homojen zaman kavramını empoze ederek direnişe neden oldular, ancak para asla uyumazsa da insanların uyuması gerekir. Ne zaman nehirlerin akışı azalıyor ve fabrikalar kapanıyorsa, patronlar işçilerin dönmelerini umdular, ne zaman yeterli su olsa gecenin geç saatlerine kadar acımasızca çalışılmalarını talep ettiler. İşte bu neden-

le iş günü için mücadele genç işçi hareketinin ilk ve en önemli talebi haline geldi. Marx, iş günü ile ilgili ilk kısıtlamalar olan 1833 Fabrika Yasasını, sadece büyük pratik bir başarı olarak değil; bir ilkenin zaferi olarak; ilk kez apaçık bir şekilde orta sınıfın politik ekonomisinin işçi sınıfının politik ekonomisine yenik düştüğü bir zafer olarak müjdeliyordu.

Kömüre geçiş, erken kapitalizm için birçok sorunu çözdü. Fabrikalar, rezerv sanayi ordusunun ve işçilerin devlet tarafından isyan etmeye daha az meyilli hale getirildiği şehirlere taşınabildi. Fabrikalarını izole nehir vadilerinde kurmuş olan mülk sahipleri, işçilerin isyan etmesi durumunda düzeni yeniden tesis etmek üzere devleti hazır bir şekilde yardıma çağıramazlardı. Nitekim, kentli işçilerin emek disiplinine bağlı kalarak asimile olmuş olmaları, çağdaş kapitalistler tarafından bir çekim noktası olarak geniş çapta kabul edildi. Malm, kapitalistlerin yeni kömür destekli rejimin vaat ettiği işgücü üzerindeki kontrol ile daha ucuz ve daha güçlü bir enerji kaynağı olan su enerjisinden istifade etmekten daha fazla ilgilendiklerini vurguladı. İşçiler, çalışma günündeki yasal sınırlamalar gibi gerçek zaferler kazanmaya başladığında, kömür değerini kanıtladı. Nehirler düşük debiyle aktıklarında çalışanları gecenin ortasında tekrar tezgahlara çağırarak zararı telafi etmenin mümkün olmadığı hidro-güçle çalışan fabrikaların aksine, buhar motorları herhangi bir

zamanda çalışacak şekilde ayarlanabilir ve daha kısa çalışma saatlerine rağmen verimliliği artırmak için her zaman daha fazla motor eklenebilirdi.³²

Böylelikle Malm, kitabın tam kalbinde sorunu yanıtlar, ancak daha sonra bu zor ulaşılmış ampirik ve teorik kavrayışı hızlıca, kapitalizmin neden yenilenebilir enerjiye geçişinin olası olmadığını araştırdığı

Nitekim, kentli işçilerin emek disiplinine bağlı kalarak asimile olmuş olmaları, çağdaş kapitalistler tarafından bir çekim noktası olarak geniş çapta kabul edildi.

başka bir bölümde olduğu gibi, bir dizi tarihsel ve güncel soruna uygular. Bunun nedeni güneş ve rüzgar gücünün zaman ve mekan soyutlama kabiliyetini azaltacak olmasıdır; üretim, enerjinin ne zaman ve nerede bulunduğuna bağlı olacaktır. Soyut zaman ve mekan olmadan, sermaye kavgacı işçilere üstünlük sağlayamaz ve yalnızca, güneş ışıırken ve rüzgâr estiğinde, somut zamana göre mal üretebilir. Ayrıca, yenilenebilir kaynaklardan kazanılacak para çok azdır. Petrol devleri 2000'den beri yeşil enerjiye önemli miktarda yatırım yapsa da şu an alanı büyük ölçüde terk ettiler. Malm'ın gözlemlediği üzere "2011'deki en yüksek seviye-

sinden 2013 yılına kadar yenilenebilir enerjiye küresel yatırımlar yüzde 23 oranında düşerken Avrupa'da bu rakam çarpıcı bir şekilde yüzde 44'tü."³³ Bunun nedeni, yenilenebilir enerjilerin sürekli daha ucuz hale gelmesi ve kâr marjlarının daha da zayıflamasıdır. Buna karşın, fosil yakıtların fiyatı şimdi düşük olsa da, en azından onların fiyatları bir patlama ve sönme döngüsü izlemeye meyilidir, yani en azından bazen müthiş kârlar elde etmek mümkündür. Son olarak, fosil yakıtlar karar almayı bireysel kapitalistlerin seviyesine kadar yerelleştirmeye imkan sunarken, yenilenebilir enerji kaynakları (ve bu, 18. yüzyılda Britanya'daki nehir saptırma programları için de geçerliydi) kapitalistler arasında kapsamlı bir işbirliğini ve hatta korkulan devlet müdahalesi ve planlamayı gerektirir. Kapitalizm, doğuştan, yenilenebilir enerjiye elverişli değildir ve gerçek aşkı, fosil yakıtlarını asla terk etmeyecektir. Kapitalizmin süregiden doğanın insancillaştırılmasının devam edeceğini iddia eden çıkabilir, ancak bunun sadece daha kirli fosil yakıtlarla yürütüleceğini eklemek durumundadır. Bu, Fish'in parlak yeşil arkadaşlarının oldukça saf olduğunu ortaya koymaktadır(...)

Marx'ın makaleleri arasında, karmakarışık, elle çizilmiş bir buhar motoru bile bulunabilir. Bu, bu dört yazarın, ciddi bir entelektüel emek ortaya koymadıklarını söylemek anlamına gelmez; aksine bu, onlar için,

32 Malm'ın savlarının çoğu Historical Materialism için yazılan bir makalede sunulmuştur. Malm 2013.

33 Malm 2016, s. 371.

yalın olmaktan çok uzak bir şekilde marksist geleneğin ekolojik düşünce bakımından zengin olduğunu ve umut edelim ki daha fazla çalışmanın ihtiyaç duyulduğu kadar acil olarak ortaya çıkacağını göstermektedir.

Yine de, eko-marksistler, analizlerini asla çevreci olmayan ve gerçekten de doğanın içkin değeri düşüncesine düşman olan bir adamın eserlerine dayandırmak zorunda kalacaklar. Eko-marksistler aksini iddia ettikleri takdirde genç küçük alt disiplinlerine kötülük yaparlar. Alandaki en eski yazılardan bazılarının bu soruna daha sonraki teorisyenlerinkinden daha iyi uyduğu görülüyor. Benton, Marx'ın özgürlüğü "kendimizi doğaya olan bağımlılığımızdan kurtarmak" olarak ifade edişini "saçma" bulur.³⁴ Benton, daha sonra, hayvan hakları üzerine yazan çok az marksistten biri oldu, çünkü hayvanların sol tarafından "doğrudan ahlaki kaygının uygun öznelere" olarak görülmesi gerektiğinin tartışmasız ortada olduğuna inanıyordu.³⁵ Daha bile öncesinde, Schmidt, ilk öncellerinin tercih ettiği renk to-

nuyla uyuşmasa da entelektüel olarak olgun bir kararla yeşil marksizme geçiş yaptı. Aslında, Frankfurt Okulu'ndan bir öğrenciden bekleneceği gibi, Schmidt doğanın insancıllaştırılması sürecini, çevreye karşı bu kadar tehlikeli bir tutuma ilişkin eleştirel teoriden kurtulmak için ele aldı. Schmidt, "doğanın kendi için bir varlık" oluşunun, marksistleri "doğanın acımasız sömürsünü reddetmeye" götürmesi gerektiği öğüdünü vermişti.³⁶ Schmidt alternatif bir yeşil miras arayışı içindeki Bertolt Brecht'in tek başına Promethean olmayan bir marksist olduğunu savundu. Brecht'in Herr Keuner Hikayeleri'nde hikayenin kahramanı ağaçları sevdiğini söyler çünkü "biz şehir sakinleri işe yarar eşyalar dışında asla bir şey görmemekten ötürü serseme döneriz [...] yani marangoz olduğumdan benim için her türlü, ağaçlarda yatıştırıcı bir şekilde bağımsız bir şeyler bulunur, kendimin dışında, ve işin aslı umarım ki marangozlar için de işe yarar hale getirilemeyecek bir şeyleri vardır."³⁷

34 Benton 1992, s. 74.

35 Benton 1992, s. 72.

36 Schmidt 2013, s. 154-5.

37 Alıntı Schmidt 2013, s. 155.